

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

***Programmabegroting 2023 &
meerjarenraming 2024 -2026***

Colofon

Programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026

Rotterdam, 30 november 2022

Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Postbus 4059

3006 AB Rotterdam

Tel.: 010 45 37 200

Bezoekadres: Maasboulevard 123, 3063 GK Rotterdam

www.schielandendekrimpenerwaard.nl

Inhoudsopgave

1 Inleiding en leeswijzer	4
2 Samenvatting	5
2.1 Algemeen	5
2.2 Financiële cijfers	6
2.3 Kerncijfers beheersgebied	8
3 Programmabegroting 2023	9
3.1 Programma 1: Veilige dijken	10
3.2 Programma 2: Voldoende en schoon water	14
3.3 Programma 3: Afvalwater zuiveren	18
3.4 Programma 4: Veilige wegen	22
3.5 Programma 5: Omgeving en organisatie	25
3.6 Overkoepelende thema's	28
3.7 Ondersteunende producten	30
4 Verplichte paragrafen	32
4.1 Bedrijfsvoering	33
4.2 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	38
4.3 Kostentoerekening en normen	38
4.4 Financiering	41
4.5 Risicobeheersing	44
4.6 Weerstandsvermogen	46
4.7 Waterschapsbelastingen en overige dekkingsmiddelen	48
4.7.1 Algemeen	48
4.7.2 Tarieven 2023	51
4.8 Incidentele baten en lasten	52
4.9 Verbonden partijen	53
4.10 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	54
4.11 EMU-Saldo	55
5 Meerjarenbegroting	56
5.1 Exploitatie naar programma's	57
5.2 Exploitatie naar kostendrager	58
5.3 Exploitatie naar kosten- en opbrengstsoorten	64
5.4 Balans en overige financiële gegevens	64
5.5 Investerings	69
5.5.1 Verzamel- en programmakredieten 2023	69
5.5.2 Nog te voteren investeringen	73
5.5.3 Meerjarenprognose uitgaven	75
5.5.4 Lopende investeringen	76
5.5.5 Uitgavenpatroon investeringen	79
Bijlage 1 – Vaststelling	80
Bijlage 2 - Planning-en-controlkalender 2023	81
Bijlage 3 – Rekenvoorbeelden	82
Bijlage 4 – maatregelen 2023	90
Bijlage 5 – indicatoren 2023	99
Bijlage 6 – Verbonden Partijen	105

1 Inleiding en leeswijzer

Voor u ligt de programmabegroting 2023 van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK), inclusief de bijgestelde meerjarenraming 2024-2026. Bij het vaststellen van de programmabegroting worden tevens de belastingtarieven voor het komend jaar vastgesteld.

We stelden deze begroting op in het jaar dat de wereld te kampen heeft met de gevolgen van de coronapandemie en geopolitieke ontwikkelingen voor onrust zorgen. De weerslag daarvan op onze financiële huishouding is fors en duidelijk zichtbaar. Deze begroting is dan ook gericht op spoedig herstel van de financiële positie waarbij tariefstijgingen onontkoombaar zijn. We beschrijven dit kort in hoofdstuk 2 (samenvatting). Tevens noemen we in dit hoofdstuk de belangrijkste ontwikkelingen de kerncijfers van ons waterschap.

In hoofdstuk 3 beschrijven wij vanuit onze taken de aandachtspunten voor 2023, samen met de bijbehorende middelen. Het jaar 2023 is het tweede jaar van het Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027. In dat programma zijn onze meerjarige ambities, doelen en opgaven opgenomen.

De thema's uit het WBP 2022-2027 zijn:

1. Een veilige en aantrekkelijke leef- en werkomgeving, voorbereid op de verandering van het klimaat;
2. Een duurzaam waterschap voor de wereld van morgen;
3. Water en waterschap als onderdeel van de samenleving;
4. Onze taken (wettelijke en reguliere taken).

In bijlage 5 van de programmabegroting hebben we dit uitgewerkt tot concrete maatregelen die wij in 2023 willen realiseren.

De programmabegroting is ingedeeld in vijf begrotingsprogramma's. De programma's 1 tot en met 5 komen overeen met de kerntaken van het hoogheemraadschap: veilige dijken, voldoende en schoon water, afvalwater zuiveren, veilige wegen en omgeving en organisatie. Daarnaast hebben wij een paragraaf 'Overkoepelende thema's' toegevoegd. Daarin vindt u alle ambities, doelen en opgaven die de programma's overstijgen. De middelen hiervoor zijn opgenomen in programma 1 tot en met 5 en worden indien relevant daar verder toegelicht.

In hoofdstuk 4 staan de wettelijk verplichte paragrafen conform het Waterschapsbesluit, artikel 4.11. In dit hoofdstuk staan ook de belastingtarieven voor 2023 die we voorstellen op basis van deze begroting.

In hoofdstuk 5 presenteren we de meerjarenraming naar programma's, kostendragers en de begroting naar kosten- en opbrengstsoorten. Daarnaast vindt u in dit hoofdstuk de verwachte balans, de financiële kengetallen, een overzicht van de reserves en voorzieningen en de investeringen.

In de bijlagen vindt u tenslotte:

- het vaststellingsbesluit;
- de planning-en-controlkalender 2023;
- de rekenvoorbeelden van de heffingen;
- het overzicht maatregelen 2023;
- het overzicht indicatoren;
- het overzicht van de verbonden partijen.

Over de voortgang van de uitvoering van de in deze begroting geplande maatregelen rapporteren we via de bestuursrapportage en het jaarverslag. De bestuursrapportage gaat over de eerste zes maanden van het jaar. In de rapportage geven wij een beeld van de kosten over het eerste half jaar en de prognose voor het hele begrotingsjaar.

2 Samenvatting

Programmabegroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026

2.1 Algemeen

Bij het opstellen van de kaderbrief 2022, in het voorjaar van 2022, zagen we ontwikkelingen om ons heen die grote gevolgen zouden hebben voor onze financiële positie. De belangrijkste ontwikkelingen toen waren:

- extreme stijgingen van energieprijzen;
- schaarste van personeel;
- stijgende inflatie;
- schaarste van bouwmaterialen en onderdelen voor o.a. ICT;
- stijgende HWBP-bijdrage in de komende jaren;
- urgentie vanuit de Rijksoverheid richting lagere overheden om doelstellingen uit het coalitieakkoord te realiseren (woningbouw, duurzaamheid, stikstofemissiebeperking, etc.).

We voorzagen toen dat deze ontwikkelingen tot een slechter jaarresultaat 2022 zouden leiden en invloed hebben op de reserves en raming van noodzakelijke belastingopbrengsten voor 2023 en verder. Op basis van besluitvorming in de verenigde vergadering van juni 2022 zijn we gestart met het uitwerken van het zogeheten 'scenario hoog' uit de kaderbrief. Hierin wordt gestreefd naar het zo snel mogelijk aanvullen van negatieve reserves die in 2022 ontstaan. Tegelijkertijd is een project gestart waarbij organisatiebreed is gezocht naar opties tot besparingen en slimmere manieren van werken. Dit met de randvoorwaarden dat de kwaliteit van ons werk op niveau blijft en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt.

Tijdens de zomer van 2022 werd steeds meer duidelijk dat de ontwikkelingen die we reeds in beeld hadden, niet van kortdurende aard zouden zijn. En dat het moeilijk is in te schatten hoe lang ze zullen aanhouden:

- Door de voortdurende oorlog in de Oekraïne zijn de geopolitieke spanningen niet minder geworden;
- Energieprijzen zijn zeer volatiel en hoog;
- Inflatie blijft hoog en schommelt momenteel tussen de 10 en 15% voor de algehele inflatie, daarmee is de impact van prijsstijgingen forsere dan voorzien;
- Samenwerkingsverbanden berekenen gestegen kosten door;
- Loonontwikkeling is relatief hoog mede gestimuleerd door oproep kabinet;
- Arbeidsmarkt staat onder druk, het tekort aan personeel is toegenomen;
- Weersomstandigheden zijn dit jaar tamelijk extreem in heel Europa (met name droogte);
- Druk door kabinetsplannen zorgt voor maatschappelijke onrust.

Bovenstaande leidt tot een verwachte prognose voor het jaarresultaat 2022 van € 7 miljoen negatiever dan we dachten bij het opstellen van de programmabegroting 2022. Het uitgangspunt voor 2023 is daardoor slechter door lagere saldi van de reserves. Bij de zuiveringsheffing wordt de tariefegaliseringsreserve eind 2022 negatief, zelfs als de gehele algemene reserve zuiveringsheffing wordt ingezet. Dit betekent dat de prognose die we schetsten bij de kaderbrief werkelijkheid lijkt te worden. En dat we, ten opzichte van eerdere jaren, forse aanpassingen moeten doen in de stijgingspercentages van onze belastingopbrengsten.

Er is ook perspectief: door deze ingrepen nu te doen is er zicht op relatief snel herstel van onze financiële huishouding. Door de kostenbesparingen en keuzes die we nu maken, kunnen we een groot deel van de additionele kostenstijgingen opvangen binnen de bandbreedte van en de kaders uit de kaderbrief. We zien dan ook het jaar van ons 750-jarig bestaan met (financieel) vertrouwen tegemoet.

2.2 Financiële cijfers

De netto omvang van onze begroting neemt met € 9,7 miljoen (+9,2%) toe ten opzichte van de meerjarenraming 2023-2025, jaarschijf 2023 (uit de programmabegroting 2022). De huidige marktomstandigheden voor o.a. energie en materialen en de daarmee aangewakkerde inflatie van ruim 10% zijn daar de grootste veroorzaker van. In 2022 hebben deze ontwikkelingen een afname van onze reserves veroorzaakt. Voor de zuiveringstaak verwachten we in 2022 de volledige algemene reserve te moeten gebruiken en komen we uit op een negatieve tariefegalisatiereserve. Om dit aan te vullen is er voor 2023 begroot met een begrotingsoverschot van € 1,5 miljoen. In de meerjarenraming was voor 2023 uitgegaan van een begrotingstekort van € 4,4 miljoen.

Kosten

De kostenstijgingen in deze begroting worden vooral veroorzaakt door de hogere energieprijzen en de gestegen marktprijzen voor materialen en de algehele inflatie in 2022 van ruim 10%. In het voorjaar van 2022 is gestart met het beoordelen welke kosten we in 2023 kunnen besparen en welke ambities we kunnen uitstellen om zo de gestegen kosten op te vangen.

De grootste kostenstijgingen noemen we hieronder, een gedetailleerde toelichting vindt u in de programma's:

- Energielasten: € 4,2 miljoen;
- Hogere personeelslasten: € 3,5 miljoen;
- Gestegen prijzen voor inkoop van diensten, werken en materialen: € 1,2 miljoen;
- Hogere kosten grensoverschrijdend afvalwater: € 1,2 miljoen;
- Hogere bijdrage aan het HWBP: € 0,8 miljoen;
- Hogere lasten I&A (Informatie en automatisering): € 0,8 miljoen;
- Hogere kosten contributies en samenwerkingsverbanden: € 0,2 miljoen;

De voornaamste besparingen in 2023:

- Verschuiven baggeren voor € 1,0 miljoen van 2023 naar 2024 en verder;
- Lagere onderzoekskosten € 155.000;
- Verlaging inhuurbudget € 300.000;
- Verlaging sponsorgelden en verschuiving subsidies Klimaat en ruimte € 170.000.

Opbrengsten

De netto opbrengsten in 2023 stijgen ten opzichte van de meerjarenraming (jaarschijf 2023) met € 15,6 miljoen (15,5%). Voor € 1,0 miljoen zit dit in de voorgenomen verkoop van niet-noodzakelijke eigendommen. Voor de rest zit het in de noodzakelijke verhoging van de belastinginkomsten. Dit is nodig om de reserves aan te vullen tot een positief saldo.

Benodigde belastingopbrengsten

De hogere kosten in deze begroting en meerjarenraming kunnen wij niet opvangen binnen de stijgingspercentages van de belastingopbrengsten die zijn voorgesteld in het meerjarenraming 2022-2025. Ze vallen ook hoger uit dan de geraamde stijgingen die in de kaderbrief zijn geschetst naar aanleiding van de onstuimige marktomstandigheden voor energie, materialen en de algehele inflatie. Ze zijn in lijn met de stijgingen die eerder in de opiniërende verenigde vergadering van 7 september 2022 zijn geschetst. Een uitgebreidere toelichting vindt u in paragraaf 4.7.

Voor de watersysteemheffing gaan we uit van een belastingstijging van 12,5% in 2023 en 5% in 2024 en 2025 en 3% 2026.

De belastingopbrengst vanuit de zuiveringsheffing stijgt in 2023 met 29%. We begroten hierdoor een begrotingsoverschot van circa € 5 miljoen. Dit betekent dat we in 2023 meer belasting ophalen dan dat we aan kosten verwachten. Het belastingtarief ligt dan boven de kostprijs. Dit is noodzakelijk om de verwachte negatieve reservepositie eind 2022, met een negatieve tariefegalisatiereserve en een volledig benutte algemene reserve, aan te vullen. Het gevolg is dat bij het nu verwachte kostenniveau in onze meerjarenraming vanaf 2024, het tarief van de zuiveringsheffing in 2024 en 2025 weer kan dalen (met 4,0% en 3,0%). Op deze manier verwachten wij dat de kosten en opbrengsten in 2025 weer met elkaar in evenwicht zijn. Wanneer we het tarief in 2024 en 2025 niet laten dalen, maar op hetzelfde niveau begroten als in 2023, dan zou het saldo van de tariefegalisatiereserve fors oplopen. Het tarief zou dan namelijk boven de verwachte kostprijs blijven liggen. Bij een tariefstijging van 0% vanaf 2024 zou de tariefegalisatiereserve oplopen naar circa € 14,5 miljoen eind 2026.

Een gelijkmatigere tariefstijging bij de zuiveringsheffing is niet mogelijk omdat wij anders onvoldoende buffer hebben om onvoorziene tegenvallers op te kunnen vangen.

De belastingopbrengst voor de wegentaak zal in 2023 met 9,5% stijgen en in 2024 en 2025 met 8%.

2.3 Kerncijfers beheersgebied

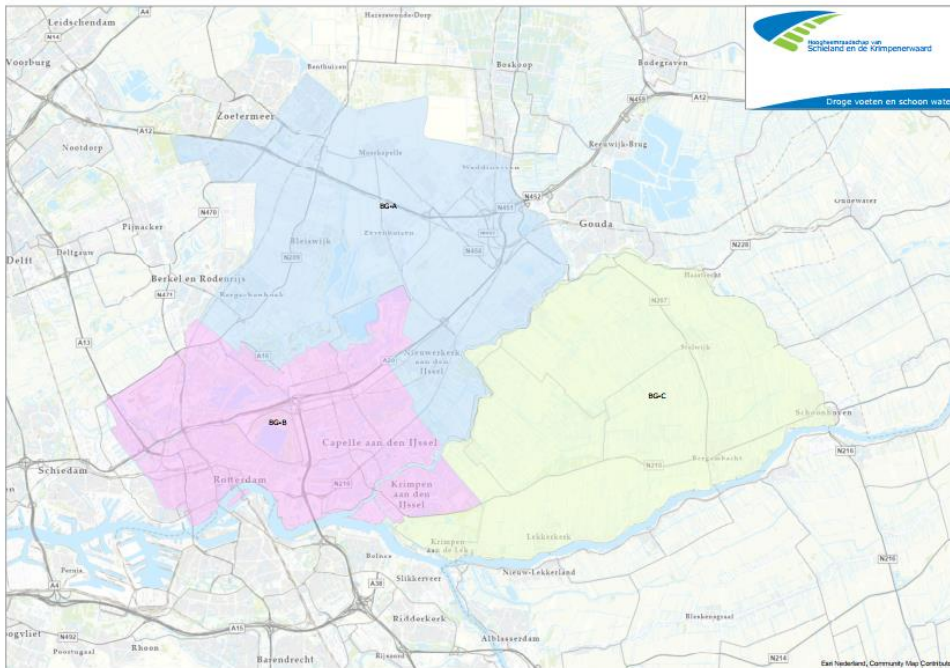

Fig 1. Beheersgebied hoogheemraadschap

Taak	Onderwerp	2023
Algemeen	Oppervlakte in hectare	35.108
	Aantal inwoners	603.027
	Aantal gemeenten	9
	Aantal woonruimten	278.000
Waterveiligheid: Dijken in beheer	Lengte primaire waterkeringen (rivierdijken) in km.	71
	Lengte regionale waterkeringen (o.a. secundair en boezem) in km	205
	Lengte overige waterkeringen/scheidingen (o.a. polderkaden) in km	135
Oppervlaktewater beheer: watergangen en kunstwerken in beheer	Lengte boezemwatergangen in km	102
	Lengte hoofdwatgangen in km	829
	Lengte overige watergangen in onderhoud in km	150
	Lengte overige watergangen niet in onderhoud in km	5.000
	Lengte vaarwegbeheer in km	15
	Aantal boezemgemalen	2
	Aantal poldergemalen	68
	Aantal aanvoer- en gebiedsbemalingen	29
	Totale bemalingscapaciteit in m ³ per minuut	6.500
Zuiveren: installaties, gemalen en leidingen in beheer	Aantal afvalwaterzuiveringsinstallaties (awzi's)	9
	Totale hydraulische zuiveringscapaciteit eigen awzi's in m ³ /uur	24.750
	Op eigen awzi's te zuiveren afvalwater in inwonersequivalenten (i.e.)	564.000
	Aantal rioolgemalen	24
	Lengte persleiding in km	82
Wegen: wegen en fietspaden in beheer	Lengte wegen in km	134
	Lengte fietspaden in km	41
	Aantal wegbruggen	162
	Aantal duikers	54

Zie onze website voor de meest actuele informatie: [Ons gebied beheren \(schielandendekrimpenerwaard.nl\)](https://www.schielandendekrimpenerwaard.nl)

3.1 Programma 1: Veilige dijken

3.2 Programma 2: Voldoende en schoon water

3.3 Programma 3: Afvalwater zuiveren

3.4 Programma 4: Veilige wegen

3.5 Programma 5: Omgeving en organisatie

3.6 Overkoepelende thema's

3.7 Ondersteunende producten

3.1 Programma 1: Veilige dijken

Algemeen: iedereen beschermen tegen overstromingen

Het hoogheemraadschap beschermt inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit de rivieren. Dat doen we op een duurzame en kostenefficiënte manier, samen met onze waterpartners en de omgeving.

Ontwikkelingen en uitwerking in 2023 en verder

In 2023 hebben we aandacht voor zorgplichtactiviteiten die nodig zijn zolang dijktrajecten nog niet aan de normen voor 2050 voldoen. Het gegevensbeheer vraagt daarbij de nodige aandacht. Stapsgewijs vertalen we de beoordelingsresultaten naar gegevens die nodig zijn bij inspecties en onderhoud. Ook gaan we steeds intensiever het gesprek aan met de beheerders van sluisen en andere kunstwerken in onze dijken en rapporteren hierover in de veiligheidsrapportage.

De beoordeling van de primaire waterkeringen is in 2022 afgerond. Herprioritering kan gevolgen hebben voor de investeringen die wij en andere waterschappen moeten doen binnen het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Naast dijkversterking KIIJK verkennen we voor dijkvakken in Capelle aan den IJssel en Zuidplas welke versterkingen nodig zijn. We blijven afstemmen met onze partners over de trajectaanpak langs de Nieuwe Maas en gaan ook over de beoordelingsresultaten langs de Lek in gesprek met betrokkenen om kansen op samenwerking te verkennen.

In 2023 wordt gestart met de voorbereiding van renovatie Snelle Sluis, dit in samenhang met de renovatie van de sluis Zevenhuizer Verlaat. Aan de dijken langs de Hollandsche IJssel wordt ca. 1500 m² steenzetwerk uitgevoerd. Zodra de ontheffing op de Flora- en faunawet is verkregen, wordt gestart met ca. 500 m² steenzetwerk aan de dijken van Schuwacht te Lekkerkerk.

We bereiden nieuwe verbeteringen van regionale waterkeringen voor, zoals de kade langs de Bermweg in Capelle aan den IJssel en ronden werkzaamheden af die eerder zijn voorbereid, zoals de Stoofkade in Gouda en de kade langs het zijkanaal 's-Gravenweg in Rotterdam. Tussenresultaten uit de lopende toetsing (die in 2024 wordt opgeleverd) worden in 2023 benut om het meerjarenonderhoudsprogramma te actualiseren.

We adviseren in toenemende mate op basis van onze kennis van waterveiligheid en verantwoordelijkheid voor veilige dijken bij ruimtelijke ordeningsvraagstukken. We werken samen met andere waterschappen aan het Randstadmodel om ons beter voor te kunnen bereiden op eventuele overstromingen.

Op de dijken maaien we in verschillende fases en voeren we het maaisel af. Dit maaibeleid is goed voor de veiligheid en de biodiversiteit. In 2023 gaan we dit ook voor de regionale waterkeringen op deze manier doen.

In 2023 gaan we waarschijnlijk werken volgens de Omgevingswet. De aandachtspunten die hieruit volgen zullen zo snel als mogelijk worden opgepakt. Daarbij zal aandacht besteed worden aan de actualiteit van de leggers en beleidsregels van de overige waterkeringen.

De landelijke samenwerking tussen de waterschappen bij het bestrijden van muskusratten en beverratten wordt voortgezet.

We voeren lessen door van evaluaties van voorgedane calamiteiten (onder andere het hoogwater in Limburg in 2021 en de droogte van 2022), we volgen relevante ontwikkelingen, oefenen regelmatig en stellen onze plannen regelmatig bij.

Financiën: wat gaat het kosten?

Netto kosten Programma 1

Bedragen x € 1.000

		JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil Begroting-PB2022	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
P1	Veilige Dijken	14.308	15.435	14.589	15.744	1.154	15.669	15.918	16.708

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

De geraamde kosten van programma 1 stijgen met € 1.154.000 ten opzichte van het meerjarenraming 2023-2025, jaarschijf 2023. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de directe (out-of-pocket) kosten met € 1.014.000 door:

Muskusrattenbeheer

Een structureel hogere bijdrage voor de bestrijding Muskusratten (in 2023 € 108.000). In 2023 wordt de nieuw afgesproken solidariteitsfinanciering Muskusratten in rekening gebracht (€ 12.000). Deze wordt de komende jaren gefaseerd ingevoerd.

Onderhoud keringen

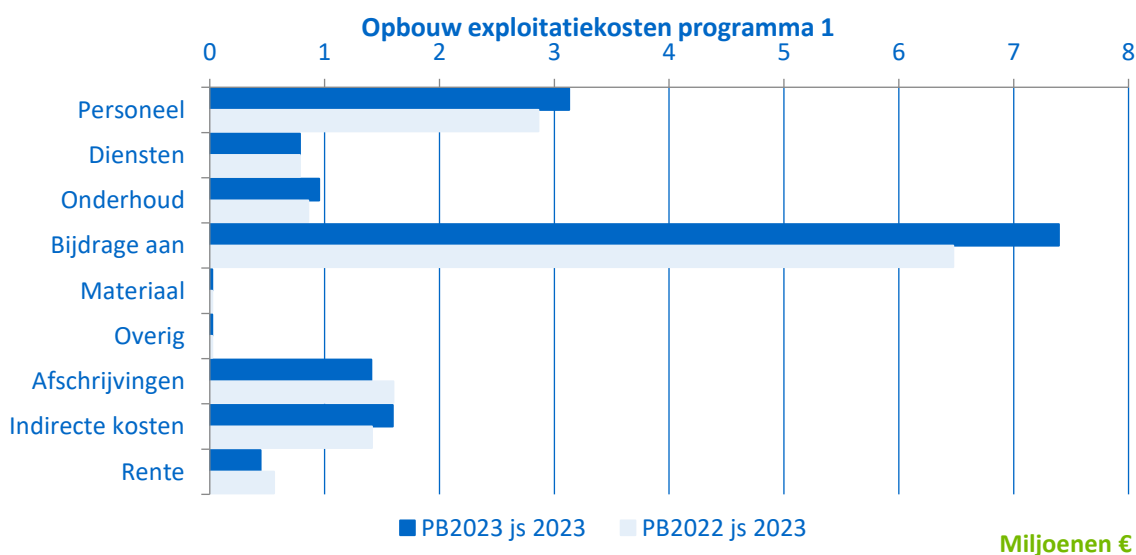
Indexatie onderhoudskosten met 10% (€ 94.000). Er is gerekend met een inflatie van 10% voor 2023. De jaren erna is een inflatiepercentage aangehouden van 2,5%.

HWBP

De bijdrage voor het HWBP is voor 2023 met € 800.000 verhoogd. Voor 2024 is de HWBP bijdrage verhoogd met € 215.000, in 2025 wordt een lagere bijdrage verwacht (€ 585.000).

De indirecte kosten stijgen met € 141.000. Dit wordt veroorzaakt door enerzijds een stijging van doorberekende personeelskosten (€ 270.000) en anderzijds een stijging kosten vanuit de ondersteunende producten (€ 181.000).

De rente en afschrijvingen nemen met € 193.000 af en de kapitaallasten dalen met € 117.000.

Investeringsen

Bedragen x €1.000

Programma 1 – Veilige dijken	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
HWBP	34.481	7.376	27.105			
<i>Uitvoering Capelle-Zuidplas</i>	35.500	35.500				
<i>Subsidie Capelle -Zuidplas</i>	-31.450	-31.450				
<i>Uitvoering Gouderak (KIJK)</i>	274.505	30.000	244.505			
<i>Subsidie Gouderak (KIJK)</i>	-244.074	-26.674	-217.400			
Reconstructie primaire wk	4.520	1.000	880	880	880	880
Reconstructie regionale wk	10.661	1.461	2.300	2.300	2.300	2.300
Totaal programma 1	49.662	9.836	30.285	3.180	3.180	3.180

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

HWBP

In 2023 wordt dijkversterking KIJK verder voorbereid door onder andere de projectplanprocedure te doorlopen. Naast dijkversterking KIJK starten we de verkenning voor de dijkvakken in Capelle aan den IJssel en Zuidplas.

HWBP - KIJK

De prognose voor de totale investeringskosten is op basis van het voorkeursalternatief (VKA) in 2018 ingeschat op € 226 miljoen. De inschatting voor de realisatiefase was op dat moment € 184 miljoen. Bij het vaststellen van het voorlopig ontwerp (VO, prijspeil 2021) zijn de kosten voor de realisatiefase opnieuw geraamd en komen deze uit op € 281 miljoen. Dit betekent een bruto verhoging van € 97 miljoen (effectief ca. € 10 miljoen extra projectgebonden eigen bijdrage). Met het HWBP zijn we in overleg over de randvoorwaarden van de mogelijke voorfinanciering van het HWBP-project.

De VO-raming (prijspeil 2021) valt hoger uit door onder andere stijging van de materiaalkosten en een andere uitvoeringsmethode van de dijkversterking. Tijdens het ontwerptraject is naar aanleiding van de onderzoeken aan het licht gekomen dat de draagkracht van de dijk nog slechter is dan eerder was aangenomen. Hierdoor kan alleen met specialistisch licht materieel worden gewerkt. Dit is duurder en langzamer, waardoor de kosten van de realisatiefase toenemen. In de verdere uitwerking blijft er gezocht worden naar optimalisatie en versobering van het ontwerp en van de uitvoeringsmethode.

Daarnaast heeft de beweeglijkheid van de grondstoffenmarkt (met name de prijzen van staal) een groot effect op de kostenraming en dit blijft een groot risico. Naast de grondstoffenmarkt speelt over de gehele raming de verhoogde inflatie die in alle geledingen van de maatschappij doorwerkt. Deze indexering blijft moeilijk te voorspellen.

De opgave van de bovengenoemde prognose is in overleg met het HWBP overeengekomen.

HWBP – Capelle Zuidplas

De dijkversterking Capelle Zuidplas is na het doorlopen van de ingangstoets aangemeld bij het HWBP. Conform de afspraken met het HWBP starten we in 2023 met het project en vragen we een subsidie voor de verkenning aan. Ten behoeve van deze voorbereidende werkzaamheden is in de begroting een bedrag van € 500.000 opgenomen.

Reconstructie primaire waterkeringen

Het hoogheemraadschap beoordeelt de primaire waterkeringen en voert dagelijks inspecties uit. Op basis daarvan nemen we maatregelen, zodat de waterkeringen uiterlijk in 2050 voldoen aan de veiligheidseisen. In 2023 worden voorbereidingen getroffen om in 2026 de Snelle Sluis gerenoveerd te hebben

Reconstructie regionale waterkeringen

In de WBP-planperiode nemen we maatregelen zodat de regionale waterkeringen in 2030 voldoen aan de veiligheidseisen. We bereiden nieuwe verbeteringen van regionale waterkeringen voor zoals langs de Bermweg in Capelle aan den IJssel en we ronden werkzaamheden af die eerder zijn voorbereid. Onder andere de Stoofkade in Gouda en het zijkanaal 's-Gravenweg in Rotterdam.

Uitgavenpatroon 2023

De uitgavenpatronen voor programma 1 vindt u in paragraaf 5.5.5.

3.2 Programma 2: Voldoende en schoon water

Algemeen: voldoende, schoon en aantrekkelijk water

Het hoogheemraadschap zorgt voor het regionale watersysteem. Wij voorkomen en beperken wateroverlast en waterschaarste. We beschermen en verbeteren de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem en zorgen dat iedereen ervan kan genieten. Dat doen we samen met inwoners, bedrijven en andere overheden.

Ontwikkelingen en uitwerking in 2023 en verder

In 2023 gaan we verder met het uitvoeren van de maatregelen die in het Kaderrichtlijn Water 2022-2027 (KRW) zijn opgenomen, waaronder de Subsidieregeling natuurvriendelijke oevers (NVO). Er zal aandacht en inspanning uitgaan naar een nadere analyse in het kader van de KRW en de startnotitie van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Dit zal bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen op langere termijn. De laatste fase van de pilot voor de bestrijding van de rivierkreeften in de Krimpenerwaard wordt uitgevoerd en geëvalueerd in 2023.

We voeren in 2023 zes watersysteemanalyses uit voor diverse polders in ons beheergebied. Dit doen we om het watersysteem beter te leren kennen, te weten waar de knelpunten zitten en deze aan te pakken. We herzien diverse peilbesluiten en evalueren en optimaliseren het peilbeheer. Daarnaast stellen we, samen met de gemeente Zuidplas, een nieuw bestek op voor het dagelijks onderhoud van de watergangen in deze gemeente. Voor de (overige) watergangen werken we aan nieuw, risicogestuurd onderhoudsbeleid. We zorgen ervoor dat onze belangen worden meegenomen in de plannen die anderen maken. Het beheer en onderhoud van de kunstwerken wordt steeds meer risicogestuurd vormgegeven volgens de principes van assetmanagement. Zo wordt in 2023 het onderhoudsconcept stuwen geïmplementeerd en het onderhoudsconcept van de meetpunten vastgesteld.

We verwachten dat in 2023 de Omgevingswet van kracht wordt. We gaan dan werken met de nieuwe waterschapsverordening en de daarbij vastgestelde beleidsregels. We monitoren het nieuwe beleidsinstrumentarium op effectiviteit en komen, indien nodig, met verbetervoorstellen.

Financiën: wat gaat het kosten?

Netto kosten programma 2

Bedragen x € 1.000

		JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 js 2023	Begroting 2023	Vershil Begroting - PB2022	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
P2	Voldoende en schoon water	27.045	32.272	30.598	33.599	3.001	32.863	36.389	37.319

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

De geraamde kosten van programma 2 stijgen met € 3,0 miljoen ten opzichte van de meerjarenraming 2023-2025, jaarschijf 2023. De directe (out-of-pocket) kosten stijgen met € 750.000, hierbij is rekening gehouden met de eenmalige verschuiving van € 1.000.000 aan kosten baggeren naar 2024 en verder.

Energie

Door de gestegen marktprijzen van energie is het budget voor energie met € 1.263.000 verhoogd voor 2023 en 2024. Voor 2025 en verder gaan we uit van een stijging van € 900.000, ten opzichte van de meerjarenraming 2023-2025 zoals vastgesteld in de programmabegroting van 2022.

Buitengewoon onderhoud watergangen

Om de kostenstijgingen van energie en materiaal deels op te vangen is er voor gekozen de planning van het buitengewoon onderhoud watergangen aan te passen. Dit resulteert in een kostendaling van € 1.000.000 in 2023 voor baggeren. In de jaren van 2024 tot 2027 zal het baggeren geïntensiveerd worden met € 250.000 per jaar om de watergangen op het gewenste onderhoudsniveau te houden.

Pilot bestrijding rode Amerikaanse rivierkreeft en andere exoten

In 2023 wordt de pilot in de Krimpenerwaard voor het bestrijden van de rode Amerikaanse rivierkreeft afgerond. Dit vraagt € 100.000 aan extra kosten. Daarnaast wordt er structureel € 50.000 extra geraamd voor de bestrijding van andere exoten (zoals de watercrassula).

Eigen plannen

We verlagen het budget voor de gebiedsgerichte plannen structureel met € 100.000 naar € 145.000. In 2023 verschuiven we € 145.000 budget van programma Klimaat en ruimte naar 2024 en 2025. De beschikbare subsidie zal in 2023 getemporeerd worden om de sterke kostenstijging op te vangen.

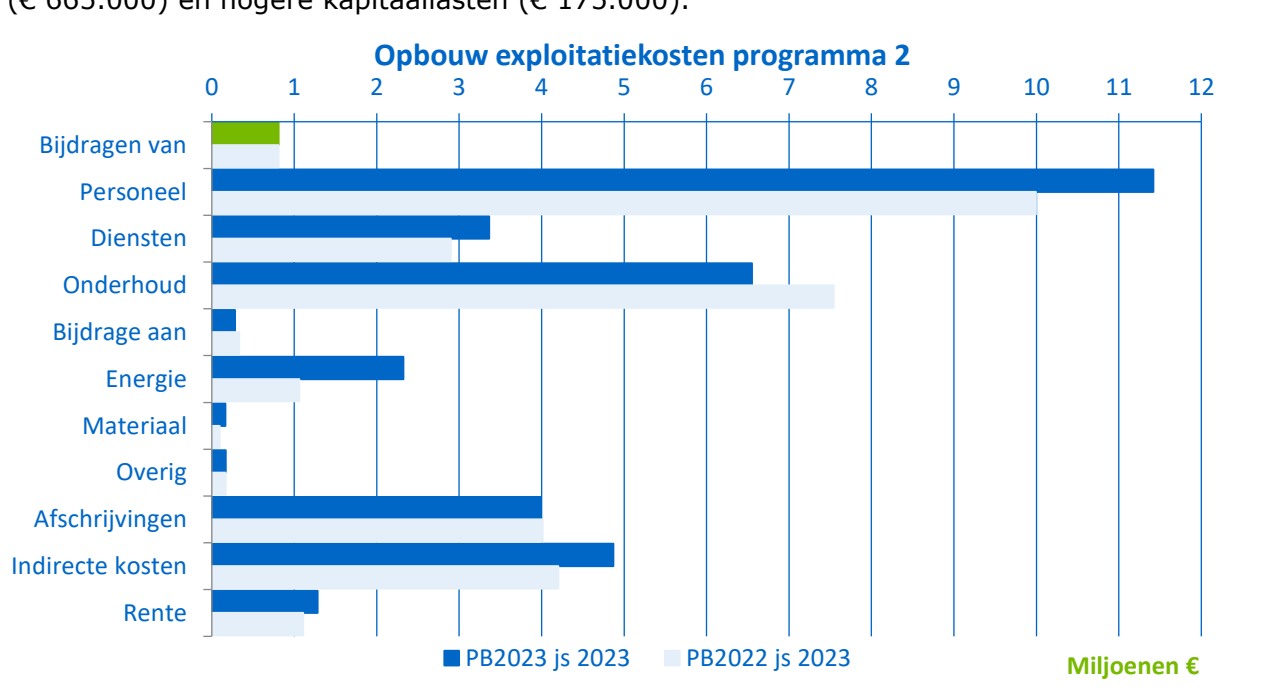
Indexatie

Algehele indexering binnen het programma voor onderhoud en materiaal voor in totaal € 500.000 in 2023. Voor de jaren daarna gaan we uit van 2,5% per jaar.

Overige posten:

- Beheerinstrumenten watersystemen: structureel hogere kosten peilbeheer € 30.000;
- Beheer hoeveelheid water: hogere kosten voor licenties en automatisering € 50.000;
- Beheer hoeveelheid water: verschuiving van groot onderhoud naar het verzamelkrediet reconstructie kunstwerken. Dit betekent een daling van € 45.000 in de exploitatiekosten;
- Monitoring watersysteem: hogere kosten AQUON € 42.000.

De indirecte kosten stijgen met € 2,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de doorberekende personeelskosten (€ 1,4 miljoen) en de ondersteunende producten (€ 665.000) en hogere kapitaallasten (€ 175.000).

Investerings

Bedragen x €1.000

Programma 2 – Voldoende en schoon water	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Peilbeheer en monitoring	1.240	400	100	150	250	340
Renovatie vervanging kunstwerken WS	6.735	3.110	340	885	1.200	1.200
Buitengewoon onderhoud watergangen	2.080	1.580	500			
Wateroverlastopgave	14.650	4.650	900	7.500	1.100	500
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen (Duurzame energie productie)	2.410	2.410				
Watervoorziening - Watervoorziening	4.800	500	3.500	500	300	
Kwaliteit - Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren	1.200	150	200	250	250	350
Klimaatadaptatie	897			137	460	300
Materieel HHSK	125	125				
Totaal programma 2	34.137	12.925	5.540	9.422	3.560	2.690

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Peilbeheer en monitoring

Deze investeringen zijn bedoeld om het peilbeheer te optimaliseren door maatregelen in het watersysteem. Denk aan het oplossen van knelpunten in de aanvoer of afvoer van water. Deze investeringen kunnen ook bijdragen zijn aan maatregelen van derden, in het bijzonder van gemeenten. Daarnaast kunnen deze investeringen bedoeld zijn om vaste meetpunten aan te leggen voor het peilbeheer (peilschalen, automatische peilopnemers).

Renovatie kunstwerken watersystemen

Deze kredieten zijn bedoeld voor de renovatie van de gemalen en de kunstwerken die dringend moeten worden onderhouden. Het vervangen van stuwten en de noodzakelijke aanpassingen aan onze sluizen horen hierbij, zoals bijvoorbeeld de Snelle Sluis.

Buitengewoon onderhoud watergangen - beschoeiing

Watergangen dienen te voldoen aan het noodzakelijke leggerprofiel. Om aan dit leggerprofiel te voldoen, moeten soms watergangen worden verdiept door de vaste bodem te verwijderen tot de juiste diepte. Als gevolg van deze verdieping is het vaak noodzakelijk dat de beschoeiing wordt vervangen. De beschoeiing heeft een stabiele grondkerende functie die afkalving van de oevers door stroming voorkomt

Wateroverlastopgave

Met deze investeringen voeren we maatregelen uit om de wateroverlastopgave op te lossen. Deze komt voort uit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Dit kunnen ook investeringen zijn die bijdragen aan maatregelen van derden, zoals gemeenten. Daarbij richten we ons vooral op de wateroverlastopgave in Rotterdam. In 2023 volgt o.a. een voorstel voor gemaal Kralinger Esch.

Duurzame energie productie

Met deze investering willen we ervoor zorgen dat we in 2030 energieneutraal zijn. We nemen maatregelen om meer energie op te wekken en minder energie te verbruiken voor al onze locaties.

Watervoorziening en cofinanciering Deltafonds

Deze investeringen zijn bedoeld voor de optimalisatie van de (zoet)watervoorziening. De Zoetwaterregio West-Nederland heeft veertien zogeheten kansrijke maatregelen bepaald met een investering van zo'n € 115 miljoen.

Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren

Met deze investeringen nemen we maatregelen om de waterkwaliteit in overige wateren te verbeteren. Denk aan maatregelen voor vismigratie en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. De maatregelen kunnen ook worden uitgevoerd door derden (andere overheden), met een bijdrage van het hoogheemraadschap. Het investeringsplan is niet bestemd voor KRW-maatregelen.

Klimaatadaptatie

In het coalitieakkoord is € 5 miljoen beschikbaar gesteld om klimaatadaptatie te stimuleren. Met het programma Klimaat en ruimte zetten we ons in voor een aantrekkelijke omgeving die extreem weer goed kan verwerken. Onze organisatie raakt ingespeeld op complexe maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen. Voor meer toelichting zie ook paragraaf 3.6.

Materieel

We investeren in materieel dat we voor ons werk nodig hebben, zoals machines, aanhangwagens, tractoren, boten en pompen.

Uitgavenpatroon 2023

De uitgavenpatronen voor programma 2 vindt u in paragraaf 5.5.5.

3.3 Programma 3: Afvalwater zuiveren

Algemeen: Zuiver water

Wij zorgen voor schoon oppervlaktewater door het afvalwater van huishoudens en bedrijven te transporteren naar en te zuiveren op onze afvalwaterzuiveringsinstallaties (awzi's). Daarna kunnen we het gezuiverde afvalwater veilig lozen in het oppervlaktewater. Verder dringen we (andere) verontreinigde waterstromen naar het oppervlaktewater terug en stimuleren we het verminderen van ongewenste lozingen op de riolering. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze ketenpartners.

De activiteiten binnen dit programma richten zich op het efficiënt, doelmatig en duurzaam beheren van de afvalwaterketen. Beschikbare instrumenten zoals renovatie, nieuwbouw, toepassen assetmanagementprincipes, informatietechnologie, nieuwe (innovatieve) technologieën en samenwerking met de ketenpartners zetten wij hiervoor in. Voor beperking van emissies naar oppervlaktewater zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met agrarische bedrijven en hun sectororganisaties.

Ontwikkelingen en uitwerking in 2023 en verder

De prijsstijgingen voor 2023, zoals in 2022 aangekondigd, hebben hun weerslag op de begroting en de uitgaven voor 2023. Naast het jaarlijks terugkerende beheer en onderhoud van onze installaties gaan we een aantal grotere projecten uit het meerjarig investeringsplan voorbereiden en een aantal projecten uitvoeren. Dit alles binnen de financiële mogelijkheden die wij hebben met als doel de bedrijfscontinuïteit van onze installaties te garanderen. De belangrijkste maatregelen zijn opgenomen in het maatregeloverzicht.

Begin 2023 ronden we de strategische visie voor de afvalwaterketen af. Daarna gaan we de visie verder uitwerken en invulling geven aan de verschillende opgaven. We maken een verdiepingsslag om te komen tot een concrete uitwerking van de onderwerpen uit de visie. Te denken valt aan onderwerpen als de terugwinning van grondstoffen, het verminderen van emissies, het besparen van energie, het verhogen van de duurzaamheid, maar ook het verminderen van de kwetsbaarheid van onze installaties bij hogere (piek)aanvoeren als gevolg van klimaatverandering of groei binnen ons gebied. De ruimtelijke ontwikkelingen binnen het gebied volgen we nauwgezet en we onderzoeken met onze ketenpartners de meest optimale manier om het afvalwater te verwerken. Daarmee zorgen we dat onze installaties gesteld staan voor het toekomstig aanbod van afvalwater.

Voor onze afvalwaterzuiveringsinstallaties gaan we in 2023 met de volgende zaken concreet aan slag:

- voor de awzi's in de Krimpenerwaard ronden we in 2023 de zuiveringsstrategiestudie af, waaruit onder andere zal blijken of we in de toekomst door blijven zuiveren op de huidige locaties of dat we optimalisatiekansen voorzien om installaties samen te voegen en de zuivering van het afvalwater meer te centraliseren;
- voor de awzi De Groote Zaag onderzoeken we welke aanpassingen benodigd zijn om toekomstbestendig te blijven;
- we gaan verder met de voorbereidingen om de capaciteit van de awzi Kortenoord uit te breiden. Vooruitlopend hierop ronden we het project bellenbeluchting af op de awzi Kortenoord, waarbij we al rekening hebben gehouden met de benodigde capaciteitsvergroting;
- voor de awzi Kralingseveer geven we met diverse onderzoeken en acties vervolg aan de verkennende ALM-studie die we in 2022 hebben afgerond. Daarnaast nemen we op Kralingseveer de installatie Themista in bedrijf. Op basis van de resultaten van de energiestudie voor Kralingseveer die in 2022 is afgerond gaan we bepalen of we in de toekomst het biogas uit de slibgisting gaan opwerken naar groengas of dat we het biogas blijven gebruiken voor de opwekking van energie en warmte in een wkk-installatie.

In 2023 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. De verwachting is dat dit beperkte gevolgen heeft voor de afvalwaterketen. Daarentegen herzielt de Europese Commissie momenteel de richtlijn Stedelijk afvalwater. De nieuwe richtlijn wordt naar verwachting in 2023 afgerond. Nieuwe of strengere eisen in deze richtlijn kunnen grote gevolgen hebben voor onze afvalwaterketen.

Financiën: wat gaat het kosten?

Netto kosten programma 3

Bedragen x € 1.000

		JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil Begroting - PB2022	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
P3	Afvalwater zuiveren	39.893	46.095	39.010	44.414	5.404	44.033	44.073	45.378

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

De geraamde kosten van programma 3 stijgen met € 5,4 miljoen ten opzichte van de meerjarenraming 2023-2025, jaarschijf 2023. De directe (out-of-pocket) kosten stijgen met € 4,8 miljoen door:

Energie

De stijging van de kosten (€ 2,8 miljoen) voor energie wordt veroorzaakt door hoge energieprijzen. De Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)-subsidie wordt door de hogere energieprijzen voorlopig niet uitgekeerd. Deze opbrengsten worden in de begroting met circa € 200.000 neerwaarts bijgesteld.

Slib

Door het geplande onderhoud van één van de slibgistingstorens op Kralingseveer zal de hoeveelheid af te voeren slib in 2023 hoger liggen. Hierdoor stijgen de kosten voor slibverwerking met € 190.000.

Chemicaliën

Door prijsstijgingen wordt het budget voor chemicaliën structureel met € 300.000 naar boven bijgesteld.

Afvalwaterbehandeling derden

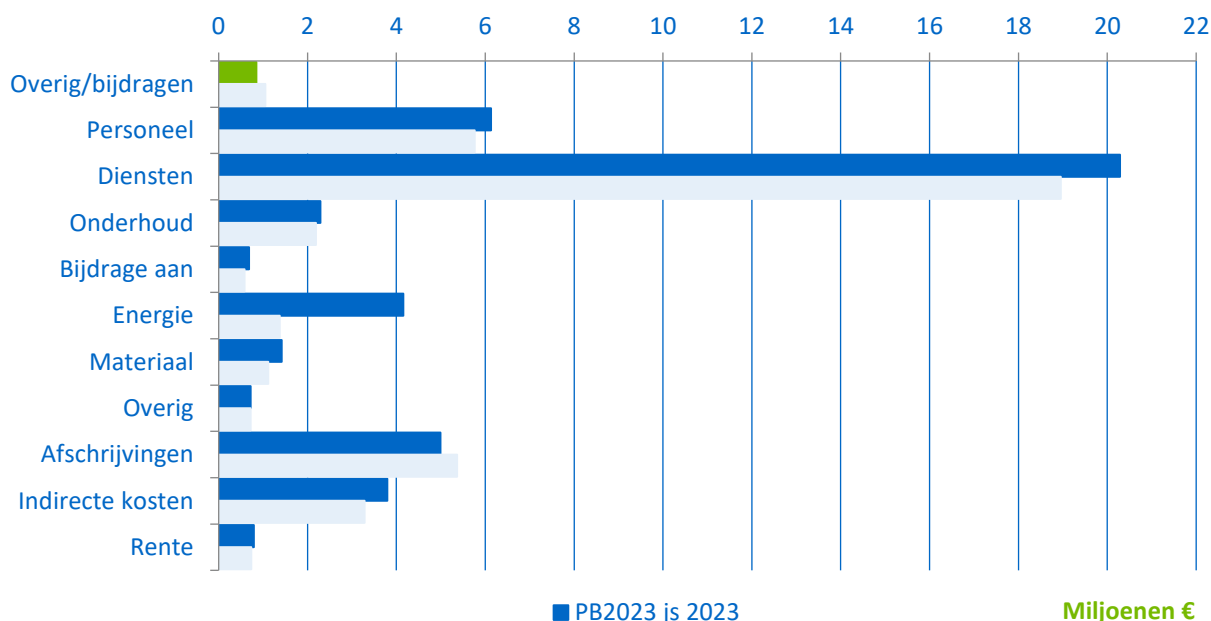
Door stijging van de energieprijzen en inflatie zal de afrekening voor grensoverschrijdend afvalwater hoger zijn dan in de meerjarenraming is geraamd. Daarnaast is de verwachting dat het aantal ve naar het hoogheemraadschap van Delfland toeneemt door de verwachte toename van de hoeveelheid afvalwater van een bedrijf. Het budget wordt met circa € 1,2 miljoen jaarlijks verhoogd.

Onderhoud

Door prijsstijgingen worden de onderhoudsbudgetten in de exploitatie met een jaarlijkse indexatie naar boven bijgesteld met € 104.000.

De indirecte kosten stijgen met € 578.000. Deze kosten stijgen door hogere doorberekende personeelskosten (€ 512.000), hogere doorberekende kosten vanuit de ondersteunende producten (€ 373.000), lagere kapitaallasten (€ 370.000) en hogere doorbelaste rentekosten (€ 63.000).

Opbouw exploitatiekosten programma 3

Investerings

Bedragen x €1.000

Programma 3 – Afvalwater zuiveren	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Renovatie awzi's	34.360	4.260	7.600	16.300	1.200	5.000
Renovatie transportstelsels	6.600	2.500	1.100	3.000		
Bijdrageregelingen	560	200	260	100		
Bijdragen aan gemeenten	4.315		1.815			2.500
Uitvoeren studies en efficiëntieplannen	6.875	6.625	125	125		
Totaal programma 3	52.710	13.585	10.900	19.525	1.200	7.500

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Renovatie awzi's

In de meerjarenbegroting hebben we onder andere rekening gehouden met investeringen op de awzi's Bergambacht (aanpassen elektrische installatie), Groenedijk (renovatie leidingwerk, vervangen slibretourpompen en fysieke beveiliging), Kralingseveer (renovatie ontvangwerk, aanpassingen ATEX-gebied, inspectie en renovatie slibgistingstoren) en De Grootte Zaag (fysieke beveiliging). Daarnaast worden in 2023 voor de awzi Kortenoord voorbereidingen gestart voor het aanpakken van de drijfslagproblematiek in het ontvangwerk en het vergroten van de capaciteit.

Renovatie en uitbreiding transportstelsels

Op rioolgemaal Moordrecht passen we, de luchtbehandeling van het rioolgemaal aan en richten we het terrein opnieuw in (grond-en hekwerk). Daarnaast werken we aan het herstel of de vervanging van appendages van bestaande persleidingen en verwijderen we buiten bedrijf gestelde leidingdelen.

Bijdrageregelingen

Op dit moment zijn er geen algemene bijdrageregelingen meer van kracht. Wel bekijken we in specifieke situaties of bepaalde maatregelen kunnen bijdragen aan het efficiënt transporteren en zuiveren van afvalwater. Hiervoor bepalen we per situatie of en welke bijdrage we verlenen.

Bijdragen aan gemeenten

We dragen bij aan de renovatie van gemeentelijke rioolgemalen. Het gaat hier om gemalen en persleidingen in de gemeenten Zoetermeer, Capelle aan den IJssel en Rotterdam. Voor 2023 en 2024 zijn bijdragen voorzien aan rioolgemaal Willem Schürmannstraat in Rotterdam en gemaal Oostgarde in Capelle aan den IJssel.

Uitvoering studies en efficiëntieplannen (HHSK energieneutraal in 2025 en 2030)

Deze investeringen zijn in de meerjarenbegroting opgenomen voor maatregelen die het hoogheemraadschap in 2030 energieneutraal maken. Afspraken uit het Klimaatakkoord gelden hierbij voor de gehele organisatie. Hiervoor stellen we een energieplan op (2022-2023), waarin maatregelen zijn opgenomen voor meer productie en minder verbruik van energie.

Uitgavenpatroon 2023

De uitgavenpatronen voor programma 3 vindt u in paragraaf 5.5.5.

3.4 Programma 4: Veilige wegen

Algemeen: veilige wegen in goede staat

Het hoogheemraadschap draagt bij aan betrouwbare wegen in het landelijk gebied van de Krimpenerwaard. Dit doen wij samen met onze partners op een kostenefficiënte en duurzame manier. We werken vooral aan de verkeersveiligheid en zorgen ervoor dat de rijbaan en de berm goed onderhouden zijn. Daarbij letten we op de belangen van de omgeving.

Ontwikkelingen en uitwerking in 2023 en verder

In 2023 vernieuwen we de onderhouds- en reconstructieplanning voor wegen en bruggen. Hierin verwerken we ook onze opgaven voor natuurontwikkeling en verkeersveiligheid. Ons onderhoudsmanagementsysteem is verbeterd. Daardoor kunnen we in 2023 verder met onze ambities voor de invoering van assetmanagementprincipes op deze taak.

Ook in 2023 werken we samen in bouwteams om wegen te reconstrueren en bruggen te vervangen. De doelen van het uitvoeringsprogramma Wegen en Wegbruggen zijn bijgesteld. Het vervangen van bruggen krijgt nu voorrang. In 2023 bepalen we hoe het programma in de toekomst wordt uitgevoerd. Dit gebeurt op basis van de uitgevoerde evaluatie in 2022.

In 2023 actualiseren we de verkeersveiligheidsplanning op basis van de vormtoets. Een aantal prioritaire projecten hiervan zal in de loop van 2023 worden opgepakt. Naar verwachting gaat dit om de aanpak van kruisingen, aanleg van verkeersremmende maatregelen en het verbreden van een fietspad. Met deze maatregelen draagt het hoogheemraadschap bij aan de doelstellingen van Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030).

Om de hiervoor aangegeven opgaven uit te kunnen voeren wordt gezocht naar extra financiële middelen. Hiervoor zijn bij het Rijk en provincie verschillende subsidieregelingen beschikbaar. Wij zetten ons in om subsidies aan te vragen en te verkrijgen.

Maatschappelijke opgaven en regionale gebiedsontwikkelingen verhogen de druk op het landelijk gebied. Met de gemeente Krimpenerwaard blijven we in overleg om de consequenties van diverse woningbouwontwikkelingen langs de IJsseldijk in beeld te brengen. Zo voorkomen we dat ruimtelijke ontwikkelingen negatieve gevolgen hebben voor het wegbeheer. We gaan daarbij uit van 'de veroorzaker betaalt' en 'eerst bewegen dan bouwen'.

Om aan de biodiversiteitsambities van het waterschap invulling te geven, wordt in 2023 een pilot uitgevoerd om het ecologisch maaibeheer van wegbermen uit te breiden. Er wordt geïnvesteerd in een maibalk met afzuigstelsel zodat het maaisel wordt afgevoerd.

De invoering van de Omgevingswet heeft gevolgen voor de wegentaak. De belangrijkste verandering is de verantwoordelijkheid om de geluidsbelasting van wegen te monitoren en zo nodig maatregelen te nemen. Zodra de eisen duidelijk zijn, zal er een geluidsbelastingkaart worden gemaakt en vastgesteld. Hiervoor zullen we nauw samenwerken met de omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH).

In 2023 wordt op basis van het categoriseringsplan de wegenkaart geactualiseerd.

Financiën: Wat gaat het kosten?

Netto kosten programma 4

Bedragen x € 1.000

		JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil Begroting - PB2022	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
P4	Veilige Wegen	4.555	4.906	4.864	5.164	299	5.509	5.485	5.759

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

De geraamde kosten van programma 4 stijgen met € 299.000 ten opzichte van de meerjarenraming 2023-2025, jaarschijf 2023. De directe (out-of-pocket) kosten stijgen met € 114.000.

Bijdragen

Stijging van de bijdrage 'Wet herverdeling wegenbeheer' met € 30.000.

Onderhoud

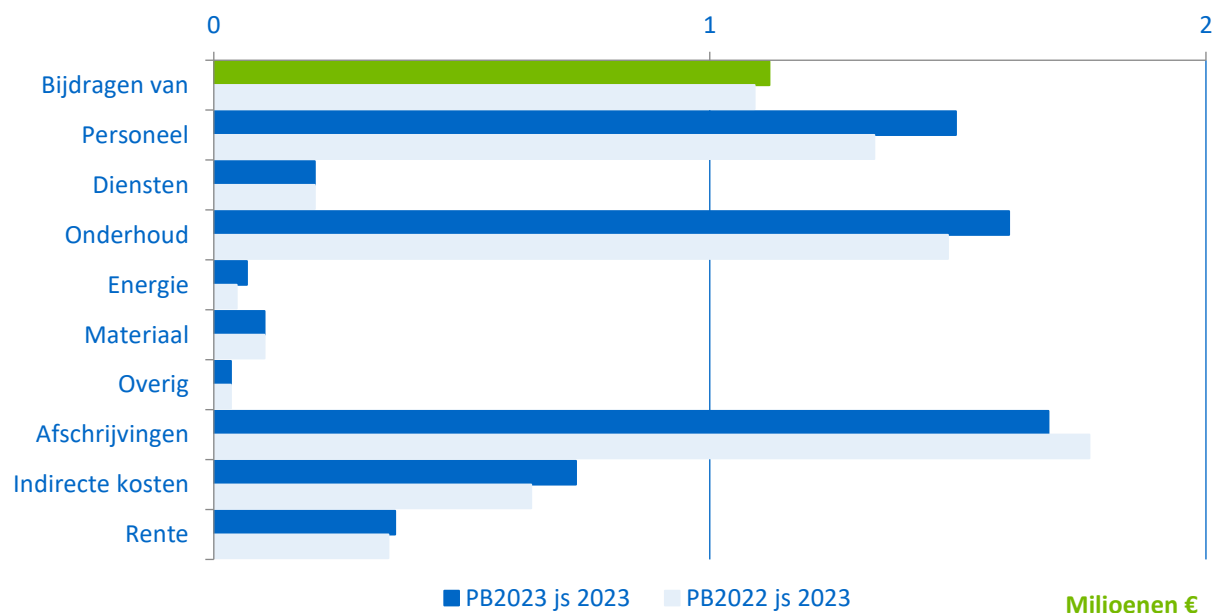
Voor onderhoudskosten wegen en kunstwerken is voor 2023 een indexatie toegepast van 10% naar aanleiding van de gestegen marktprijzen (€63.000). Voor 2024 en verder is uitgegaan van 2,5% stijging.

Energie

Hogere energie- en brandstofkosten: € 21.000.

De indirecte kosten stijgen met: € 185.000. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de doorberekende personeelskosten (€ 164.000), doorberekende kosten vanuit het ondersteunende programma (€ 90.000) en lagere kapitaallasten en afschrijvingen (€ 69.000).

Opbouw exploitatiekosten programma 4

Investerings

Bedragen x €1.000

Programma 4 - Veilige wegen	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Reconstructie polderwegen	11.778	1.462	2.912	1.772	2.842	2.790
Vervanging wegbruggen	1.410	610	100	100	600	
Duurzaamveilig	1.000		1.000			
Materieel HHSK	980		300	260	170	250
Totaal programma 4	15.168	2.072	4.312	2.132	3.612	3.040

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Reconstructie polderwegen

Jaarlijks reconstrueren we zo'n 3 kilometer polderweg waarvan de technische staat niet meer voldoet. In 2023 beginnen we met de voorbereiding van de reconstructie van de Tiendweg Krimpen (tussen Krimpen aan den IJssel en Krimpen aan de Lek: ca. 2,5 km) die begin 2024 in uitvoering gaat.

Vervanging wegbruggen

Jaarlijks vervangen we ongeveer acht bruggen waarvan de technische staat niet meer voldoet.

Veilige wegen in goede staat (Duurzaam veilig)

We willen minimaal 80% van onze weglengte inrichten volgens de richtlijnen voor verkeersveiligheid. Daarmee willen we het aantal ongevallen en slachtoffers verminderen.

In 2022 is de vormtoets uitgevoerd en afgerond om inzicht te geven waar de verkeersveiligheidsknelpunten zijn binnen ons areaal. In 2023 starten we met de aanpak van deze knelpunten. Onze eerst aandacht gaat uit naar het verbeteren van de verkeersveiligheid op kruisingen en het aanbrengen van kantmarkering op fietspaden.

Materieel wegen en biodiversiteit

Jaarlijks vervangen we waar nodig het materieel voor wegenonderhoud en gladheidsbestrijding. In 2023 investeren we € 50.000 in de aanschaf van materieel waarmee we maaisel af kunnen zuigen. Zo willen we met ons maaionderhoud een bijdrage leveren aan het verbeteren van de biodiversiteit.

Uitgavepatroon 2023

De uitgavepatronen voor programma 4 vindt u in paragraaf 5.5.5.

3.5 Programma 5: Omgeving en organisatie

Algemeen: bereikbaar, servicegericht en duidelijk

Het hoogheemraadschap is bereikbaar, servicegericht en duidelijk. Dat doen we samen met de omgeving. We zetten communicatie in om de verbinding te leggen, om samen oplossingen te vinden en om draagvlak te creëren. Dit maakt het hoogheemraadschap zichtbaar en herkenbaar als waterbeheerder.

We willen bestuurlijk en ambtelijk vaker in gesprek gaan met onze omgeving. Zo willen we het waterbewustzijn, de interesse voor het waterbeheer en de zichtbaarheid en herkenbaarheid van het hoogheemraadschap vergroten. We staan daarbij open voor initiatieven van derden en maken ruimte voor participatie.

Ontwikkelingen en uitwerking in 2023 en verder

Vergroten van waterbewustzijn en versterken van participatie

In onze communicatiestrategie zetten we in op het vergroten van een waterbewuste en wateractieve omgeving waardoor de bewoners en ondernemers ons waterschapswerk herkennen als essentieel en ervaren als meerwaarde voor de omgeving. Zij weten dat zij ook zelf actief kunnen en moeten bijdragen. Dat hebben we opgenomen in onze communicatiestrategie. We werken deze strategie verder uit in een corporate communicatie-aanpak gebaseerd op de beelden van de arbeidsmarktcommunicatiecampagne.

We benutten de viering van 750 jaar hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard voor het versterken van deze communicatiestrategie. Ook onze jeugdbestuurder levert hier een bijdrage aan. We nemen deel aan relevante evenementen en (landelijke) campagnes en we delen nieuws over ons werk via de (sociale) media en onze website.

Voor het vergroten van het waterbewustzijn stellen we in het eerste kwartaal van 2023 een plan van aanpak op. Op basis van onderzoeken gaan we meten hoe waterbewust en wateractief onze omgeving is. We bouwen voort op de reeds uitgevoerde onderzoeken. De uitkomsten van deze onderzoeken geven ons input voor een verdere aanscherping van de communicatiestrategie.

In onze communicatie zetten we in op de volgende aspecten:

- Wij zorgen ervoor dat de omgeving weet van de wateropgaven, het belang daarvan kent voor de toekomst en weet hoe wij daaraan werken als experts.
- Wij zorgen ervoor dat de omgeving op de hoogte is van veranderingen in het klimaat en de gevolgen ervan.
- Wij zorgen ervoor dat de omgeving inziet dat zij ook zelf actief kunnen en moeten bijdragen in het kader van de veranderingen in het klimaat en de gevolgen ervan.
- Wij zorgen ervoor dat de omgeving zich op het gebied van waterbeheer uitgedaagd voelt om met ons mee te denken, werken, initiatief te tonen en te doen.

Onze aanpak voor de participatie volgt uit de vastgestelde nota participatie. Na de vaststelling van de nota participatie en de participatieverordening in de VV van juni 2022 hebben we een leerperiode ingebouwd van 2 ½ jaar om ervaring op te doen met participatietrajecten. Aan de hand van drie tot vijf projecten evalueren we de inzet van participatie, waarbij we ten minste 1 traject per jaar uitlichten voor de VV.

Op het gebied van de educatie richten we ons op het mbo. Het mbo is onder meer interessant als doelgroep gezien de diverse 'groene' en 'blauwe' opleidingen. We werken al incidenteel samen met diverse mbo-scholen en hbo-opleidingen.

Digitale ontwikkeling

In 2023 zetten we vervolgstappen in de vernieuwing van het informatiebeheer. In 2023 komen de applicaties Sharepoint, Teams en OneDrive beschikbaar voor de organisatie,

waardoor het (digitaal) samenwerken op een moderne wijze wordt ondersteund. De introductie van deze applicaties grijpen wij aan om onze informatie op andere wijze te delen en op te slaan. Zo nemen we afscheid van het werken op de netwerkschijven.

Rondom het datagedreven werken dient zich een nieuwe ronde Data Engineering Expert Programma (DEEP) aan: DEEP 3. Deelname aan dit programma helpt ons aan het verder professionaliseren van datascience. We verbreden de toepassing van de applicatie Power BI ten behoeve van visualisatie en analyse van data, waaronder onze financiële data. In 2023 starten we met de implementatie van onze GIS-visie, waaronder de aanbesteding van nieuwe GIS-software (Geografisch informatiesysteem).

We werken verder aan de implementatie van diverse wetten die betrekking hebben op onze informatievoorziening, waaronder de Wet open overheid (Woo) en de Wet elektronische publicaties (Wep).

In 2022 is er gestart met de aanbesteding voor een opvolger van het zaakstelsel. De verwachting is dat de implementatie in het laatste kwartaal van 2023 afgerond zal worden.

In het kader van meer informatiegestuurd werken gaan we in 2023 inzetten op de verbetering van de informatiepositie m.b.t. het vergunningenbestand. Het hoogheemraadschap heeft vergunningsdocumenten op meerdere locaties en in meerdere systemen opgeslagen. Met behulp van artificial intelligence willen we een centraal overzicht van de vergunningen krijgen.

In 2023 gaan we verder met de doorontwikkeling van digitaal schouwen. In 2022 hebben we een eerste versie gemaakt van een algoritme dat op basis van lucht- of satellietfoto's kan schouwen op begroeiing in sloten. In 2023 gaan we dit algoritme doorontwikkelen en inzetten in de eerste ronde voor de Schouw dagelijks onderhoud. Inzet van dit algoritme werkt nauwkeurigheid, dienstverlening en efficiëntie in de hand.

Vergunningverlening, toezicht en naleving

We gaan ondanks de veranderingen door de komst van de Omgevingswet door met vergunningverlening, toezicht, handhaving en afhandelen van meldingen. We doen dit met oog voor de omgeving. Voor vergunningverlening en toezicht en handhaving vormt de Nota VTH het kader. Voor toezicht en handhaving is het Uitvoeringsplan 2023 bepalend voor onze inzet dat jaar. We gebruiken data-analyse om ons werk meer informatiegestuurd te doen.

Naast een trend voortkomend uit de (ruimtelijke) ontwikkelingen gaat de Omgevingswet zorgen voor meer te verlenen vergunningen. Dit wordt vooral veroorzaakt door een verschuiving van projectplannen naar 'vergunningen eigen dienst' en door aanpassing en uitbreiding van de beleidsregels. Deze verschuiving is structureel. De impact op het totaal te reguleren aanvragen hangt samen met de snelheid waarmee ontwikkelingen richting de uitvoering worden gebracht.

Financiën: wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

		JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil Begroting - PB2022	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
P5	Omgeving & Organisatie	15.359	16.171	15.801	15.603	-198	16.998	16.934	17.162

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

De geraamde kosten van programma 5 verminderen met € 198.000 ten opzichte van het meerjarenraming 2023-2025, jaarschijf 2023. De directe (out-of-pocket) kosten verminderen met € 1.042.000.

Eigendommenbeheer

In 2023 zal het hoogheemraadschap zich extra inspannen om een aantal eigendommen in eigen beheer te verkopen. De verwachting is dat deze extra verkopen een opbrengst van € 1,0 miljoen zullen genereren.

Vermindering kosten

Deze vermindering wordt veroorzaakt door:

- Tijdelijke verlaging sponsorgeld van € 50.000 naar € 25.000.
- Geen inhuur bestuursrechtelijke advisering € 50.000

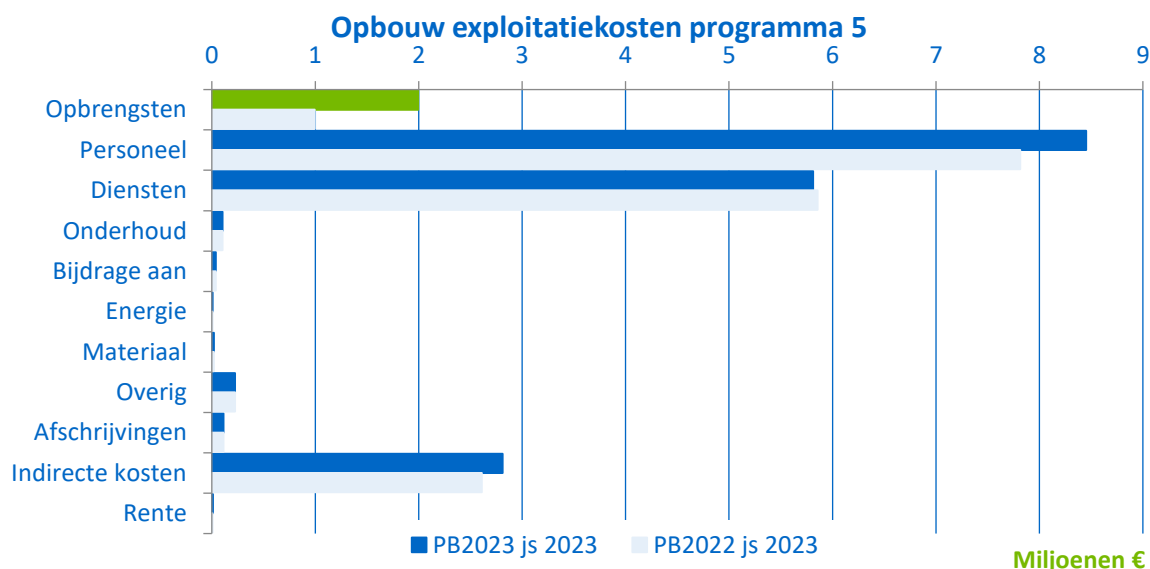
Stijging kosten

Verhoging contributie Unie van Waterschappen.

Doordat de kosten bij samenwerkingspartners toenemen, stijgen de kosten van de jaarlijkse contributies die wij betalen met gemiddeld € 33.000 per jaarschijf ten opzichte van de meerjarenraming.

Door wijzigingen in de BBVW-verslagleggingsvereisten mogen toekomstige kosten voor de verkiezingen niet meer worden geactiveerd. Vanaf 2024 begroten wij de jaarlijkse kosten die we betalen via de Rijksfactuur in de exploitatie.

De indirecte kosten stijgen met € 844.000. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van doorberekende personeelskosten € 643.000 en een stijging van de ondersteunende beheerproducten € 201.000.

Investerings

Bedragen x €1.000

Programma 5 – Omgeving & Organisatie	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Verkiezingen	251	251				
Totaal programma 5	251	251				

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

De investering is bedoeld voor het organiseren van de verkiezingen voor ons algemeen bestuur. Deze vinden plaats in maart 2023. Jaarlijks ontvangen we via een Rijksfactuur een vooruitbetaling van 25% van de verwachte kosten voor 2023. In dit investeringsplan gaan we ook uit van € 170.000 aan communicatiekosten per verkiezingsjaar (€ 20.000 reeds gevoteerd). Daarmee willen we de verkiezingen in ons gebied onder de aandacht brengen. De kosten voor de verkiezingen 2027 gaan we vanuit de exploitatie bekostigen vanwege wijzigingen in de verslagleggingsvoorschriften.

Uitgavepatroon 2023

De uitgavepatronen voor programma 5 vindt u in paragraaf 5.5.5.

3.6 Overkoepelende thema's

In deze paragraaf komen thema's terug die gevolgen hebben voor de hele organisatie of die in meerdere programma's terugkomen. We lichten hier de thema's toe, terwijl het budget in de programma's wordt genoemd.

Programma Duurzaamheid

Het programma Duurzaamheid richt zich op de thema's energie, broeikasgassen, circulair/grondstoffen en biodiversiteit. De ambities, doelen en opgaven voor deze onderwerpen zijn, met enkele andere onderwerpen, opgenomen in het Waterbeheerprogramma 2022-2027 onder het thema 'Een duurzaam waterschap voor de wereld van morgen'. Om onze ambities te halen, moeten we in al onze processen en keuzes duurzame afwegingen maken. Bijvoorbeeld als we zaken ontwerpen of inkopen.

Energie

Op het gebied van energie blijft de aandacht onverminderd uitgaan naar energiebesparing en het zelf opwekken van duurzame energie. Ook in 2023 voeren we hier verschillende projecten voor uit. Zo gaan we bij enkele zuiveringsinstallaties en oppervlaktewatergemalen isolatiemaatregelen uitvoeren om daarna te kunnen stoppen met het gebruik van aardgas voor verwarming. We gaan grondgebonden opstellingen voor zonnepanelen op de zuiveringen Berkenwoude, Bergambacht en Stolwijk realiseren en plaatsen zonnepanelen op het dak van steunpunt Zuidbroek. De Themista-installatie op awzi Kralingseveer wordt gemonitord en geoptimaliseerd. Verder onderzoeken we de mogelijkheden en haalbaarheid voor het uitvoeren van nieuwe projecten voor het opwekken van duurzame energie (zonnepanelen en windturbines). Ook starten we met het opstellen van de strategie Energieneutraal waterschap 2025-2030.

Broeikasgasemissies

Aan de hand van het CO₂-reductieplan wordt gewerkt aan het verder reduceren van de CO₂-uitstoot van de organisatie. De uitstoot van lachgas door onze installaties is redelijk in kaart gebracht. Nu worden mogelijkheden onderzocht hoe de uitstoot teruggedrongen kan worden. Ook onderzoeken we hoe de uitstoot van methaan uit de slibinstallaties kan worden verminderd en wordt onderzocht of nuttige inzet van dit gas mogelijk is. Broeikasgasemissie is daarnaast steeds vaker een onderdeel van onze aanbestedingen, waarmee we een bijdrage leveren aan reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de keten van aannemers en leveranciers.

Circulair

Binnen het project circulair wordt verder gewerkt aan monitoring. Onze eigen grondstoffenmonitor wordt in gebruik genomen, waarbij we ons in eerste instantie richten op de objecten met de grootste impact. Daarnaast volgen we de landelijke ontwikkelingen op dit gebied op de voet. Definities worden nader uitgewerkt en vertaald naar onze praktijk. We werken ernaar toe dat circulariteit een vast onderdeel wordt van onze uitvragen. Waar mogelijk benutten we kansen voor grondstoffenterugwinning uit onze reststromen en nemen we deel aan circulaire initiatieven.

Biodiversiteit

Op het gebied van biodiversiteit zetten we in op een ecologisch gezond en veerkrachtig blauwgroen netwerk van waterkeringen, wegbermen, watergangen en eigen terreinen. Het kernteam biodiversiteit adviseert en stimuleert de afdelingen om bij de realisatie van projecten en bij de uitvoering van het beheer en onderhoud de biodiversiteit te behouden en te versterken. In 2023 wordt het ambitiesdocument biodiversiteit vastgesteld. Deze bestaat uit een beleidsuitwerking met uitgangspunten voor de gehele organisatie en een uitvoeringsagenda met activiteiten van het kernteam. Andere activiteiten zijn opleiding van personeel, vaststellen van iconsoorten en het opstellen van een blauwgroene netwerkkaart om onze inspanningen beter zichtbaar te maken.

Maatregelen:

- In 2023 worden op vier plekken zonnepanelen geplaatst: awzi Berkenwoude, Bergambacht, Stolwijk en op het dak van steunpunt Zuidbroek.
- We gaan verder met het uitvoeren van maatregelen voor het verminderen van de broeikasgasuitstoot van de organisatie.
- In 2023 nemen we onze grondstoffenmonitor in gebruik en onderzoeken we hoe we deze verder kunnen uitbreiden;
- In 2023 stellen we het ambitiedocument biodiversiteit, bestaande uit een beleidsuitwerking en een uitvoeringsagenda.

Programma Klimaat en ruimte

De gevolgen van de klimaatverandering worden steeds meer voelbaar en zichtbaar. De gemiddelde temperatuur stijgt. Het regent harder en vaak langer. Daartegenover blijft het vaker voor langere periodes droog. De zeespiegel stijgt en daarnaast hebben we te maken met een langzaam dalende bodem.

In 2023 finaliseren en implementeren we de ontwikkeling van gebiedsspecifieke watervisies, die overzicht en richting geven voor een waterrobuuste en klimaatbestendige toekomst van het gebied.

De gewenste versnelling in het realiseren van een klimaatbestendig gebied willen we bereiken door te investeren in uitvoeringsprojecten via de impulsregeling en overige samenwerkingsprojecten. Naar verwachting zullen vanaf 2023 de eerste ingediende projecten in uitvoering worden genomen. Omdat ook particulieren op hun eigen terreinen kunnen bijdragen aan een klimaatadaptieve omgeving, continueren we ook de subsidieregeling voor particulieren. Daarnaast gaan we door met onze inzet op het klimaatadaptatief inrichten van ons vastgoed en onze objecten.

De planvorming van het Middengebied Zuidplaspolder is volop in voorbereiding. Door de gemeente Zuidplas is de uitwerking van het vastgestelde Masterplan opgepakt. Bij deze ontwikkeling worden water en bodem als leidende principes meegenomen. Samen met de gemeente en andere partners zet het hoogheemraadschap in op een maximaal klimaatadaptief dorp, met een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte, met ruimte voor het water, een duurzaam, robuust en klimaat-adaptief watersysteem. In 2023 worden in dit ontwerpproces belangrijke stappen gezet.

Tot slot volgt het hoogheemraadschap vanuit onze rol en expertise de verschillende landelijk en regionale ontwikkeling en brengen wij onze kennis in.

3.7 Ondersteunende producten

De kosten van ondersteunende producten worden doorbelast naar de primaire producten (programma 1- 5) die betrekking hebben op watersysteembeheer, zuiveringsbeheer en wegenbeheer.

Financiën: wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

		JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil Begroting - PB2	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
OP	Ondersteunende producten	21.021	22.111	19.644	22.818	3.174	22.973	22.966	23.170

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

De geraamde lasten van de ondersteunende producten zijn circa € 3.174.000 gestegen ten opzichte van het meerjarenraming 2023-2025.

De directe (out-of-pocket) kosten stijgen met circa € 1,8 miljoen en de indirecte kosten met € 1,4 miljoen. De stijging van de directe kosten wordt onder andere veroorzaakt door hogere kosten vanuit de samenwerkingsverbanden (€ 1.081.000), energieprijzen (€ 270.000), het wagenpark (€ 299.000), onderhoud (€ 95.000), meerkosten onderzoeken (€ 70.000) en arbo en veiligheid (€ 56.000).

Wet open overheid

Voor de implementatie en uitvoering van de Wet open overheid (Woo) ontvangt het hoogheemraadschap een incidentele (€ 42.000) en structurele bijdrage (€ 118.000). De compensatie wordt o.a. ingezet om processen en systemen te verbeteren, zodat de Woo uitgevoerd kan worden.

Daarnaast wordt het incidentele gedeelte van de compensatie ingezet om de programmamanager te financieren die de implementatie van de wetgeving gaat begeleiden.

Samenwerkingsverbanden bedrijfsvoering

In de bestuursrapportage 2022 hebben we gemeld dat de I&A-samenwerking meer gaat kosten in de aankomende jaren. De stijging is het gevolg van het aanschaffen van nieuwe applicaties en licenties, security- en privacymaatregelen, indexatie van contracten en correcties m.b.t. personele lasten. Ook gaat de I&A-organisatie softwarekosten (abonnementen) niet meer als krediet verwerken, waardoor er een verschuiving plaatsvindt van werken vanuit investeringen naar werken vanuit de exploitatie. Dit leidt tot een stijging in de exploitatiekosten.

Dezelfde ontwikkeling is te zien bij Het Waterschapshuis. De digitale transformatie is in een versnelling geraakt mede door de coronacrisis. Dit ziet men terug in de groei van innovatieve projecten en de daarmee gepaarde groei in vraag om ondersteuning. Een aantal noodzakelijke uitbreidingen is doorgeschoven naar 2023, net als de gevraagde bijbehorende ondersteuning.

De hoogheemraadschappen van Schieland en de Krimpenerwaard, Rijnland en Delfland zijn voornemens per 1 januari 2023 van ieder de salarisadministratie en het functioneel beheer van het HR-systeem te laten uitvoeren in de vorm van een centrale eenheid, genaamd *Centrale Salarisadministratie en Functioneel Beheer ehm*. Een verdere toelichting is opgenomen in paragraaf 4.1

Wagenpark

De vraag vanuit de organisatie naar bedrijfsauto's is gegroeid, onder andere door de groei van het aantal medewerkers, met als gevolg dat er een aantal short-leasecontracten zijn aangegaan. Daarnaast hebben de prijsstijgingen van brandstof ook effect op de lopende contracten.

De indirecte kosten stijgen met circa € 1.374.000. Dit wordt vrijwel volledig veroorzaakt door een stijging in de doorbelaste personeelslasten. Daarnaast is er tijdelijk inleenbudget voor het project oneigenlijk grondgebruik gebudgetteerd. Daarnaast hebben we formatie opgenomen vanwege de ambities en ontwikkelingen op het gebied van inkoop, arbo en juridische zaken.

Effect meerjarig 2023-2025

Meerjarig stijgt het volume van de totale exploitatiebegroting van circa € 22,8 miljoen met € 300.000 naar € 23,1 miljoen in 2026. In deze periode stijgen de (doorbelaste) personele lasten en doorbelaste kosten huisvesting en I&A.

Investerings

Bedragen x €1.000

Ondersteunende producten	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Huisvesting	2.435	335	1.800	100	100	100
Totaal programma OP	2.435	335	1.800	100	100	100

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

In dit investeringsplan vallen de vervangingskosten van kleine en grote renovaties van het hoofdkantoor.

Het bedrag in 2023-2027 is bedoeld voor aanpassingen aan de huisvesting en het verbouwen van de niet-gerenoveerde kantoor delen van het gemeenlandshuis. Al deze vervangingen en renovaties leveren een bijdrage aan het verkrijgen van energielabel A. Energielabel A is een verplichting vanaf 2030 voor utiliteitsgebouwen.

De planning van de uitvoering van de investeringen wordt op dit moment bepaald op basis van technische levensduur in combinatie van extra onderhoudskosten en storingen van de installatie onderdelen. In 2023 zal het investeringsplan voor huisvesting aangepast worden op basis van het eind 2022 op te leveren vernieuwde meerjarenonderhoudsplan.

Uitgavepatroon 2023

De uitgavepatronen voor de investeringen van het programma Ondersteunende producten vindt u in paragraaf 5.5.5.

4 Verplichte paragrafen

In dit hoofdstuk komen de volgende paragrafen aan de orde

4.1 Bedrijfsvoering

4.2 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

4.3 Kostentoerekening

4.4 Financiën

4.5 Risicomanagement

4.6 Weerstandsvermogen

4.7 Waterschapsbelasting en overig

4.8 Incidentele baten en lasten

4.9 Verbonden partijen

4.10 Onttrekkingen overige bestemmingsreserves en voorzieningen

4.11 EMU-saldo

4.1 Bedrijfsvoering

De paragraaf bedrijfsvoering geeft inzicht in de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering. Met bedrijfsvoering bedoelen wij de bedrijfsprocessen die nodig zijn om de beleidsdoelstellingen uit de programma's te realiseren. In deze paragraaf noemen we de belangrijkste punten voor 2023. Aanvullende informatie komt terug in het ondersteunende programma.

Personeel en organisatie

Krapte op de arbeidsmarkt

Voor iedere 100 werklozen staan er op dit moment 133 vacatures open in Nederland (oktober 2022). Niet eerder was de arbeidsmarkt zo krap als nu. De gevolgen hiervan zijn goed bij ons te merken:

- Uitstroom stijgt;
- Vacatures zijn lastiger in te vullen: het kost meer tijd en vraagt meer inspanning om vacatures ingevuld te krijgen;
- Inhuur stijgt.

Dit alles zorgt voor een kostenstijging en een daling in beschikbare capaciteit.

De verwachting is dat in 2022 de arbeidsmarkt zijn piek bereikt als het gaat om het aantal banen en vacatures. De economische situatie, de inflatie en dalende koopkracht zorgen voor onzekerheid. Deze onzekerheid zal naar verwachting gaan zorgen voor een afname van het aantal vacatures. Mensen wisselen minder snel van baan bij onzekerheid. In 2023 gaan we verder met het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie. De beschikbare wervingsmiddelen zullen we optimaal in moeten zetten.

Wetgeving / CAO waterschappen

De AOW-leeftijd stijgt. Vanaf 2024 is de stijging niet met één jaar per jaar dat we langer leven, maar met 8 maanden. We hebben als organisatie de opdracht om werknemers zo lang mogelijk goed aan het werk te houden. Hierdoor zien we de laatste jaren een bepaalde ontwikkeling ontstaan. Er worden steeds meer afspraken gemaakt om medewerkers de mogelijkheid te bieden om (tijdelijk) minder te werken of eerder te stoppen met werken. Er zijn diverse regelingen die dit mogelijk maken zoals:

- Individueel Keuzebudget; mogelijkheid om geld om te zetten in verlofuren;
- Persoonlijk Basisbudget; naast de mogelijkheid om dit budget in te zetten voor ontwikkeling is het mogelijk om dit om te zetten in vitaliteituren (o.a. minder werken of eerder stoppen met werken);
- Wachtdienst; mogelijkheid om naast uitbetalen het om te zetten in verlofuren;
- Betaald ouderschapsverlof;
- Regeling voor vervroegde uittreding (RVU);

Medewerkers maken steeds meer gebruik van bovenstaande regelingen. Dit heeft gevolgen voor invulling van de bezetting en het uitvoeren van ons werk. Dit zorgt voor een kostenstijging.

Interne beheersing

Ter voorbereiding op de wettelijk verplichte rechtmatigheidsverklaring wordt in 2023 gewerkt aan het verder op orde brengen van de interne controles.

Informatiebeveiliging

De hoogheemraadschappen in de I&A-samenwerking hebben als doelstelling voor het thema informatieveiligheid zo snel mogelijk volwassenheidsniveau 4 te behalen, zoals omschreven in de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De aanbevelingen uit de waterschapsbrede audit ten aanzien van het managementsysteem en de technische maatregelen worden in 2022 en in 2023 opgepakt. Dit houdt onder andere in dat een zogenaamde 'verklaring van toepasselijkheid', waarin de prioriteiten met betrekking tot het groeien naar niveau 4 voor de BIO-maatregelen worden benoemd, zal worden vastgesteld.

Privacy/AVG

Het hoogheemraadschap zal in 2023 verder gaan met de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Begin 2022 zijn de resultaten uit de sectorbrede audit bekend geworden. Hieruit is gebleken dat het hoogheemraadschap een groei heeft gemaakt in volwassenheid wat betreft opzet en bestaan. We lopen gelijk met het sectorgemiddelde. Aan de hand van de concrete aanbevelingen uit de audit wordt een nieuwe strategie en planning bepaald voor 2022/2023, waar mogelijk sectorbreed. Hiermee kan in 2023 een verdere groei gerealiseerd worden. De belangrijkste aanbevelingen zien op lijnverantwoordelijkheid, risicomangement, aantoonbare prioritering van maatregelen en borging van privacy in de planning-en-controlcyclus. Ook de interne opleiding en bewustwording vragen nog de nodige aandacht. Dit worden dan ook de belangrijkste focuspunten van 2023.

Samenwerking Financiële eenheid

De Financiële eenheid heeft als doel het invullen van de financieel administratieve functie voor de hoogheemraadschappen van Delfland, Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard. Door dit samen te doen is een robuuste organisatie ontstaan, waarin het borgen van kwaliteit en delen van kennis vergroot is. Er wordt gebruik gemaakt van digitale ontwikkelingen, zoals e-facturatie. In 2022 is dit project goed op stoom gekomen en is een deel van de crediteuren al overgestapt op e-facturen. Het gevolg hiervan is dat er een verschuiving plaats vindt naar een meer controlerende rol in plaats van invoerwerkzaamheden. In 2023 zullen we in samenwerking met de nog niet overgestapte crediteuren het aantal verwerkte e-facturen verder verhogen.

De Financiële eenheid rapporteert per kwartaal de samenwerkingsafspraken aan de hand van prestatie-indicatoren aan de drie partners.

Start samenwerking Centrale Salarisadministratie en Functioneel beheer (CSF)

Met de hoogheemraadschappen van Delfland en Rijnland hebben we de intentie uitgesproken om de werkzaamheden op het vlak van salarisadministratie en functioneel beheer van het personeels- en salarissysteem in de toekomst samen uit te gaan voeren. Het doel is minder kwetsbaarheid in bezetting, verbeteren kwaliteit en kennisdelen en borgen. De drie organisaties hebben de intentie uitgesproken om de centrale eenheid met ingang van 1 januari 2023 te laten starten.

Openbaarheidsparagraaf Woo

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De inwerkingtreding van deze nieuwe wet betekent een implementatieopgave voor alle bestuursorganen, waaronder ook voor het hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard. In 2019 heeft de Unie van Waterschappen (UvW) in samenwerking met het Interprovinciaal Overleg een uitvoeringstoets laten uitvoeren naar de uitvoerbaarheid en de kosten van de Woo. Vervolgens hebben er meerdere gesprekken plaatsgevonden tussen ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de UvW en de andere koepels van de medeoverheden over de werkelijke uitvoeringskosten van de Woo. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in bestuurlijke overeenstemming over de uitvoeringskosten voor de implementatie en uitvoering van de Woo.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Inspectie der Rijksfinanciën (IRF) hebben afgesproken dat incidentele compensatie middels een bijdrage wordt uitgekeerd aan de waterschappen. De UvW, IRF en BZK hebben afgesproken dat een waterschap zich via haar begroting en jaarverslaglegging zal verantwoorden over de besteding van deze middelen. Hiermee wordt aangesloten op artikel 3.5 van de Woo (de openbaarheidsparagraaf). Dat artikel schrijft onder andere voor dat een bestuursorgaan in de jaarverslaggeving verslag doet van de uitvoering van de beleidsvoornemens over de uitvoering van de Woo.

In de openbaarheidsparagraaf zal sowieso worden ingegaan op de volgende zes onderdelen, analoog aan de belangrijkste onderdelen van de Woo:

1. De actieve openbaarmaking van de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo);
2. de inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf categorieën (artikel 3.1 Woo);
3. de passieve openbaarmaking (hoofdstuk 4 Woo);
4. de informatiehuishouding (hoofdstuk 6 Woo);
5. de aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo);
6. eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren.

In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over de stappen die in het voorafgaande jaar zijn gezet om de verschillende onderdelen van de Woo (1 t/m 5) te implementeren. Daarnaast wordt in de paragraaf een beeld gegeven van de wijze waarop de van het Rijk ontvangen middelen een bijdrage hebben geleverd aan deze implementatie en deze verbeteringen. Hierbij wordt duidelijk onderscheid gemaakt naar de onderdelen 1 tot en met 6 van de hierboven beschreven inhoud van de paragraaf, waarbij per onderdeel wordt aangegeven welke van het Rijk ontvangen middelen hieraan zijn uitgegeven.

In het jaarverslag 2023 zal een vergelijking worden gemaakt met de beleidsplannen en de voorgenomen besteding van deze middelen. In het jaarverslag 2022 kan dit nog niet omdat in de begroting voor het jaar 2022 nog geen openbaarheidsparagraaf was opgenomen.

Onderdeel 1 - De actieve openbaarmaking van de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo).

Op basis van de uitvoeringstoets hebben de waterschappen een fasering aangebracht in het actief openbaar maken van de in de 'Wijzigingswet Woo' genoemde elf categorieën van documenten. Deze planning is opgenomen in het meerjarenplan "Digitale informatiehuishouding waterschappen", dat is vastgesteld in de Ledenvergadering van de Unie van Waterschappen van 27 maart 2020. Het hoogheemraadschap heeft ervoor gekozen om in pas te lopen met deze fasering.

Jaarplannen en verslagen, organisatiegegevens, vv-stukken en wet- en regelgeving worden al publiek beschikbaar gesteld. De overige categorieën worden opgepakt in de jaren die daarvoor in de afgesproken fasering worden genoemd. De stukken voor de verenigde vergadering worden al op onze sites gepubliceerd. In het tweede deel van 2022 is de aandacht uitgegaan naar de overige 'bestuursstukken' en 'stukken van het adviescollege'. De convenanten, klachten, onderzoeken en Woo-verzoeken komen in 2023 aan de orde.

Onderdeel 2 - inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf categorieën (artikel 3.1 Woo).

De beschikbaar zijnde capaciteit en prioriteit gaat nu uit naar het openbaar maken van de verplichte categorieën.

Onderdeel 3 - de passieve openbaarmaking (hoofdstuk 4 Woo);

Voor wat betreft de passieve openbaarmaking van de Woo-verzoeken en besluiten is het hoogheemraadschap voornemens om deze in 2023 te implementeren. Dit volgens de eerdergenoemde afgesproken fasering.

Onderdeel 4 - de informatiehuishouding (hoofdstuk 6 Woo).

Het op orde brengen van de informatiehuishouding is een integraal onderwerp dat in samenwerking met informatiemanagement en het project 'wetgeving met een digitale component' opgepakt moet worden. De Woo implementatie maakt onderdeel uit van het laatstgenoemde project.

Onderdeel 5 - de aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo).

Het hoogheemraadschap heeft in 2022 een Woo-contactpersoon benoemd.

Onderdeel 6 - eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren.

Het hoogheemraadschap heeft andere activiteiten om de Woo te implementeren in gang gezet. Deze activiteiten hebben allen betrekking op het scheppen van de juiste voorwaarden om een goede implementatie te bewerkstelligen.

Zo is een governance geïmplementeerd, waaronder een stuurgroep met voldoende mandaat en een Woo-werkgroep. De coördinatie hiervan ligt bij de Woo-projectleider. In 2022 was dit een parttimefunctie. Deze projectleider wordt in eind 2022 vervangen door een fulltime projectleider. Deze projectleider zal zowel Rijnland als ons hoogheemraadschap bedienen. De incidentele bijdrage wordt hiervoor aangewend. Op deze manier gaat er voldoende aandacht uit naar een juiste implementatie van de Woo.

Begin 2022 is haast gemaakt met de aanschaf van de anonimiseringstool. Deze tool is begin mei beschikbaar gesteld en is een noodzakelijke voorwaarde voor de Woo, vanwege de verwachte toename van Woo verzoeken. Het handmatig 'anonimiseren' van stukken is tijdrovende en foutgevoelig. In 2022 wordt een aanbestedingstraject doorlopen voor een structurele acquisitie van een anonimiseringstool. De beschikbaar gestelde subsidie wordt hiervoor aangewend.

Voor het hoogheemraadschap is het sinds 1 mei 2022 mogelijk om elektronisch en veilig een Woo-verzoek in te dienen. Dit verzoek wordt via ons zaakstelsel afgehandeld. Hiermee voldoen we aan de eis dat Woo-verzoeken elektronisch ingediend en afgehandeld moeten kunnen worden.

Bovengenoemde kosten zijn directe kosten. Indirecte kosten door betrokkenheid van collega's tijdens overleggen zijn hier niet meegenomen

Personeelskosten

De totale personeelslasten is 33% van de gehele kostenbegroting. In paragraaf 5.3 'exploitatie naar kosten- en opbrengstsoorten' is een verdere toelichting van de gehele opbouw van kosten en opbrengsten van de begroting. Meerjarig gaan we uit van een loonkostenstijging van 3% per jaar.

Bedragen x € 1.000

Personele lasten	JR 2021	Begroting 2022 na wijziging	PB 2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil PB2023 - PB2022 js 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Loonsom	30.823	34.392	35.642	39.035	3.392	40.365	41.612	42.714
Inhuur	4.016	3.813	2.107	1.800	-307	1.947	1.797	1.797
Voormalig bestuur en personeel	214	161	157	157		157	157	157
Overige personele kosten	1.059	1.051	887	1.036	149	985	1.024	1.009
Totaal Personele lasten	36.113	39.417	38.793	42.028	3.234	43.454	44.590	45.676

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Bedragen x € 1.000

Personele baten	JR 2021	Begroting 2022 na wijziging	PB 2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil PB2023 - PB2022 js 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Opbrengsten	628							
Totaal Personele baten								
Totaal	35.485	39.417	38.793	42.028	3.234	43.454	44.590	45.676

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting

De personeelsbudgetten (€ 42,0 miljoen aan lasten) bestaan uit de salariskosten, sociale lasten, opleidingskosten, overige personeelskosten, inhuur, en kosten voormalig bestuur en personeel. Een deel van het personeelsbudget (€ 1,0 miljoen) bestaat uit directe budgetten die in de primaire programma's begroot zijn.

De formatie voor het begrotingsjaar 2023 is 411,4 fte. in 2022 was dit 397,5 fte. De stijging van 13,3 fte komt deels voort uit het nieuwe WBP (dit was al opgenomen in de meerjarenraming) en deels door ontwikkelingen in ons beheersgebied (o.a. Middengebied Zuidplas en grote dijkversterkingsprojecten).

Bedragen x €1.000

	JR 2021	Begroting 2022 na wijziging	PB 2022 js 2023	Begroting 2023	Verschil PB2023 - PB2022 js 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Inhuur	4.016	3.813	2.107	1.800	-307	1.947	1.797	1.797

Het inhuurbudget is begroot op € 1,8 miljoen en dat is een daling van € 0,3 miljoen ten opzichte van de meerjarenraming. In het kader van kostenbesparingen is het flexbudget naar beneden bijgesteld. Inhuur wordt vooral overwogen als geen geschikt personeel geworven kan worden of als iemand vanwege ziekte tijdelijk dient te worden vervangen. Het inhuurbudget is voornamelijk bedoeld voor functies die wij tijdelijk nodig hebben.

4.2 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

De ontwikkelingen zijn verwerkt in de programma's, hoofdstuk 3.

4.3 Kostentoerekening en normen

In deze paragraaf gaan we in op de toerekening van de ondersteunende beheerproducten naar de primaire beheerproducten en de uiteindelijke toerekening van de netto kosten aan de kostendragers Systeembeheer, Zuiveringenbeheer en Wegenbeheer. Met het vaststellen van de begroting 2023 bevestigen we het principe van onderstaande uitgangspunten en normen. Wij volgen hierin het in 2008 vastgesteld beleid op grond van artikel 15 van de Verordening ex artikel 108 van de Waterschapswet.

Hieronder staat een toelichting op de kwantitatieve en kwalitatieve grondslagen die voor de kostentoerekening gelden. De methodiek voor de berekening van de rentelasten van vaste activa lichten we hier niet toe, deze is onderdeel van het vastgestelde afschrijvingsbeleid.

Toerekenen personele lasten naar de beheerproducten

De personele lasten worden door middel van tijdschrijven toegerekend naar de producten. De geschreven uren worden financieel gemaakt met een intern uurtarief. Binnen het hoogheemraadschap hanteren we twee interne uurtarieven (gemiddeld en hoog). Voor 2023 zijn de tarieven: € 94 en € 106 per uur. De tarieven zijn ten opzichte van 2022 met respectievelijk € 9 en € 3 gestegen. Dit is voor twee derde te verklaren door de algemene loonkostenontwikkeling en de functieherwaardering, voor het resterende deel door het nauwkeuriger budgetteren van productieve uren.

Ondersteunende beheerproducten

De kosten van de ondersteunende beheerproducten zijn verdeeld volgens het verdelingsmodel van de Unie van Waterschappen. Een eenduidige verdeelmethodiek die in 2016 is geactualiseerd. De methodiek maakt samenstellen van bedrijfsvergelijkingen tussen waterschappen mogelijk.

Voor de verdeling van de kosten van de ondersteunende beheerproducten aan de primaire beheerproducten worden twee algemene verdeelsleutels gehanteerd, namelijk:

- A. verdeling op basis van het aandeel directe uren per beheerproduct
- B. verdeling op basis van het aandeel directe kosten per beheerproduct

Volgens methodiek A worden de volgende producten verdeeld:

- centraal management;
- personeel en organisatie;
- interne communicatie;
- bestuurlijke en juridische zaken;
- catering en interne faciliteiten.

Volgens methodiek B worden de volgende producten verdeeld:

- concern control;
- financieel beleid en dienstauto's.

Uiteindelijk leidt dit tot de volgende verdeling van de kosten van de ondersteunende producten over de kostendragers:

	Method A	Method B
Systeemheffing	69,10%	51,10%
Zuiveringsbeheer	24,11%	44,02%
Wegenbeheer	6,80%	4,88%
Totaal	100,00%	100,00%

De volgende producten hebben een specifieke verdeling, op basis van fte's werken aan de betreffende producten:

- Informatisering en automatisering;
- Centrale (geo)grafische informatie;
- Centrale huisvesting.

Toerekening aan de kostendragers

Nadat de ondersteunende beheerproducten zijn toegerekend aan de primaire beheerproducten worden de integrale kosten van primaire beheerproducten toegerekend aan de drie kostendragers. Dit doen we op basis van de volgende verdeelsleutels:

1. Producten die specifiek voor één taak worden uitgevoerd drukken voor 100% op deze taak;
2. Producten die bijdragen aan het realiseren van twee of meer taken worden op basis van gemiddelde urenrealisaties verdeeld;
3. Indien dit niet mogelijk is op basis van de verhouding van de kosten per taak.

De verdelingen op basis van uren en kosten, zowel van de ondersteunende producten als van de primaire producten sluiten aan bij geldende bedrijfseconomische uitgangspunten en hebben tot doel kosten zo objectief mogelijk aan taken toe te rekenen. Een en ander is gebaseerd op de afspraken van de Unie van Waterschappen, verankerd in artikel 6 van de BBVW (Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen).

Verdeelsleutels

Programma's/deelprogramma's	Procentuele verdeling naar taak		
	Systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Wegen-beheer
1. Waterveiligheid			
Thema- en gebiedsgerichte plannen	100%		
Plannen van derden	100%		
Beheersinstrumenten waterkeringen	100%		
Aanleg en onderhoud waterkeringen	100%		
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	100%		
2. Watersysteem			
Waterbeheerplan	52%	43%	5%
Thema- en gebiedsgerichte plannen	100%		
Kaderrichtlijn water /WB 21e eeuw	100%		
Plannen van derden	100%		
Beheersinstrumenten watersystemen	100%		
Aanleg en verwerving waterlopen	100%		
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	100%		
Beheer hoeveelheid water	100%		
Calamiteitenbestrijding watersystemen	100%		
Monitoring watersystemen	100%		
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	100%		

Programma's/deelprogramma's	Procentuele verdeling naar taak		
	Systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Wegen-beheer
3. Afvalwater			
Thema- en gebiedsgerichte plannen		100%	
Plannen van derden		100%	
Getransporteerd afvalwater		100%	
Gezuiverd afvalwater		100%	
Verwerkt slib		100%	
Afvalwaterbehandeling door derden		100%	
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	50%	50%	
Stimulering derden aanpak diffuse emissies	50%	50%	
4. Wegen			
Thema- en gebiedsgerichte plannen			100%
Plannen van derden			100%
Beheersinstrumenten wegen			100%
Aanleg en onderhoud wegen			100%
Steunpunt Zuidbroek	20%		80%
Wegenverkeersregeling en verkeersveiligheid			100%
5. Omgeving en organisatie			
Thema- en gebiedsgerichte plannen	100%		
Calamiteitenplannen	90%	10%	
Plannen van derden	100%		
Beheer keurkwartet en VTH-beleid	100%		
Vergunningverlening en meldingen	75%	16%	9%
Adviezen vergunningen	75%	16%	9%
Toezicht	89%	10%	1%
Handhaving			
- Bestuurlijke handhaving	85%	14%	1%
- Strafrechtelijke handhaving	80%	20%	
Belastingheffing	52%	43%	5%
Invordering	52%	43%	5%
Kwijtschelding Zuiveren		100%	
Bestuur	52%	43%	5%
Eigendommenbeheer	100%		
Externe communicatie	52%	43%	5%

4.4 Financiering

Rente

In 2022 is de ontwikkeling van de rente omgeslagen. De afgelopen jaren was er sprake van een rentepercentage rond de nul procent. In sommige gevallen was het hoogheemraadschap zelfs in de mogelijkheid kort geld tegen een negatieve rente aan te trekken. Om de huidige inflatie in te dammen heeft de Europese Centrale Bank in 2022 al meerdere renteverhogingen doorgevoerd. Het hoogheemraadschap heeft begin 2022 een lening afgesloten van € 250 miljoen tegen een rente van iets minder dan 1%. Hierdoor zijn we erin geslaagd onze algehele leningenportefeuille tegen een gunstige gemiddelde rente vast te houden. Op de huidige kapitaalmarkt worden leningen tegen een hoger percentage afgesloten. Dit zal in de komende jaren een opwaartse druk geven op de te betalen rentekosten.

Wij hanteren in 2023 de volgende rentes:

- De rente op kortlopende leningen (kort geld) op 0,8%;
- De rente op langlopende leningen (lang geld) op 3%.

Omslagrente

Het aantrekken van financiering voor investeringsprojecten gebeurt niet per project, maar integraal. Bij deze integrale wijze van financieren worden rentekosten voor het financieren van de investeringen toegerekend aan de beheerproducten van de programma's. Dit doen we door middel van de renteomslag. Het rente-omslagpercentage wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. Het rente-omslagpercentage in 2023 bedraagt 1,32%.

Inflatie

Voor het jaar 2023 zijn de ramingen door het Centraal Planbureau (CPB) vastgelegd in de Macro Economische Verkenning. Het CPB gaat uit van een inflatie in 2023 van 4,6% (geharmoniseerde consumentenprijsindex). Hierbij gaat het CPB wel uit van de aanname dat de energiecrisis niet verder escaleert. In de programmabegroting zijn de meeste onderhoudsbudgetten met 5% geïndexeerd. Enkele specifieke budgetten zijn met 10% geïndexeerd omdat de marktprijzen van grondstoffen en materialen een grotere invloed hebben op het desbetreffende budget. Voor heel 2023 heeft het hoogheemraadschap haar energietarieven contractueel reeds vastgelegd.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Voor het hoogheemraadschap is de maximale renterisiconorm in 2023 berekend op € 38,3 miljoen (30% van € 127,9 miljoen). Met de aflossingen in 2023 van ruim € 14,3 miljoen blijft het hoogheemraadschap binnen de norm. In de leningenportefeuille van het hoogheemraadschap zijn er geen leningen met een renteherziening.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Renteherzieningen				
Aflossingen	14.342	14.066	14.166	14.866
Rente risico	14.342	14.066	14.166	14.866
Begrotingstotaal	127.922	130.601	131.025	134.714
Vastgestelde percentage (Wet fido) renterisiconorm	30%	30%	30%	30%
Rente risico norm HHSK	38.377	39.180	39.308	40.414
Ruimte onder renterisiconorm	24.035	25.114	25.142	25.548

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Kasgeldlimiet

De wettelijke kader is de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende lening (korter dan een jaar) mogen worden afgesloten. De norm voor waterschappen is vastgesteld op 23% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Voor het begrotingsjaar 2023 is de maximale kasgeldlimiet van het hoogheemraadschap € 29,4 miljoen (23% van € 127,9 miljoen).

Bedragen x € 1.000

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Gemiddeld saldo liquide middelen	-9.915	-15.452	-22.834	-34.029
Begrotingstotaal	127.922	127.922	127.922	127.922
Percentage	23%	23%	23%	23%
Kasgeldlimiet	29.400	29.400	29.400	29.400
Overschrijding kasgeldlimiet				-4.629
Ruimte kasgeldlimiet	19.485	13.948	6.566	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

In het laatste kwartaal wordt de kredietlimiet overschreden. De toegestane overschrijding is twee aaneengesloten kwartalen. De overschrijding van de kasgeldlimiet kan worden opgelost door het afsluiten van een kasgeldlening.

Gevoeligheidsanalyse

Het effect van een verhoging van rente op kort geld of lang geld met 1% betekent voor het begrotingsjaar 2023 een stijging van € 355.580 aan totale rentelasten. Een stijging van inflatie of btw met 1% betekent dat de overige exploitatiekosten in 2023 stijgen met ongeveer € 606.870.

Variabelen	Verhoging in %	Verhoging in €	Mutatie van begroting
Rente kort geld	1%	€ 205.580	0,16%
Rente lang geld	1%	€ 105.000	0,12%
Inflatie of btw	1%	€ 606.870	0,47%

Liquiditeitsprognose

In totaal wordt circa € 46,8 miljoen aan investeringsuitgaven verwacht in 2023. In 2022 is meerjarig een lening van € 250 miljoen aangetrokken. Deze lening wordt jaarlijks in tranches aan het begin van ieder jaar gestort. In februari 2023 wordt € 30 miljoen gestort. Voor zover deze niet toereikend is, worden de vaste activa gefinancierd met kortlopende of nieuwe langlopende leningen.

Bedragen x € 1.000

	Totaal	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	Oktober	November	December
Saldo liquide middelen		-8.595	-18.901	11.317	9.209	6.656	-2.133	-16.460	-17.131	-19.140	-24.067	-27.660	-32.548
Belastingen	97.621	3.710	8.298	10.250	7.029	9.762	10.250	10.250	10.299	8.259	6.851	6.140	6.521
Aan te trekken geldleningen	30.000	0	30.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige inkomsten	6.934	497	741	496	496	741	496	496	741	496	496	741	496
Subsidies investeringen	4.500	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375
Inkomsten	139.055	4.581	39.414	11.121	7.900	10.878	11.121	11.121	11.415	9.130	7.722	7.256	7.392
Exploitatie	111.440	7.524	7.103	8.163	7.103	14.734	21.703	7.103	7.103	8.163	7.103	7.103	8.534
Aflossingen	12.501	4.100	375	1.025	400	1.200	0	764	2.175	1.413	0	333	716
Rente	3.592	1.490	64	340	249	458	0	181	402	268	0	27	113
Investeringen	46.806	1.774	1.654	3.701	2.701	3.276	3.744	3.744	3.744	4.213	4.213	4.681	9.361
Uitgaven	174.339	14.887	9.196	13.229	10.453	19.668	25.448	11.793	13.425	14.057	11.316	12.144	18.724
Saldo liquide middelen		-18.901	11.317	9.209	6.656	-2.133	-16.460	-17.131	-19.140	-24.067	-27.660	-32.548	-43.880

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

4.5 Risicobeheersing

Tijdens de verenigde vergadering van maart 2021 is de nota Risicomanagement, weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen vastgesteld. Hierin is het begrip 'risico' gedefinieerd en zijn de ambtelijke en bestuurlijke processen beschreven voor het identificeren, waarderen en vaststellen van risico's en de beheersing ervan. Onderstaande paragraaf in de programmabegroting vormt een onderdeel van dit proces. In deze paragraaf staan de strategische en operationele risico's opgenomen en wordt de omvang van de operationele risico's weergegeven.¹ De strategische risico's zijn niet gekwantificeerd.² Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van de omvang van de operationele risico's. Daarnaast is een overzicht toegevoegd van bestuurlijk relevante ontwikkelingen die in de komende jaren mogelijk een groot financieel effect kunnen hebben op de organisatie, maar waarvan de aard en omvang nog te onzeker zijn om meegenomen te kunnen worden in de begroting dan wel de tabel operationele risico's en de berekening van het weerstandsvermogen voor het aankomende begrotingsjaar. In deze tabel zijn ook gekwantificeerde risico's opgenomen die zich na het begrotingsjaar in de planperiode van het Waterbeheerprogramma kunnen voordoen.

Strategische risico's 2023 e.v.

1.	Effecten COVID-19: <ul style="list-style-type: none"> • Effect op de productiviteit van de organisatie • Effect op het welbevinden van de medewerkers en het management • Effect op de beschikbaarheid en kosten van grondstoffen en materialen
2.	Houdbaarheid duurzaam financieel beleid;
3.	Omvang en voorspelbaarheid waterschapsbelastingen;
4.	Beschikbaarheid voldoende en geschikt personeel;
5.	Beschikbaarheid ICT-systemen en borgen informatievoorziening – beveiliging;
6.	Implementatie en compliance (nieuwe) wet- en regelgeving (o.a. omgevingswet, Wet open overheid);
7.	Effect PAS-problematiek, PFAS, Nieuwe Zeer Zorgwekkende Stoffen en de stikstofproblematiek op voorbereiding en uitvoering werkzaamheden;
8.	Samenwerking en onderhandelingen met andere overheden en derde partijen;
9.	Ambities en planvorming coalitie regeringspartijen.

¹ Voor de leesbaarheid zijn in deze programmabegroting de risico's niet voorzien van uitgebreide beschrijvingen. Deze zijn opgenomen in het risicoregister van het hoogheemraadschap. Het register is inzichtelijk voor leden van het algemeen bestuur en op te vragen via de concerncontroller.

² De strategische risico's voor het hoogheemraadschap zijn bedreigende ontwikkelingen die grote impact kunnen hebben op de ambities en het behalen van de geformuleerde doelstellingen door bestuur en organisatie. Het is van belang om voortdurend op deze onderwerpen te anticiperen. De waarschijnlijkheid van optreden en de impact van deze risico's zijn echter niet goed in te schatten en lastig te beïnvloeden. Daarom zijn deze risico's niet gekwantificeerd in de risicoparagraaf en worden deze ook niet meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Operationele risico's 2023

In onderstaande tabel wordt per programma een beeld gegeven van de operationele risico's voor het begrotingsjaar 2023. Hierbij is een inschatting gemaakt van de maximale financiële impact als het risico zich voordoet. Het gaat hier om het netto-effect, dat wil zeggen het mogelijke financiële effect na toepassing van beheersmaatregelen. De bedragen in de tabel worden meegenomen in het bepalen van het weerstandsvermogen.

In de tabel met de operationele risico's en het daarmee samenhangende weerstandsvermogen zijn alleen risico's opgenomen waarvan de financiële impact hoger dan € 250.000 wordt ingeschat. Risico's met een financiële impact lager dan € 250.000 kunnen in principe worden opgevangen uit meevallers binnen de exploitatie gedurende het begrotingsjaar. De risico's worden gemonitord door de afdelingshoofden die verbonden zijn aan een beleidsprogramma. Indien de optelsom van deze risico's meer dan € 500.000 bedraagt kan door het college gekozen worden hiervoor een stelpost op te nemen in de tabel operationele risico's. In dat geval wordt dit bedrag meegerekend in het weerstandsvermogen.

Afwegingskader tabel operationele risico's/weerstandsvermogen (wv)

Kans/impact	Klein	Gemiddeld	Groot
< 250.000	accepteren	accepteren	accepteren
250.000 - 500.000	tabel/wv	keuze bestuur	keuze bestuur
> 500.000	tabel/wv	tabel/wv	tabel/wv

Tabel operationele risico's met effect op begrotingsjaar 2023

Progr.	Operationeel risico	Kans*	Impact in €
1	Fluctuaties bijdragen HWBP	Groot	500.000
1	Buitengewoon onderhoud regionale keringen	Gemiddeld	250.000
2	Niet voorziene breuk van een persleiding	Gemiddeld	300.000
2	Meer niet "verspreidbare bagger" a.g.v. Omgevingswet	Gemiddeld	100.000
2	Peilscheidingen Zuidplaspolder Zuidoost	Gemiddeld	550.000
2	Kosten preventief onderhoud kunstwerken	Gemiddeld	250.000
3	Kostenstijging grensoverschrijdend afvalwater (GOA)	Gemiddeld	2.000.000
3	Afwijking effectiviteit slibverwerking van prognose	Groot	500.000
3	effect vertraging energiebesparende maatregelen op uitgangspunten begroting	Gemiddeld	750.000
4	Verwijderen teerhoudend asfalt	Gemiddeld	300.000
OP	Jaarlijkse bijstelling cao	Klein	350.000
OP	Afronding juridische procedures	Gemiddeld	1.400.000
OP	Nieuwe aanbesteding ICT	Gemiddeld	810.000
OP	Cyberincident	Klein	1.000.000

*inschatting van kans en maximale schade na beheersing

Totaal 9.060.000

Impact risico's op exploitatie begrotingsjaar 2023

Kans	Exploitatie in €
Groot	1.000.000
Gemiddeld	6.710.000
Klein	1.350.000
Totaal	9.060.000

Overzicht Risicovolle ontwikkelingen planperiode Waterbeheerprogramma 2022-2027

P	Risicovolle ontwikkelingen
1	Ontwikkelingen voorfinanciering HWBP-projecten
1,2,3,4	Flinke toename en ontwikkeling in vraag naar ruimte zoals woningbouw, bedrijfsruimte, infrastructuur, recreatie, etc. in beheersgebied
1,2,3,4	Toename intensiteit landelijke en regionale ontwikkelingen en programma 's zoals zoetwater, water en bodem sturend, transitie landelijk gebied, energie, etc.
2	Onderhandelingen gemeente Rotterdam met betrekking tot de overname van 13 peil regulerende kunstwerken met meervoudig belang.
2	Mogelijk structurele toename onderhoudskosten voor kunstwerken watersysteem.
3	Ontwikkelingen woningbouw Kralingseveer.
3	Verbreding afvalstoffenheffing (mogelijke impact van € 950.000 binnen de exploitatie).
4	Buitengewoon onderhoud/reconstructie in relatie tot natuurontwikkeling.
1, 2, 4	Uitbraak exoten (rivierkreeften, etc.).
1,2,3,OP	Stijging kosten inkoop elektriciteit (mogelijke impact € 750.000 binnen de exploitatie).
OP	Stijging personele kosten en vermindering beschikbare capaciteit door mogelijkheden (tijdelijk) minder te werken of vroegtijdig te stoppen.
OP	Waarborgen rechtmatigheid aanbesteding ICT-pakketten.
OP	Belastinginkomsten: kwijschelding en oninbaar.
OP	Financiële effecten erfpacht

4.6 Weerstandsvermogen

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat volgens het Waterschapsbesluit ten minste:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met daarbij een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de stand aan het eind van het begrotingsjaar van de algemene reserves en bestemmingsreserves. Deze informatie is te vinden in paragraaf 5.4 en op de volgende pagina.
2. Een inventarisatie van de risico's. Deze informatie is te vinden in paragraaf 4.4.
3. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's. De wetgever stelt overigens geen eisen aan het weerstandsvermogen; het waterschap is vrij om deze te bepalen. Dit wordt hieronder toegelicht.

Het overzicht van de reserves geeft opgeteld de weerstandscapaciteit van het hoogheemraadschap. Tellen we hier de zogenaamd onbenutte belastingcapaciteit bij op, dan geeft dat de beschikbare weerstandscapaciteit van het hoogheemraadschap.

Ad 2 en 3. In de programmabegroting is een overzicht opgenomen van de strategische en operationele risico's. De operationele risico's zijn waar mogelijk uitgedrukt in euro's. Dit geeft een inschatting van de middelen die we nodig moeten hebben bij het optreden van de risico's; de benodigde weerstandscapaciteit.

Algemene reserve

Voor meer informatie over de algemene reserve en bestemmingsreserves zie paragraaf [5.4 Balans en overige financiële gegevens](#).

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserves + bestemmingsreserves + onbenutte belastingcapaciteit) en de benodigde weerstandscapaciteit.

Voor het begrotingsjaar 2023 is de benodigde weerstandscapaciteit ingeschat op € 9.060.000.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{16.485}{9.060} = 1,8$$

Het hoogheemraadschap hanteert een minimale ratio van 1,4 voor de ratio weerstandsvermogen. Voor meerjarige informatie over de ratio zie [paragraaf 5.4 Balans en overige financiële gegevens onder kengetallen](#).

Eigen vermogen	31-12-2023 na bestemming
Algemene reserves	€ 5.000.000
Bestemmingsreserves tariefegalisatie	€ 5.238.528
Overige bestemmingsreserves	€ 6.246.819
Totaal	€ 16.485.347

4.7 Waterschapsbelastingen en overige dekkingsmiddelen

In deze paragraaf bespreken we de verschillende aspecten van de waterschapsbelastingen. Daarnaast geven we weer hoe het tarief van 2023 tot stand is gekomen, inclusief rekenvoorbeelden voor verschillende woonsituaties.

De volgende paragrafen komen aan de orde:

- Algemeen
- Tarieven 2023
- Rekenvoorbeelden 2023

4.7.1 Algemeen

De waterschapsbelastingen

Dekking van de exploitatiekosten van het hoogheemraadschap vindt vooral plaats via het heffen van waterschapsbelastingen. Het hoogheemraadschap heft de volgende belastingen:

- Watersysteemheffing: de dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem (waterkeringszorg, waterkwantiteitsbeheer, grondwater en passief waterkwaliteitsbeheer) vindt via de watersysteemheffing plaats;
- Wegenheffing: de dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen in de Krimpenerwaard vindt via de wegenheffing plaats;
- Zuiveringsheffing: de dekking van de kosten voor het zuiveren van afvalwater vindt via de zuiveringsheffing plaats;
- Verontreinigingsheffing: voor het direct lozen van afvalwater op het oppervlaktewater wordt een aanslag verontreinigingsheffing opgelegd. Het tarief van de verontreinigingsheffing bedraagt 100% van de zuiveringsheffing;
- Leges: voor het in behandeling nemen van aanvragen tot het verlenen van ontheffingen en vergunningen heffen we leges. De legesopbrengsten zijn in de begroting geen dekkingsmiddel maar worden als opbrengsten opgenomen in de exploitatiebegroting;
- Precariobelasting: voor het hebben van voorwerpen op of in eigendom(men) van Schieland en de Krimpenerwaard heffen we precariobelasting. De tarieven voor deze belasting indexeren we jaarlijks trendmatig voor inflatie. De precario-opbrengsten zijn in de begroting geen dekkingsmiddel maar worden als opbrengsten opgenomen in de exploitatiebegroting.

De kosten en baten van de heffingen zijn strikt gescheiden. Een overschot in één van de drie taakgebieden kan niet gebruikt worden om een tekort binnen een andere taak te compenseren.

Kostentoedeling en tariefdifferentiaties

In de programmabegroting 2023 gaan we uit van het voorstel van de kostentoedelingsverordening die in 2018 volledig is geactualiseerd en op 28 november 2018 in de verenigde vergadering is vastgesteld. Deze goedgekeurde kostentoedeling is per 1 januari 2019 in werking getreden. In deze verordening wordt toedeling van de kosten voor de taken via de watersysteem- en wegenheffing over de belangencategorieën ingezetenen en eigenaren van onroerende zaken geregeld.

Categorie	Watersysteemheffing	Wegenheffing
Ingezetenen	53,00%	32,00%
Gebouwd	42,49%	58,37%
Ongebouwd	4,49%	8,04%
Natuur	0,02%	1,59%

Daarnaast kent het hoogheemraadschap de volgende twee tariefdifferentiaties binnen de watersysteemheffing:

- Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken (die geen natuurterreinen zijn) en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken: Het tarief na toepassing van de tariefdifferentiatie is 75% lager dan voor elk van deze categorieën geldt.
- Voor verharde openbare wegen: Het tarief na toepassing van de tariefdifferentiatie is 100% hoger dan het tarief dat voor ongebouwde onroerende zaken, niet zijnde natuurterreinen, geldt.

Ontwikkeling geraamde belastingeenheden

De geraamde belastingeenheden zijn bijgesteld aan de hand van de meest recente informatie van de Regionale Belasting Groep (RBG). De volgende wijzigingen t.o.v. de programmabegroting 2022 zijn hieruit voortgekomen:

- Watersysteemheffing ingezetenen huishoudens: het aantal woonruimten in het beheersgebied van het hoogheemraadschap is 278.000 woonruimtes.
- Watersysteemheffing en wegenheffing gebouwd: de stijging van de WOZ-waarde van woningen is geraamd op 16,3%. Voor niet-woningen wordt rekening gehouden met een stijging van 0,8%.
- Watersysteemheffing en wegenheffing ongebouwd: het aantal hectare natuur en ongebouwd wegen blijft gelijk: 2.900 hectare. Het aantal hectare ongebouwd blijft stabiel op 17.840.
- Zuiveringsheffing: het aantal vervuilingseenheden voor ingezetenen is vergelijkbaar met 2022 en is rond de 632.000. Voor bedrijven is het aantal vervuilingseenheden 192.000.

Kwijtschelding

Het kwijtscheldingsbeleid van het hoogheemraadschap is vastgelegd in de Kwijtscheldingsregeling. Voor de watersysteemheffing en voor de wegenheffing is 100% kwijtschelding mogelijk alleen voor de categorie ingezetenen. In de praktijk is kwijtschelding alleen mogelijk voor huurders van woonruimten.

Voor de kwijtscheldingsnorm wordt voor de 'kosten van bestaan' aangesloten bij de normbedragen en -percentages voor bijstandsuitkeringen die gebruikt worden bij de toepassing van de Wet werk en bijstand. Het hoogheemraadschap kent de maximale kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsuitkering.

Het percentage kwijtschelding voor de watersysteemheffing is bijgesteld naar 9,0%. Dit is een daling van 0,6% t.o.v. 2022. In het jaar 2022 werd er nog rekening gehouden met mogelijke gevolgen van Covid-19. Het percentage kwijtschelding voor de wegenheffing is gelijk gebleven op 3,7%.

Oninbaar

De Regionale Belasting Groep (RBG) gebruikt alle maatregelen in het incassotraject die wettelijk zijn toegestaan om de omvang van de oninbaarheid van belastingschulden te beperken. Zo maakt de RBG naast de vordering op het loon gebruik van diverse andere beslagen op het vermogen, zoals beslag op voertuigen, bankrekeningen en woningen. In 2023 handhaven we de percentages oninbaar van 2022.

Belastingopbrengst

De verwachte netto opbrengst watersysteemheffing in 2023 is € 57,6 miljoen en stijgt met € 6,1 miljoen ten opzichte van 2022. De verwachte netto opbrengst zuiveringsheffing in 2023 is € 54,2 miljoen en stijgt met € 12,0 miljoen ten opzichte van 2022. Hiermee zijn er € 4,9 miljoen meer opbrengsten dan kosten. Dit saldo zal gebruikt worden voor het aanvullen van de algemene reserve zuiveringsbeheer tot € 2,0 miljoen, de stand van eind 2021. Hiermee zal de reserve naar verwachting weer een positief saldo hebben. Het restant komt ten goede van de tariefegalisatiereserve.

De verwachte netto opbrengst wegenheffing in 2023 is circa € 5,1 miljoen en stijgt met € 0,4 miljoen ten opzichte van 2022. Het resterend tekort van circa € 0,7 miljoen komt ten laste van de tariefegalisatiereserve.

De exacte tariefstijging per categorie en per individuele situatie kan verschillen. Voor meer informatie over tariefstijgingen en –dalingen per categorie belastingplichtige verwijzen we naar de [rekenvoorbeelden in bijlage 4](#).

Overige dekkingsmiddelen

Naast de belastingopbrengsten heeft ons waterschap ook dividendopbrengsten vanuit de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). In 2023 en meerjarig verwachten wij circa € 400.000 aan dividend.

4.7.2 Tarieven 2023

Watersysteemheffing (voor gehele beheersgebied van HHSK)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
- ingezetene per woonruimte	€ 109,80	€ 121,80	€ 127,90	€ 134,30	€ 138,34
- gebouwd op basis van WOZ-waarde	0,0200%	0,0194%	0,0204%	0,0214%	0,0221%
- verharde openbare wegen per hectare	€ 192,08	€ 216,96	€ 227,84	€ 239,24	€ 246,40
- overig ongebouwd per hectare	€ 96,04	€ 108,48	€ 113,92	€ 119,62	€ 123,20
- natuurterrein per hectare	€ 3,50	€ 3,94	€ 4,14	€ 4,34	€ 4,47

Tariefegalisatiereserve 1 januari	€ 10.031.372	€ 4.755.351	€ 2.951.172	€ 3.601.697	€ 3.604.861
Tariefegalisatiereserve 31 december	€ 4.755.351	€ 2.951.172	€ 3.601.697	€ 3.604.861	€ 3.603.656
Algemene reserve	€ 2.500.000	€ 2.500.000	€ 2.500.000	€ 2.500.000	€ 2.500.000

Zuiveringsheffing (voor gehele beheersgebied van HHSK)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
- per vervuilingseenheid	€ 51,65	€ 66,62	€ 63,96	€ 62,04	€ 62,04
Tariefegalisatiereserve 1 januari	€ 3.943.572	-€ 4.538.449	€ 421.070	€ 3.445.477	€ 4.819.455
Tariefegalisatiereserve 31 december	-€ 4.538.449	€ 421.070	€ 3.445.477	€ 4.819.455	€ 4.845.597
Algemene reserve	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000

Verontreinigingsheffing (voor gehele gebied van HHSK, voor directe lozing op oppervlaktewater)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
- tarief per vervuilingseenheid	€ 51,65	€ 66,62	€ 63,96	€ 62,04	€ 62,04

Wegenheffing (alleen voor het gebied Krimpenerwaard) ³	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
- ingezetene per woonruimte	€ 46,61	€ 50,73	€ 54,79	€ 59,17	€ 63,91
- gebouwd op basis van WOZ-waarde	0,0225%	0,0207%	0,0224%	0,0242%	0,0261%
- ongebouwd per hectare	€ 37,44	€ 40,53	€ 43,77	€ 47,27	€ 51,05
- natuurterrein per hectare	€ 37,44	€ 40,53	€ 43,77	€ 47,27	€ 51,05
Tariefegalisatiereserve 1 januari	€ 3.323.774	€ 2.541.354	€ 1.866.285	€ 1.226.717	€ 1.037.461
Tariefegalisatiereserve 31 december	€ 2.541.354	€ 1.866.285	€ 1.226.717	€ 1.037.461	€ 1.039.552
Algemene reserve	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000

Totaal (voor gebied Krimpenerwaard)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
- ingezetene per woonruimte	€ 156,41	€ 172,53	€ 182,69	€ 193,48	€ 202,24
- gebouwd	0,0425%	0,0402%	0,0428%	0,0456%	0,0482%
- verharde openbare wegen per hectare	€ 229,52	€ 257,49	€ 271,61	€ 286,51	€ 297,45
- overig ongebouwd per hectare	€ 133,48	€ 149,01	€ 157,69	€ 166,89	€ 174,25
- natuurterrein per hectare	€ 40,94	€ 44,47	€ 47,91	€ 51,61	€ 55,53

³ Het onderscheid voor de Krimpenerwaard komt voort uit de wegenbeheertaak die het hoogheemraadschap in de Krimpenerwaard heeft.

4.8 Incidentele baten en lasten

Hieronder vallen de baten en lasten die niet structureel van aard zijn en leiden tot minder inzicht in het reguliere meerjarig beeld van baten en lasten. Onderstaande posten zijn relevant voor het beoordelen van de financiële positie.

Onderwerp – bedragen in €	Begroting 2023		Raming 2024		Raming 2025		Raming 2026	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
P2								
Bijdrage RWS afkoopsom DO A16/A20			3.100.000					
Bijdrage PZH aan pilot kreeftenonderzoek	50.000							
P3								
P4								
P5								
Verkoop eigendommen	1.000.000							
Compensatie Woo	42.000		42.000		42.000		42.000	
Tariefegalisatiereserve:								
Watersysteemheffing	2.033.000			421.000	222.000		226.000	
Zuiveringsheffing		4.960.000		3.024.000		1.374.000		26.000
Wegenheffing	675.000		640.000		189.000			2.000
Eindtotaal	3.800.000	4.960.000	3.782.000	3.445.000	453.000	1.374.000	268.000	28.000

4.9 Verbonden partijen

Vanuit publiek belang gaan we banden aan met derde partijen, verbonden partijen genoemd. Ze hebben tot doel (een onderdeel van) een publieke taak of de daarvoor benodigde bedrijfsvoering, door samenwerking in deze vorm, effectiever en/of efficiënter uit te voeren voor het hoogheemraadschap. Het hoogheemraadschap heeft bij deze verbintenis een inhoudelijk, financieel en een bestuurlijk belang. Met het vaststellen van de nota Verbonden partijen in 2018 scheidt de verenigde vergadering als algemeen bestuur van het hoogheemraadschap een kader voor het aangaan, besturen en evalueren van verbonden partijen en deelnemingen. De laatst bekende financiële gegevens en de risico's hebben wij ondergebracht in een bijlage bij deze begroting. Hier volstaan we met een overzicht van verbonden partijen en een korte toelichting. Het gaat om de onderstaande partijen:

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

De NWB is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheidssector. Voor waterschappen, gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van milieu, arrangeert de bank korte en langlopende kredieten. De NWB financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van haar vermogenspositie en "triple-A rating" van Moody's en "AA+ rating" van Standard & Poor's.

De gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een kostenbesparing op de IT-uitgaven.

Gemeenschappelijke regeling Regionale Belasting Groep (RBG)

De Regionale Belasting Groep (RBG) heft en int sinds 2010 belastingen voor het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, het hoogheemraadschap van Delfland. In de jaren die daarop volgden zijn de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam aangesloten bij de RBG.

Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009

Deze gemeenschappelijke regeling (GR) heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de bewerking en verwerking van slib en residuen en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalketen. De kerntaak van de GR is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de N.V. HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door N.V. HVC voor de in de GR deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. De GR oefent daartoe een actief aandeelhouderschap uit om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen.

Gemeenschappelijke regeling AQUON 2018

De gemeenschappelijke regeling AQUON heeft als doel om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en -ontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de rijksoverheid en andere overheidsgerelateerde organisaties, zoals de VNG.

4.10 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht.

Overige bestemmingsreserves

Onttrekkingen

Systeemreserve Baggeren

In de jaarstukken 2020 is voor het Buitengewoon Onderhoud Watergangen een systeemreserve gevormd. De hoogte van de reserve mag maximaal 50% van het jaarbudget ofwel (€ 1.750.000) zijn. De hoogte van de jaarlijkse onttrekking is nog niet bekend en is afhankelijk van de werkelijke realisatie. Toekomstige afwijkingen in de realisatie ten opzichte van het begrote exploitatiebudget gaan we vereffenen met deze systeemreserve.

Afkoopsommen erfpachten € 229.000

De mogelijkheid bestaat om erfpachten voor een periode van dertig of vijftig jaar af te kopen. Het afkopen van erfpachten is een voortdurend proces, waarbij de ontvangsten jaarlijks wisselen. Het bedrag aan erfpachtcanons dat hierdoor niet wordt ontvangen, wordt jaarlijks gecompenseerd door een onttrekking aan de reserve afkoopsommen erfpachten en ten bate gebracht van het exploitatieresultaat. In 2023 wordt € 229.000 onttrokken aan deze reserve.

Voorzieningen

Voorziening onderhoud wachtgelden en pensioenen

Stand pensioenvoorziening 1 januari 2022 (begroot): €3.290.657

Stand wachtgeldvoorziening 1 januari 2022 (begroot): €19.946

Toevoeging voorziening wachtgeld en pensioenen: €60.000

Onttrekking voorziening wachtgeld en pensioenen: €153.169

Uit de pensioenvoorziening voor voormalig bestuurders wordt naar verwachting in 2023 voor circa € 153.169 aan pensioenen uitgekeerd. Voor wachtgeld/uitkeringen verwachten we geen onttrekking. Dit betreft wachtgeld voor voormalig bestuurders of ons eigen risicoaandeel in uitkeringen van voormalig medewerkers. Aan het eind van het jaar wordt beoordeeld of de voorziening wachtgelden en pensioenen voldoende is om gemaakte afspraken te kunnen financieren. Indien nodig wordt de voorziening aangevuld. We begroten daarom geen toevoeging aan deze voorziening. Voor wat betreft de pensioenen zijn de actuariële berekeningen de basis voor de voorziening pensioenen.

Voorziening spaarverlof

Stand voorziening spaarverlof 1 januari 2022 (begroot): € 1.504.285

Toevoeging voorziening spaarverlof: € 121.600

Onttrekking voorziening spaarverlof: € 0

Deze voorziening wordt gevormd door de opbrengst van gekochte verlofdagen van personeel en dient om (in de toekomst) bij opname van deze verlofdagen de inhuur van menskracht te financieren. We begroten geen onttrekking voor 2023 omdat vooralsnog geen grote onttrekkingen worden verwacht.

4.11 EMU-saldo

In de onderstaande tabel wordt meerjarig de ontwikkeling van het EMU-saldo weergegeven. Voor het hoogheemraadschap is vanuit de Unie van Waterschappen voor het jaar 2023 een individuele referentiewaarde van -€16,3 miljoen voor EMU-saldo bepaald. Uit de tabel blijkt dat het geraamde EMU-saldo voor de jaren 2024, 2025 en 2026 buiten de vastgestelde referentiewaarde vallen. Voornamelijk vanwege oplopende investeringsuitgaven. In 2023 blijven we binnen de gestelde referentiewaarde.

Bedragen x €1.000

EMU-saldo PB2023	2023	2024	2025	2026
1 Exploitatiesaldo	2.251	2.806	963	-198
2 Invloed investeringen				
-/- bruto-investeringsuitgaven	46.806	115.979	105.343	104.282
+ investeringssubsidies	18.930	69.346	65.866	69.502
+ verkoop materiële en immateriële activa				
+ afschrijvingen	13.445	14.396	13.830	15.909
3 Invloed voorzieningen				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	182	182	182	182
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie				
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	157	157	157	157
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen				
4 Deelnemingen en aandelen				
-/- boekwinst	0	0	0	0
+ boekwinst	0	0	0	0
EMU-saldo	-12.156	-29.407	-24.659	-19.044
Referentiewaarde	-16.300	-16.700	-16.900	-17.100
Over/ onderschrijding	4.144	-12.707	-7.759	-1.944

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

5 Meerjarenbegroting

In dit hoofdstuk laten we diverse uitsplitsingen zien van onze meerjarenraming. De uitsplitsingen zijn zowel op exploitatiekosten als op opbrengsten niveau en geven een overzicht van de meerjarige ontwikkeling van ons begrotingsaldi.

We gaan specifiek in op de ontwikkeling per waterschapstaak en de bijbehorende heffing. Het resultaat wordt weergegeven in een meerjarige ontwikkeling van kosten en opbrengsten en de ontwikkeling van ons verwachte tariefegalisatiereserve.

Daarnaast is er een meerjarige balans opgenomen en een overzicht van de geraamde investeringsuitgaven van ons hoogheemraadschap.

5.1 Exploitatie naar programma's

5.2 Exploitatie naar kostendrager

5.3 Exploitatie naar kosten- en opbrengstsoorten

5.4 Balans en overige financiële gegevens

5.5 Investerings

5.1 Exploitatie naar programma's

In deze paragraaf wordt de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 naar programma's samengevat in onderstaande tabel. Een uitgebreide toelichting op deze cijfers staat in hoofdstuk 3.

Bedragen x € 1.000

Pr.	Omschrijving	JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 2023	Begroting 2023	Verschil Begroting - PB2022	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
	Netto lasten								
P1	Veilige dijken	14.308	15.435	14.589	15.744	1.154	15.669	15.918	16.708
P2	Voldoende en schoon water	27.045	32.272	30.598	33.599	3.001	32.863	36.389	37.319
P3	Afvalwater zuiveren	39.893	46.095	39.010	44.414	5.404	44.033	44.073	45.378
P4	Veilige wegen	4.555	4.906	4.864	5.164	299	5.509	5.485	5.759
P5	Omgeving & Organisatie	15.359	16.171	15.801	15.603	-198	16.998	16.934	17.162
	Totale netto lasten	101.160	114.878	104.863	114.524	9.661	115.071	118.798	122.326
	Dekkingsmiddelen								
	Systeemheffing	-54.419	-55.107	-55.953	-60.885	-4.931	-63.929	-67.126	-69.140
	Zuiveringsheffing	-40.337	-42.777	-43.434	-54.944	-11.511	-52.747	-51.164	-51.164
	Wegenbeheer	-4.444	-4.733	-4.994	-5.183	-189	-5.598	-6.046	-6.529
	Kwijtschelding	2.003	2.169	3.057	3.110	53	3.268	3.434	3.541
	Oninbaar	719	1.238	1.298	1.527	228	1.528	1.541	1.565
	Dividenden en bonusuitkeringen	-802	-900	-400	-400	-	-400	-400	-400
	Totale dekkingsmiddelen	-97.279	-100.109	-100.426	-116.775	-16.350	-117.878	-119.761	-122.128
	Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	3.881	14.769	4.437	-2.251	-6.688	-2.806	-963	198

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

5.2 Exploitatie naar kostendrager

In deze paragraaf wordt de exploitatiebegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 naar hoofdtaken watersysteembeheer, zuiveringsbeheer en wegenbeheer samengevat in onderstaande tabellen. Deze verdeling is gebaseerd op de toerekening van de kosten volgens de voorgeschreven beleids- en beheerproducten naar beleidsvelden van de Unie van Waterschappen.

Onderstaand lichten we de meerjarenbegroting per heffingstaak toe.

Bedragen x € 1.000

Watersysteembeheer	JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 2023	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten							
Totale netto lasten	51.424	58.402	55.242	59.427	59.831	63.476	65.371
Dekkingsmiddelen							
Belastingopbrengsten	-54.419	-55.107	-55.953	-60.885	-63.929	-67.126	-69.140
Kwijtschelding	1.938	2.111	2.997	3.047	3.200	3.360	3.461
Oninbaar	354	593	611	664	697	732	754
Dividenden en bonusuitkeringen	-441	-495	-220	-220	-220	-220	-220
Totale dekkingsmiddelen	-52.567	-52.897	-52.566	-57.394	-60.253	-63.254	-65.145
Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	-1.144	5.505	2.676	2.033	-421	222	226

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

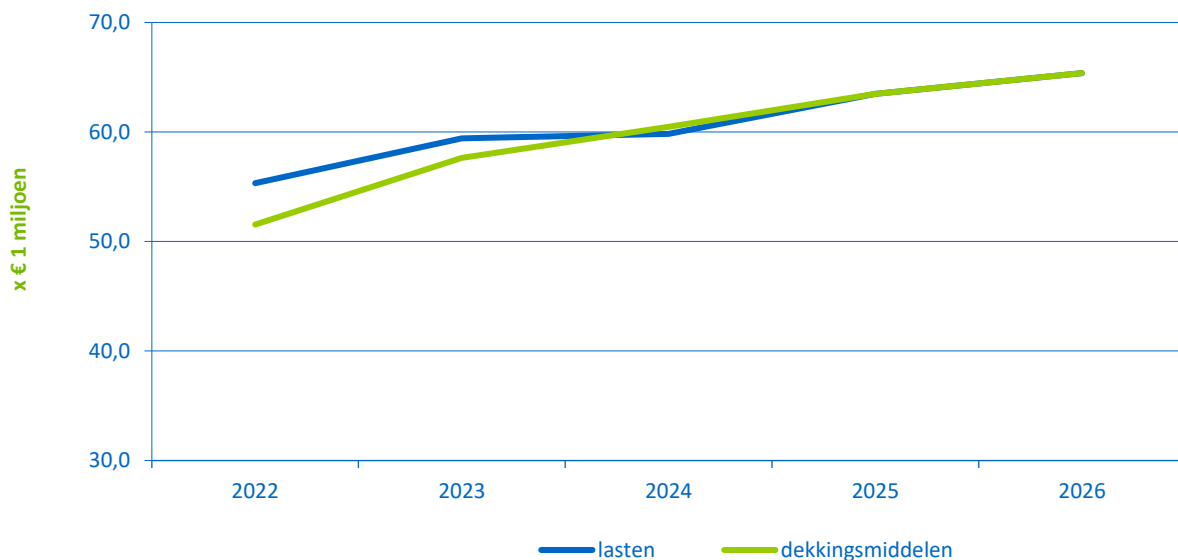
Watersysteemheffing

Ten opzichte van de meerjarenraming 2023-2026 nemen de netto lasten voor de watersysteemheffing toe met € 4,2 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere energielasten, de hoge inflatie en de gestegen personeelslasten. Voor buitengewoon onderhoud watergangen is het budget voor 2023 eenmalig verlaagd. De jaren erna zal de inzet voor het buitengewone onderhoud watergangen verhoogd worden om de staat van de watergangen op het gewenste niveau te houden. In 2024 stijgen de netto exploitatielasten beperkt. Dit is vanwege de afkoop van onderhoud van de kunstwerken die Rijkswaterstaat oplevert naar aanleiding van de A16 Rotterdam (€ 3,1 miljoen). In 2025 en 2026 nemen de exploitatielasten weer toe. De afschrijvingen nemen toe door het stijgende investeringsvolume.

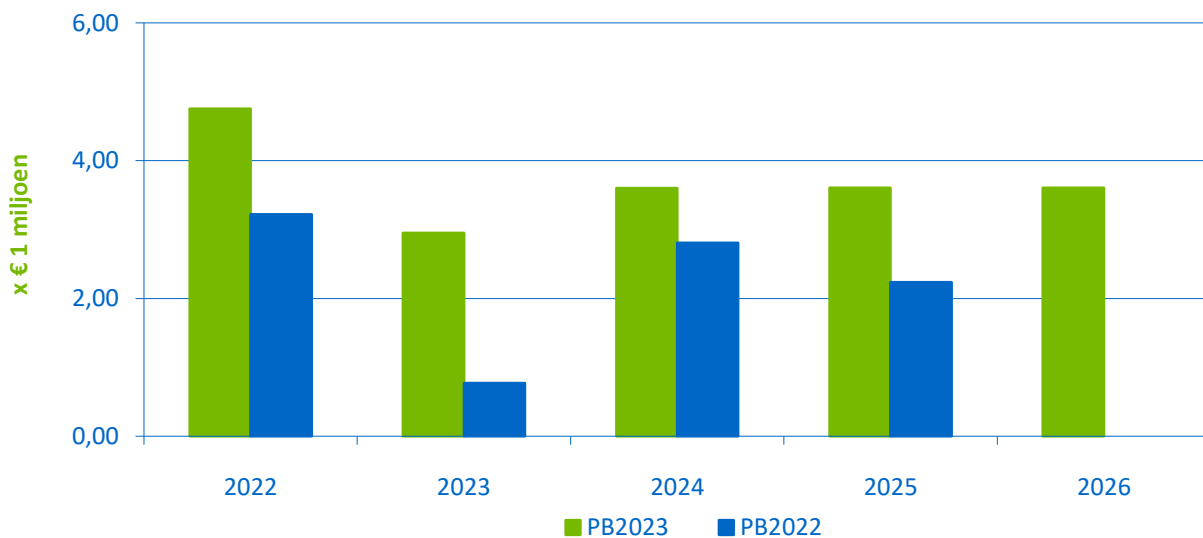
In 2023 dekken we het begrote tekort door gebruik te maken van de tariefegalisatiereserve, hierdoor kunnen we de belastingstijging enigszins temperen. In de meerjarenraming gingen we uit van stijgingspercentages van 3,0% in 2023 en 3,5% in 2024 tot en met 2026. In deze programmabegroting zijn wij genoodzaakt de percentages aan te passen naar 12,5% voor 2023, 5% voor 2024 en 2025 en 3,0% voor 2026. Op basis van deze raming komen we in 2025 en 2026 op een klein begrotingsoverschot uit en is er sprake van een stabiele tariefegalisatiereserve van € 3,6 miljoen.

Hieronder staat een grafische weergave van de ontwikkeling van kosten en opbrengsten van de watersysteemtaak en het effect op de tariefegalisatiereserve. In kader van duurzaam financieel beheer streven wij naar begrotingsevenwicht en een stabiele tariefegalisatiereserve om potentiële plotselinge kostenontwikkelingen op te vangen.

Watersysteemheffing Lasten versus dekkingsmiddelen

Watersysteemheffing Stand tariefegalisatiereserve per 31-dec

Zuiveringsheffing

Bedragen x € 1.000

Zuiveringsbeheer	JR 2021	Begroting na wijziging 2021	PB2022 2023	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten							
Totale netto lasten	44.560	50.931	44.088	49.276	49.047	49.139	50.487
Dekkingsmiddelen							
Belastingopbrengsten	-40.337	-42.777	-43.434	-54.944	-52.747	-51.164	-51.164
Kwijtschelding	10	-	-	-	-	-	-
Oninbaar	364	625	666	841	807	783	783
Dividenden en bonusuitkeringen	-265	-297	-132	-132	-132	-132	-132
Totale dekkingsmiddelen	-40.227	-42.449	-42.900	-54.236	-52.071	-50.513	-50.513
Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	4.333	8.482	1.187	-4.960	-3.024	-1.374	-26

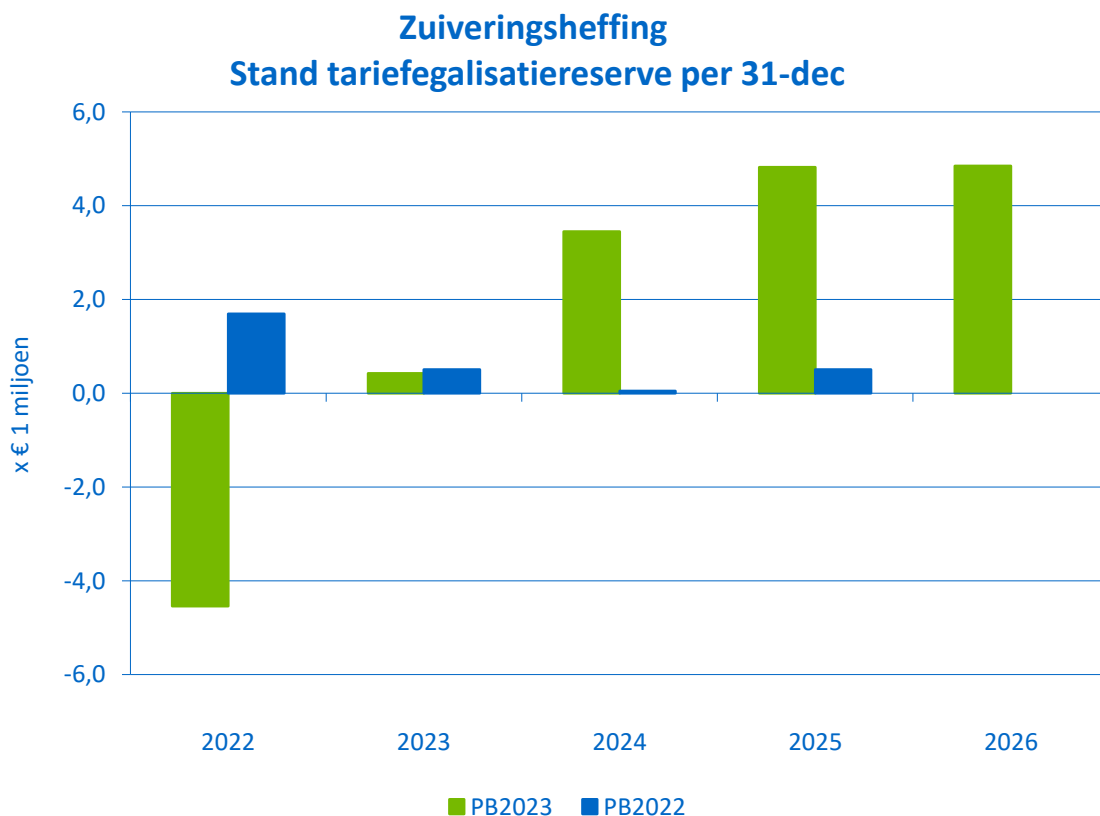
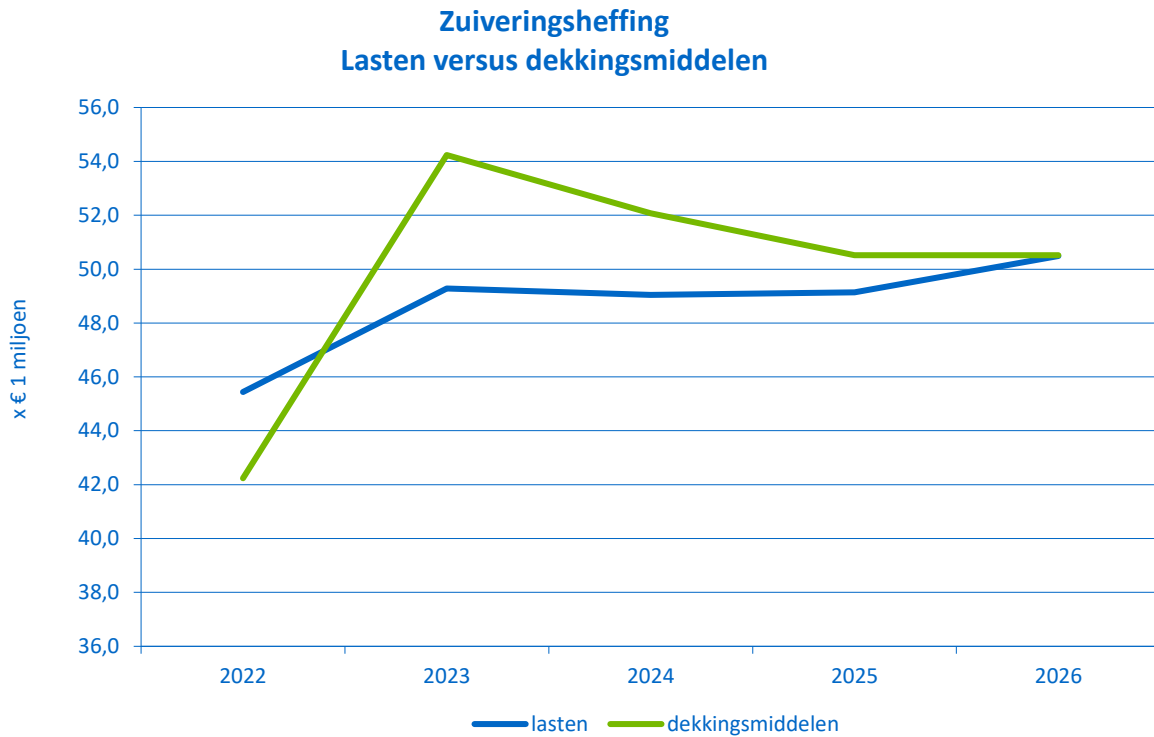
Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Ten opzichte van het meerjarenraming 2023-2026 nemen de netto lasten voor de zuiveringsheffing toe met € 5,2 miljoen. Deze stijging komt, zoals eerder beschreven in hoofdstuk 3 -programma 3, voornamelijk door de stijging van energiekosten, kosten grensoverschrijdend afvalwater en inkoop grondstoffen. In 2024 en 2025 zijn de netto lasten stabiel. De algehele gebudgetteerde kostenstijging (door o.a. indexatie en loonkostenontwikkeling) wordt opgevangen door dalende afschrijvingskosten. Vanaf 2026 nemen deze weer toe door de geplande investeringen.

Voor de zuiveringsheffing verwachten we dat we eind 2022 onze tariefegalisatiereserve en algemene reserve volledig gebruikt hebben om de kostenstijging voor o.a. energie op te kunnen vangen. De verwachting is dat we eind 2022 een negatieve tariefegalisatiereserve hebben. Zoals in de opiniërende verenigde vergadering van 7 september besproken, is er in deze begroting voor gekozen om het weerstandsvermogen weer op peil te brengen en onze reserves direct aan te vullen. Hierdoor is de tariefstijging 2023 per ve geraamd op € 14,98. Op deze manier verwachten we de negatieve reserve te hebben aangezuiverd en deze aan te vullen tot het niveau van de algemene reserve eind 2021 (€ 2 miljoen). In de volgende jaren zijn de reserves tot een minimumniveau aangevuld, is er bij verwachte omstandigheden geen verdere tariefsverhoging nodig en kunnen de tarieven respectievelijk 4 en 3 procent neerwaarts worden bijgesteld. Dit doen we om onze reserve niet onnodig op te laten lopen. In 2025 en 2026 verwachten we een tariefegalisatiereserve van circa € 4,8 miljoen te hebben, naast de algemene reserve van € 2,0 miljoen.

Hieronder staat een grafische weergave van de ontwikkeling van kosten en opbrengsten van de zuiveringsstaak en het effect op de tariefegalisatiereserve.

In kader van duurzaam financieel beheer streven wij naar begrotingsevenwicht en een stabiele tariefegalisatiereserve om potentiële plotselinge kostenontwikkelingen op te vangen.

*in bovenstaande grafiek wordt ervan uitgegaan dat de algemene reserve nog volledig intact is/blijft (€ 2.000.000).

Wegenheffing

Bedragen x € 1.000

Wegenbeheer	JR 2021	Begroting na wijziging 2021	PB2022 2023	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten							
Totale netto lasten	5.176	5.546	5.534	5.821	6.193	6.183	6.468
Dekkingsmiddelen							
Belastingopbrengsten	-4.444	-4.733	-4.994	-5.183	-5.598	-6.046	-6.529
Kwijtschelding	54	58	61	63	68	74	79
Oninbaar	1	20	21	22	24	26	28
Dividenden en bonusuitkeringen	-96	-108	-48	-48	-48	-48	-48
Totale dekkingsmiddelen	-4.485	-4.764	-4.960	-5.146	-5.554	-5.994	-6.470
Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	691	782	574	675	640	189	-2

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

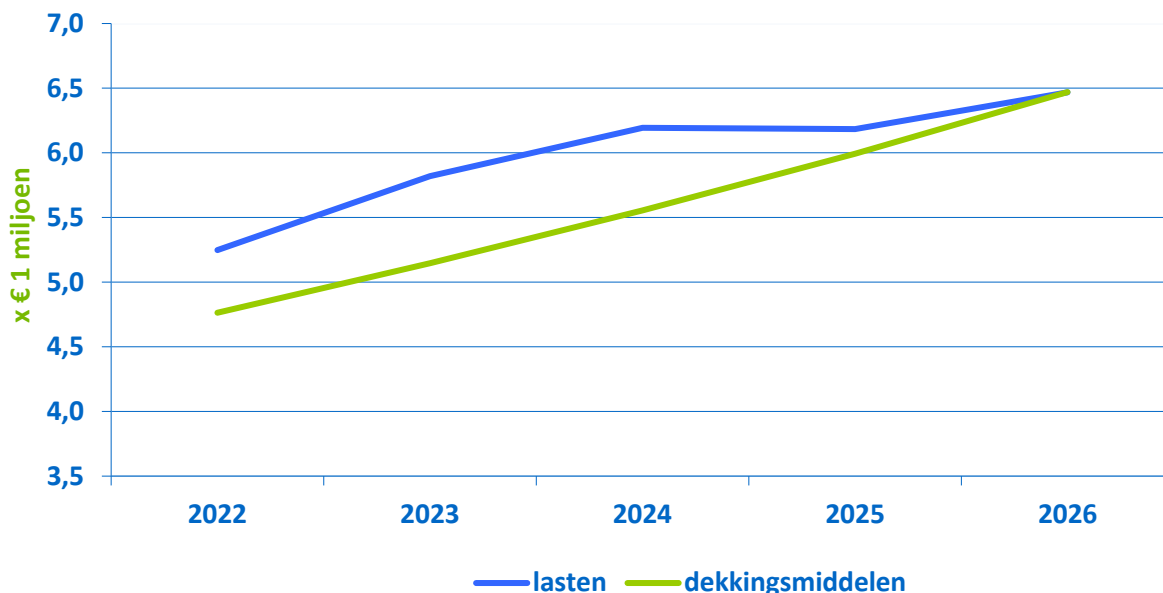
Ten opzichte van het meerjarenraming 2023-2026 nemen de netto lasten in 2023 voor de wegenheffing toe met € 0,3 miljoen. Meerjarig stijgen de lasten naast de algemene kostenstijgingen voornamelijk door toenemende afschrijvingslasten.

Het begrote tekort voor de wegentaak dekken we door gebruik te maken van de tariefegaliseringsreserve en door de belastingopbrengsten te laten stijgen. In de meerjarenraming gingen we uit van een stijgingspercentage van 5,5% (2023) en 5% in de jaren daarna. In deze programmabegroting hebben wij dit naar boven moeten bijstellen om het begrotingstekort op de wegentaak niet verder op te laten lopen. Voor 2023 hebben we een stijging van 9,5% begroot en de jaren erna van 8%. In 2026 hebben we dan een begrotingsevenwicht bij een stabiele reserve van € 1,0 miljoen.

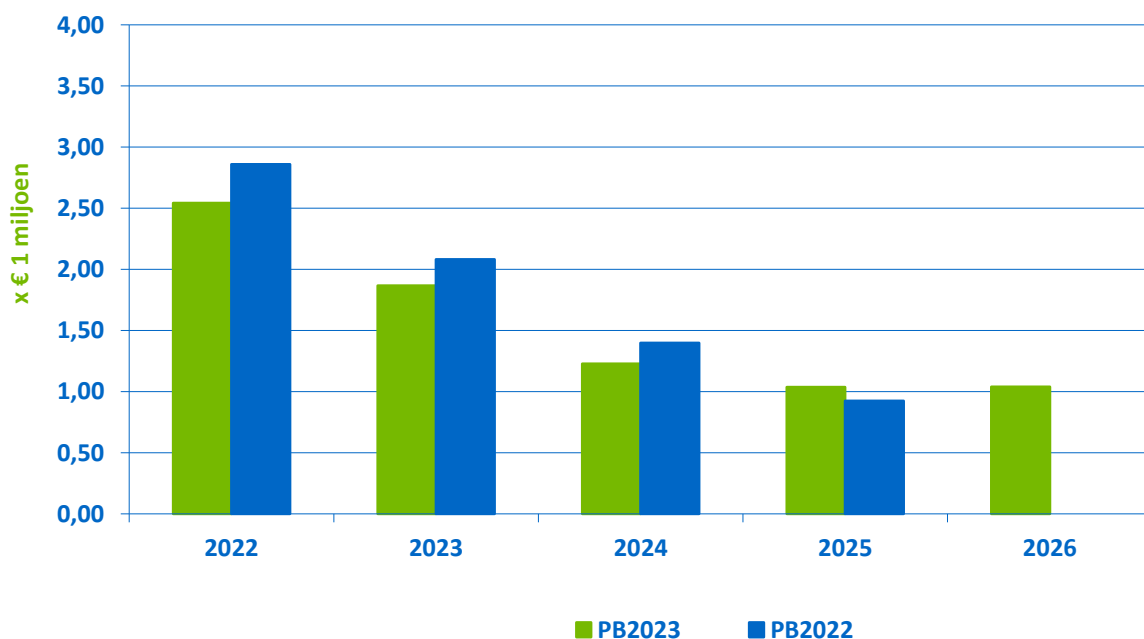
Hieronder staat een grafische weergave van de ontwikkeling van kosten en opbrengsten van de wegentaak en het effect op de tariefegalisatiereserve.

In kader van duurzaam financieel beheer streven wij naar begrotingsevenwicht en een stabiele tariefegalisatiereserve om potentiële plotselinge kostenontwikkelingen op te vangen.

Wegenheffing Lasten versus dekkingsmiddelen

Wegenheffing Stand tariefegalisatiereserve per 31-dec

5.3 Exploitatie naar kosten- en opbrengstsoorten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 Jaarschijf 2023	Begroting 2023	Vershil Begroting 2023 - PB2022 js 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Lasten								
Rente en afschrijvingen	17.213	16.989	16.973	16.481	-492	17.499	16.982	18.924
Personeelslasten	36.113	39.417	38.793	42.035	3.242	43.462	44.598	45.684
Goederen en diensten van derden	49.584	61.119	53.302	60.680	7.378	61.277	61.108	61.206
Bijdragen aan derden	8.913	8.465	7.571	8.544	973	8.182	8.155	8.719
Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	542	182	182	182	-	182	182	182
Totaal lasten	112.366	126.172	116.821	127.922	11.101	130.601	131.025	134.714
Baten								
Financiële baten	-802	-900	-400	-400	-	-400	-400	-400
Personeelsbaten	-628	-554	-	-	-	-	-	0
Goederen en diensten aan derden	-3.626	-3.278	-3.018	-4.073	-1.055	-3.099	-3.126	-3.126
Bijdragen van derden	-2.116	-2.265	-2.473	-2.459	14	-5.533	-2.451	-2.448
Waterschapsbelastingen	-96.478	-99.209	-100.026	-116.375	-16.350	-117.478	-119.361	-121.728
Interne verrekeningen	-4.837	-5.197	-6.466	-6.865	-399	-6.898	-6.649	-6.813
Totaal baten	-108.486	-111.403	-112.383	-130.173	-17.789	-133.408	-131.988	-134.516
Saldo baten en lasten	3.881	14.769	4.437	-2.251	-6.688	-2.806	-963	198

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

5.4 Balans en overige financiële gegevens

Balans

Bedragen x € 1.000

	JR 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Activa						
Vaste Activa	222.655	234.323	253.831	293.856	321.202	336.783
Vlottende activa	4.931	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Overlopende activa	11.948	9.900	9.900	9.900	9.900	9.900
Liquide middelen	4	1	1	1	1	1
Totaal activa	239.539	248.224	267.732	307.757	335.103	350.684
Passiva						
Eigen vermogen	29.004	14.237	15.749	17.785	17.910	18.072
Voorzieningen	4.772	4.430	4.458	4.482	4.513	4.534
Vaste schulden	162.975	172.758	188.416	209.350	224.784	239.518
Kortlopende schulden	21.685	46.405	53.109	70.141	81.896	82.560
Vooruitontvangen bedragen	14.580	4.394				
Overlopende passiva	6.522	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Totaal passiva	239.539	248.224	267.732	307.757	335.103	350.684

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Kengetallen

bedragen x € 1.000

Aspect	Kengetal	Gemiddeld	2023	Norm	2024	2025	2026
Taakuitoefening							
Netto investeringsuitgaven			27.877	-	46.633	39.477	34.780
EMU-saldo			-12.156	-16.300	-29.407	-24.659	-19.044
Financiële positie							
Netto schuldratio			93,8%	-	93,7%	94,0%	94,3%
Netto-schuldquote			2,0	2,8	2,3	2,5	2,6
Ratio weerstandsvermogen			1,8		2,1	2,2	2,2
Saldo baten/lasten voor bestemming			2.251	-	2.806	963	-198
Kapitaallasten als % totale kosten			13%	25%	13%	13%	14%
Solvabiliteit			6,2%		6,3%	6,0%	5,7%
Eigen vermogen			16.488	-	19.299	20.266	20.079
Belastingen							
Lastendruk belastingopbrengsten totaal	6,0%		19,5%	-	0,9%	1,6%	2,0%
Watersysteemtaak	6,4%		12,5%	-	5,0%	5,0%	3,0%
Zuiveringstaak	5,5%		29,0%	-	-4,0%	-3,0%	0,0%
Wegentaak	8,4%		9,5%	-	8,0%	8,0%	8,0%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

bedragen x € 1.000

Aspect	Kengetal	Gemiddeld	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Taakuitoefening								
Netto investeringsuitgaven			33.274	27.697	28.894	35.000	35.000	35.000
EMU-saldo			-16.233	-10.403	-10.554	-15.559	-14.099	-13.545
Financiële positie								
Netto schuldratio			94,5%	94,6%	94,9%	95,2%	95,5%	95,8%
Netto-schuldquote			2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7
Ratio weerstandsvermogen			2,2	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0
Saldo baten/lasten voor bestemming			-47	444	-738	-667	-479	-758
Kapitaallasten als % totale kosten			15%	14%	15%	16%	17%	17%
Solvabiliteit			5,5%	5,4%	5,1%	4,8%	4,5%	4,2%
Eigen vermogen			20.051	20.526	19.821	19.195	18.782	18.090
Belastingen								
Lastendruk belastingopbrengsten totaal	2,6%		1,6%	2,0%	2,3%	3,0%	3,3%	3,5%
Watersysteemtaak	3,3%		2,0%	3,0%	3,5%	4,0%	4,0%	3,5%
Zuiveringstaak	3,3%		2,5%	3,0%	3,0%	3,0%	4,0%	4,0%
Wegentaak	3,1%		3,5%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

De gemiddelde lastendruk ligt in de planperiode (2023 tot en met 2026) op circa 6,0% gemiddeld per jaar. Tussen de verschillende jaren zien we een grote fluctuatie. In 2023 dienen we de reserves aan te vullen. De sterk gestegen energiekosten zijn in 2022 grotendeels opgevangen met de beschikbare reserves. Na de planperiode neemt de lastendruk toe tot boven de 3%. Dit is echter een grove indicatie waarbij voor die periode bepaalde aannames/uitgangspunten zijn gebruikt waarbij wordt uitgegaan van fors toenemende kosten.

In de jaren na 2026 zijn de volgende uitgangspunten/aannames toegepast:

- Personeelskosten stijgen 2,5% per jaar;
- Inflatiepercentage goederen en diensten van 2,5% per jaar;

- Rentereeks van 0,99% tot en met 2029. Vanaf 2030 gaan we uit van 3,5%;
- Netto investeringsvolume van circa € 35 miljoen per jaar vanaf 2028;
- De baten en lasten zoveel mogelijk in evenwicht.

Algemene reserve

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 Jaarschijf 2023	Begroting 2023	Vershil Begroting 2023 - PB2022 js 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Algemene reserves								
Bodemreserves:								
Watersysteembeheer	2.500	2.500	2.500	2.500		2.500	2.500	2.500
Zuiveringsbeheer	2.000	2.000	2.000	2.000		2.000	2.000	2.000
Wegenbeheer	500	500	500	500		500	500	500
Totaal algemene reserves	5.000	5.000	5.000	5.000		5.000	5.000	5.000
Bestemmingsreserve tariefegalisatie								
Watersysteembeheer	10.031	4.755	772	2.951	2.179	3.602	3.605	3.604
Zuiveringsbeheer	3.944	-4.538	508	422	-86	3.446	4.820	4.846
Wegenbeheer	3.324	2.542	2.631	1.866	-764	1.227	1.038	1.040
Overige bestemmingsreserves								
Algemeen								
Reserve toekomstige dubieuze debiteuren								
Watersysteembeheer								
Afkoop erfpacht	4.602	4.373	4.147	4.144	-3	3.915	3.690	3.465
Reserve eigen risico dijkversterkingen	1.287	1.287	1.287	1.287		1.287	1.287	1.287
Baggerreserve	816	816	816	816		816	816	816
Zuiveringsbeheer								
Totaal bestemmingsreserves	24.004	9.235	10.160	11.486	1.326	14.292	15.255	15.058
Totaal eigen vermogen	29.004	14.235	15.160	16.486	1.326	19.292	20.255	20.058

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

De algemene reserve is bedoeld om risico's bij calamiteiten op te vangen. Binnen het hoogheemraadschap is per taak een maximumbedrag bepaald. Samen met de overige bestemmingsreserves vormen de algemene reserves het weerstandsvermogen van onze organisatie.

Bestemmingsreserves

In tegenstelling tot de algemene reserves hebben de bestemmingsreserves afgezonderde delen van het eigen vermogen die een vooraf bepaalde bestemming hebben.

Drie tariefegalisatiereserves voor de beheerstaken watersysteem-, zuiverings- en wegenbeheer

De tariefegalisatiereserves zijn bedoeld om fluctuaties in de tarieven zo veel mogelijk op te vangen. Van jaar tot jaar wordt het verloop van de tariefegalisatiereserves getoetst aan het kostenverloop uit de meerjarenbegroting.

Afkoopsummen erfpachten

De mogelijkheid bestaat om erfpachten voor een periode van twintig tot vijftig jaar af te kopen. Het afkopen van erfpachten is een voortdurend proces, waarbij de ontvangsten jaarlijks wisselen. Het bedrag aan erfpachtcanons dat hierdoor niet wordt ontvangen, wordt jaarlijks - na resultaatbestemming - gecompenseerd door een toevoeging aan de tariefegalisatiereserve watersysteembeheer.

Reserve eigen risico dijkversterking

Het waterschap is eigen risicodragers voor dijkversterkingen. In sommige gevallen ontstaat er een overschot, dat gebruikt kan worden bij toekomstige tegenvallers.

Baggersysteemreserve (ingesteld in jaarstukken 2020, ingangsdatum 1-1-2021)

Het doel van deze reserve is de schommelingen (egalitatie) in de exploitatie van de reguliere buitengewoon onderhoud van watergangen (baggeren) op te vangen.

Systeemafspraken

De hoogtes van de stortingen of onttrekkingen zijn daarbij vooraf (ten tijde van de begroting) niet exact bekend, maar worden op basis van de jaarrekeningcijfers (werkelijke realisatie) en de gemaakte afspraken vastgesteld. De benodigde onttrekking of toevoeging

aan de reserve wordt bij de jaarafsluiting direct verwerkt (voor resultaatbestemming) en niet apart als voorstel voor de resultaatbestemming voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Afspraken:

- De hoogtes van de stortingen of onttrekkingen uit de systeemreserve zijn gemaximeerd. Voor stortingen mag er maximaal aan het beschikbaar gestelde jaarbudget gestort worden in de reserve en er mag er niet meer onttrokken worden dan wat op dat moment in de baggerreserve zit en wat de werkelijke realisatie is in de jaarrekening;
- Programma-onrechtmatigheid geldt niet voor baggeruitgaven, tenzij de dekking uit de baggerreserve onvoldoende blijkt;
- Er is een plafond voor de baggerreserve ter grootte van 50% van het structureel jaarlijks exploitatiebudget afgerond in duizendtallen. In de begroting wordt het maximale plafond berekend en vastgesteld voor het desbetreffend begrotingsjaar.

In de programmabegroting 2023 is het maximale plafond € 816.000.

[Zie ook paragraaf 4.10 onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen](#)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 2023	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	3.881	14.769	4.437	-2.251	-2.806	-963	198
Onttrekking bestemmingsreserves	413	229	229	229	229	225	225
<i>Afkoop erfpacht</i>	229	229	229	229	229	225	225
<i>Reserve eigen risico dijkversterkingen</i>							
<i>Baggerreserve</i>	184						
Storting bestemmingsreserves	-	-	-	-	-	-	-
<i>Afkoop erfpacht</i>							
<i>Reserve eigen risico dijkversterkingen</i>							
<i>Baggerreserve</i>							
Resultaat voor bestemming	3.468	14.540	4.208	-2.480	-3.035	-1.188	-27
Onttrekking tariefegalisatiereserves	5.025	14.540	4.208	2.479	640	189	1
<i>Watersysteembeheer</i>		5.276	2.447	1.804			1
<i>Zuiveringsbeheer</i>	4.333	8.482	1.187				
<i>Wegenbeheer</i>	691	782	574	675	640	189	
Storting tariefegalisatiereserves	1.557	-	-	4.960	3.675	1.377	28
<i>Watersysteembeheer</i>	1.557				651	3	
<i>Zuiveringsbeheer</i>				4.960	3.024	1.374	26
<i>Wegenbeheer</i>							2
Resultaat na bestemming	-	-	-	-	-	-	-

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Voorzieningen

Bedragen x € 1.000

	JR 2021	PB 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Omschrijving						
<i>Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen</i>						
<i>Pensioenvoorziening bestuur</i>	3.384	3.291	3.197	3.104	3.019	2.934
<i>Voorziening wachtgeldverplichtingen</i>	20	20	20	20	20	20
<i>Voorziening spaarverlof</i>	1.369	1.504	1.626	1.747	1.869	1.991
Totaal voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	4.772	4.815	4.843	4.872	4.908	4.945
Totaal voorzieningen	4.772	4.815	4.843	4.872	4.908	4.945

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen. Deze worden aangevuld door dotaties die ten laste zijn van de exploitatie. Bij voorzieningen gaat het om onzekere verplichtingen. De onzekere verplichtingen zijn in de toekomstige jaren onregelmatig gespreid. De voorzieningen zijn tegen nominale en contante waarde opgenomen.

Pensioenvoorziening bestuur

Deze voorziening is gevormd door een jaarlijkse dotatie ten laste van de exploitatie om (in de toekomst) pensioen uit te keren aan gepensioneerde hoogheemraden of om aan de verplichting van waardeoverdracht te kunnen voldoen.

Wachtgeldverplichtingen

Deze voorziening is gevormd om (in de toekomst) wachtgeld uit te keren aan voormalige bestuursleden en personeel.

Voorziening spaarverlof

Deze voorziening is in 2013 gevormd door de opbrengst van gekochte verlofdagen van personeel en dient om (in de toekomst) bij opname van deze verlofdagen de inhuur van vervangende menskracht te financieren.

5.5 Investerings

5.5.1 Verzamel- en programmakredieten 2023

Een verzamelkrediet (VK) is een krediet inzake het komende begrotingsjaar, opgebouwd uit een aantal kleinere deelkredieten voor aparte uitgaven. Het instrument is bedoeld voor het bundelen van samenhangende vervangingsinvesteringen, voor voorbereidingskredieten en investeringen van een beperkt bestuurlijk of financieel belang. Hieronder vallen investeringen die gebaseerd zijn op aanvaard beleid, vervangingen of renovaties zonder impact op de omgeving.

Een programmakrediet (PK) is een krediet voor de programmatische uitvoering van samenhangende werkzaamheden of maatregelen binnen een gebied, waarbij het uit oogpunt van effectiviteit en efficiency nuttig is met budgetten te werken die over jaargrenzen heen kunnen schuiven.

Programma 1: Veilige Dijken

Nr.	Omschrijving verzamelkrediet	Type	€
P1.1	Herzetten steenglooiing langs de IJsseldijk Schielandse zijde	VK	450.000
P1.2	Voorbereiden renovatie keermuur Voorstraat	VK	200.000
P1.3	Voorbereiding vervangen 2 coupures	VK	150.000
P1.4	Onderzoeken en voorbereiden programmering steenzetwerk 2024-2026	VK	200.000
P1.5	Voorbereiding subsidieaanvraag verkenning dijkversterking Capelle-Zuidplas	VK	500.000
Totaal verzamelkredieten programma 1			1.500.000

Toelichting per verzamelkrediet

- P1.1: In 2023 zal circa 1500 m² van de steenglooiing op diverse locaties aan de IJsseldijk Schielandse zijde herzet worden;
- P1.2: Voorbereidingen levensverlengend onderhoud om onderloopsheid en bezwijken van de keermuur te voorkomen;
- P1.3: Plan opstellen voor de modernisering van twee grote coupures: aanpak voor betonreparatie, omgeving en leverantie DPS2000 uitwerken, beschrijven en aanbesteden;
- P1.4: Opstarten van voorbereidende onderzoeken zoals metingen, flora en fauna onderzoeken, milieuonderzoeken en vergunningen;
- P1.5: voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van het indienen van de subsidie aanvraag voor de dijkversterking Capelle-Zuidplas bij het HWBP.

In de verzamelkredieten is rekening gehouden met (interne) personeelskosten.

Programma 2: Voldoende en schoon water

	Omschrijving	Type	€
P 2.1	Dieselolieopslag gemaal Abr. Kroes vervangen	VK	€ 375.000
P 2.2	Persleiding gemaal Noordsingel vervangen, meeliften met gemeente R'dam bij rioolvervangning	VK	€ 150.000
P 2.3	Nooddeuren gemaal Binnenwegsepolder vervangen	VK	€ 80.000
P 2.4	18 stuwen/vaste dammen vervangen	VK	€ 400.000
P 2.5	Frequentieomvormers end of life vervangen	VK	€ 180.000
P 2.6	Baseline Informatiebeveiligingen Overheid – beveiliging watersysteem objecten (1 ^e trance)	VK	€ 100.000
			€ 1.285.000

Toelichting per verzamelkrediet

- P 2.1: De dieselolie opslag bij gemaal Abraham Kroes voldoet niet meer aan geldende wet- en regelgeving en is qua omvang a.g.v. de verdergaande elektrificatie

van de gemalen te groot gedimensioneerd. Om die reden is een nieuwe kleinere dieselolieopslag nabij het gemaal Abrahamgebouw noodzakelijk.

- P 2.2: Eind 2021 werd duidelijk dat de gemeente Rotterdam i.k.v. een omvangrijk rioolvervanging project ook de omgeving van gemaal Noordsingel gaat vernieuwen medio eind 2023. De wens is om als hoogheemraadschap in dit project mee te liften om onze persleiding van het gemaal te vervangen. Het gemaal Noordsingel zal te zijner tijd moeten worden voorzien van een grotere bemalingscapaciteit. Dit als gevolg van het steeds meer afkoppelen van hemelwater wat naar de riolering afwatert, wat een toename van water op de singels tot gevolg heeft.
- P 2.3: De nooddeuren bij de uitstroomhoofden van gemaal Binnenwegsepolder zijn aan vervanging toe.
- P 2.4: Vervangen van een 18 tal stuwen/vaste schotten die in technisch zeer slechte staat verkeren.
- P 2.5: De frequentieomvormers op een 12 tal gemalen zijn end-of-life, wat betekent dat deze moeten worden vervangen. In totaal gaat het om 19 frequentieomvormers.
- P 2.6: Om te voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) dient de fysieke beveiliging van tal van objecten van ons watersysteem te worden aangepast. Concreet zal een nieuw sleutelplan moeten worden gemaakt voor onze objecten en vervolgens worden geïmplementeerd.

In de verzamelkredieten is rekening gehouden met (interne) personeelskosten.

Programma 3: Afvalwater zuiveren

Nr.	Omschrijving verzamelkrediet	Type	€
P3.1	Renovaties awzi's 2023	VK	735.000
P3.2	Renovaties transportstelsels	VK	385.000
P3.3	Vorbereidingskredieten	VK	400.000
Totaal verzamelkredieten programma 3			1.520.000

Toelichting per verzamelkrediet

P3.1 Renovaties awzi's

In 2023 worden op diverse awzi's de volgende onderdelen vervangen:

- *Awzi Bergambacht*: Aanpassen elektrische installatie (€ 55.000)
De elektrische aansluiting wordt vervangen vanwege de benodigde extra capaciteit voor de vergrote beluchtingsinstallatie en de toekomstige zonnepanelen.
- *Awzi Groenedijk*: Renovatie leidingwerk en vervangen slibretourpompen (€ 400.000). Het leidingwerk, muurdoorvoeren en slibretourpompen zijn financieel en technisch afgeschreven en aan vervanging toe.
- *Awzi Kralingseveer*: Aanpassingen ATEX-gebied (gasveiligheid € 200.000). Vervangen en aanpassen van ATEX-materieel en installatiedelen op awzi Kralingseveer. Het betreft civiel, elektrisch en mechanische vervangingen, zodat deze voldoen aan de nieuwste ATEX-richtlijnen.
- *Awzi's procesautomatisering*: Het leggen van extra glasvezelkabels op de locaties Kortenoord en Groenedijk en het vervangen van procesautomatisering 's onderdelen (€ 80.000).

P3.2 Renovaties transportstelsel

- *RG Moordrecht: Inrichten van het terrein (€ 85.000)*. Na afronding van de werkzaamheden van de gemeente Zuidplas aan de aanvoerpersleidingen naar het gemaal gaan we het terrein herinrichten en het hekwerk vervangen.
- *Renovatie persleidingen en vervanging appendages (€ 300.000)*
Verbeteren en in stand houden van de conditie van persleidingen. Vervangen en herstel van afsluiters op de persleidingen van rioolgemalen Nesselande, Middelwatering en Zuidplas. Het

verwijderen van een gedeelte van de oude niet meer in gebruik zijnde effluent leiding bij Emmahof.

P3.3 Voorbereidingskredieten

- *Vorbereidingskrediet beperken uitstoot methaan uit slibbuffers (€ 75.000)*
Door het proces van nagisting ontstaat er methaan in de twee slibbuffers op Kralingseveer. Dit zorgt voor een methaangasemissie uit de slibbuffers. In een onderzoek is vastgesteld welke maatregelen nodig zijn om deze emissie te voorkomen. Het krediet is bedoeld om deze maatregelen verder voor te bereiden.
- *Vorbereidingskrediet renovatie ontvangstwerk awzi Kralingseveer (€ 100.000)*
Het krediet is bedoeld voor het voorbereiden van een omvangrijke renovatie van het ontvangstwerk op de awzi Kralingseveer.
- *Vorbereidingskrediet aanpakken drijfslagproblematiek awzi Kortenoord (€ 75.000)*
Op awzi Kortenoord is een hardnekkig probleem met een drijfslag (vet en vuil) in het ontvangstwerk. Het krediet is bedoeld om een oplossing voor de drijfslag uit te werken en de werkzaamheden voor te bereiden.
- *Vorbereidingskrediet zonnepanelen (€150.000)*
Vorbereiding plaatsen zonnepanelen op drie awzi's (Berkenwoude, Bergambacht en Stolwijk) en op het dak bij steunpunt Zuidbroek.

In de verzamelkredieten is rekening gehouden met (interne) personeelskosten.

Programma 4: Veilige wegen

Toelichting per verzamel-/programmakrediet

Nr.	Omschrijving verzamelkrediet	Type	€
P4.1	Reconstructie Polderwegen 2023	PK	1.512.000
P4.2	Veilige wegen in goede staat	VK	312.000
P4.3	Vervanging wegbruggen 2023	PK	610.000
P4.4	Materieel WW	VK	120.000
P4.5	Materieel biodiversiteit WW	VK	50.000
Totaal verzamelkredieten programma 4			2.604.000

Toelichting per verzamel-/programmakrediet

P4.1 Reconstructie polderwegen

Volgens het meerjarige reconstructie-programma wordt jaarlijks gemiddeld ongeveer 3 km polderweg, waarvan de technische staat niet meer voldoet, aangepakt. In 2023 beginnen we met de voorbereiding van de reconstructie van de Tiendweg Krimpen (ca. 2,5 km) die begin 2024 in uitvoering gaat.

P4.2 Veilige wegen in goede staat

Bij de reconstructies van de wegen worden verkeerskundige verbetermaatregelen zoveel als mogelijk meegekoppeld. In 2022 is de vormtoets afgerond om inzicht te geven waar de verkeersveiligheidsknelpunten zijn binnen ons areaal. In 2023 starten we met de aanpak van deze knelpunten. Onze eerst aandacht gaat uit naar het verbeteren van de verkeersveiligheid op kruisingen en het aanbrengen van kantmarkering op fietspaden.

P4.3 Vervanging wegbruggen

Jaarlijks worden ongeveer 8 bruggen waarvan de technische staat niet meer voldoet vervangen. Voor 2023 betreft dit de resterende bruggen van het uitvoeringsprogramma PWW: Voorbereiding en realisatie van 1 brug en 4 dammen in de Tiendweg Krimpen, 2 duikers in de Achterbroek en 1 brug in de West-Vlisterdijk.

P4.4 Materieel waterkeringen en wegen (WW)

Jaarlijks wordt er materieel, bestemd voor onderhoud van de wegen en gladheidsbestrijding, vervangen als de technische staat hier om vraagt. Voor 2023 staat de vervanging/aanschaf van een kleine vrachtwagen, een schotel- en een klepelmaaier en een slootbak op de planning.

P4.5 Materieel Biodiversiteit (WW)

In 2023 investeren we € 50.000 in de aanschaf van materieel (maaibalk met afzuigsysteem) waarmee we maaisel af kunnen zuigen. Zo willen we met ons maaionderhoud een bijdrage leveren aan het verbeteren van de biodiversiteit.

In de verzamel- en programmakredieten is rekening gehouden met (interne) personeelskosten.

Programma 5: Organisatie & Omgeving

Nr.	Omschrijving verzamelkrediet	Type	Uitgaven
P5.1	Verkiezingen 2023, bijdrage 2022	VK	251.000
Totaal verzamelkredieten Programma 5			

Toelichting per verzamel-/programmakrediet

P5.1 Verkiezingen

Met de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Infrastructuur en Waterstaat is afgesproken dat de waterschappen voor de verkiezingen van 2023 (en daarna) jaarlijks 25% van de kosten vooraf gaan betalen via de Rijksfactuur. Voor de verkiezingen van 2023 betalen de waterschappen in 2020, 2021, 2022 en 2023. De jaarlijkse bijdrage van ons hoogheemraadschap is € 101.000 per jaar. Tevens is € 150.000 benodigd voor de communicatiekosten om de verkiezingen onder de aandacht te brengen.

Ondersteunende producten

Nr.	Omschrijving verzamelkrediet	Type	Uitgaven
OP.1	Huisvesting	VK	335.000
Totaal verzamelkredieten programma OP			335.000

Toelichting per verzamelkrediet

OP.1 Huisvesting

Het opgevoerde bedrag in 2023 is bedoeld voor aanpassingen aan de huisvesting en het verbouwen van de niet gerenoveerde kantoordelen van het gemeenlandshuis, de maatregelen dragen bij aan het toewerken naar het behalen van energielabel A voor het hoofdkantoor. De planning van de investeringen wordt bepaald op basis van technische levensduur in combinatie van extra onderhoudskosten en storings van de installatie onderdelen.

5.5.2 Nog te voteren investeringen

Programma 1 – Veilige dijken

Bedragen x €1.000

Programma 1 – Veilige dijken	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
HWBP	34.481	7.376	27.105			
<i>Uitvoering Capelle-Zuidplas</i>	35.500	35.500				
<i>Subsidie Capelle -Zuidplas</i>	-31.450	-31.450				
<i>Uitvoering Gouderak (KIJK)</i>	274.505	30.000	244.505			
<i>Subsidie Gouderak (KIJK)</i>	-244.074	-26.674	-217.400			
Reconstructie primaire waterkeringen	4.520	1.000	880	880	880	880
Reconstructie regionale waterkeringen	10.661	1.461	2.300	2.300	2.300	2.300
Totaal programma 1	49.662	9.836	30.285	3.180	3.180	3.180

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Programma 2 – Voldoende en schoon water

Bedragen x €1.000

Programma 2 – Voldoende en schoon water	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Peilbeheer en monitoring	1.240	400	100	150	250	340
Renovatie vervanging kunstwerken WS	6.735	3.110	340	885	1.200	1.200
Buitengewoon onderhoud watergangen	2.080	1.580	500			
Wateroverlastopgave	14.650	4.650	900	7.500	1.100	500
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen (Duurzame energie productie)	2.410	2.410				
Watervoorziening - Watervoorziening	4.800	500	3.500	500	300	
Kwaliteit - Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren	1.200	150	200	250	250	350
Klimaatadaptatie	897			137	460	300
Materieel HHSK	125	125				
Totaal programma 2	34.137	12.925	5.540	9.422	3.560	2.690

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Programma 3 – Afvalwater zuiveren

Bedragen x €1.000

Programma 3 – Afvalwater zuiveren	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Renovatie awzi's	34.360	4.260	7.600	16.300	1.200	5.000
Renovatie transportstelsels	6.600	2.500	1.100	3.000		
Bijdrageregelingen	560	200	260	100		
Bijdragen aan gemeenten	4.315		1.815			2.500
Uitvoeren studies en efficiëntieplannen	6.875	6.625	125	125		
Totaal programma 3	52.710	13.585	10.900	19.525	1.200	7.500

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Programma 4 – Veilige wegen

Bedragen x €1.000

Programma 4 - Veilige wegen	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Reconstructie polderwegen	11.778	1.462	2.912	1.772	2.842	2.790
Vervanging wegbruggen	1.410	610	100	100	600	
Duurzaam veilig	1.000		1.000			
Materieel HHSK	980		300	260	170	250
Totaal programma 4	15.168	2.072	4.312	2.132	3.612	3.040

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Programma 5 – Omgeving & Organisatie

Bedragen x €1.000

Programma 5 – Omgeving & Organisatie	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Verkiezingen	251	251				
Totaal programma 5	251	251				

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Ondersteunende producten

Bedragen x €1.000

Ondersteunende producten	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027
Huisvesting	2.435	335	1.800	100	100	100
Totaal programma OP	2.435	335	1.800	100	100	100

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

5.5.3 Meerjarenprognose uitgaven

Geplande uitgaven (lasten)

In de onderstaande tabel zijn de geplande uitgaven per gepland kredietaanvraag weergegeven.

Bedragen x€1.000

	Prognose kosten				
	2023	2024	2025	2026	2027
HWBP	14.778	73.478	74.053	76.176	56.620
Reconstructie primaire waterkeringen	1.500	1.630	880	880	880
Reconstructie regionale waterkeringen	2.280	2.300	2.300	2.300	2.300
Totaal Programma 1	18.558	77.408	77.233	79.356	59.800
Buitengewoon onderhoud watergangen	130	1.500	350	100	
Cultureel erfgoed molens	40	100			
Klimaatadaptatie				222	525
Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2016-2021					
Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2022-2027					
Kwaliteit - Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren	100	150	250	250	300
Materieel HHSK	75	25	25		
Peilbeheer en monitoring	200	380	500	535	290
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen (Duurzame energie productie)	400	558	393	350	350
Renovatie vervanging kunstwerken WS	900	1.600	2.569	1.937	1.375
Uitvoeren studies en efficiëntieplannen					
Watergebiedsplan					
Waternetvoorziening - Meetnetvoorziening					
Wateropgave 2015					
Wateroverlastopgave	325	1.530	2.853	2.550	3.000
Watervoorziening - Watervoorziening	200	900	1.125	1.350	1.150
Totaal Programma 2	2.370	6.793	8.115	7.294	6.990
Bijdragen aan gemeenten		50	1.665	100	2.500
Bijdrageregelingen	50	200	210	100	
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen (Duurzame energie productie)					
Renovatie awzi's	460	2.300	3.750	5.750	8.500
Renovatie transportstelsels	250	1.475	1.475	800	700
Uitvoeren studies en efficiëntieplannen	1.050	1.250	1.250	1.125	1.100
Wateroverlastopgave					
Totaal Programma 3	1.810	5.275	8.350	7.875	12.800
Aanpak black en grey spots					
Duurzaamveilig			500	500	
Materieel HHSK	120	300	260	170	250
Reconstructie polderwegen	1.512	2.662	1.772	3.042	2.790
Vervanging wegbruggen	610	100	100	300	300
Totaal Programma 4	2.242	3.062	2.632	4.012	3.340
Verkiezingen	251				
Totaal Programma 5	251				
Huisvesting	450	685	600	800	100
Totaal Programma OP	450	685	600	800	100
Eindtotaal	25.681	93.323	96.980	99.337	83.030

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Geplande inkomsten (baten)

Bedragen x€1.000

	Prognose Opbrengsten				
	2023	2024	2025	2026	2027
HWBP	12.648	65.338	65.866	67.831	50.431
Totaal Programma 1	12.648	65.338	65.866	67.831	50.431
Cultureel erfgoed molens					
Waternvoorziening - Waternvoorziening					
Watergebiedsplan					
Wateroverlastopgave					
Totaal Programma 2					
Eindtotaal	12.648	65.338	65.866	67.831	50.431

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

5.5.4. Lopende investeringen

In de onderstaande tabellen zijn de geplande uitgaven per project/jaar weergegeven. Op programmaniveau is een vertragingsfactor toegepast. Dit wordt niet getoond in onderstaande tabel. De tabel in paragraaf 5.5.5 toont op programmaniveau de geraamde investeringsuitgaven.

Bedragen x€1000

	Clusteromschrijving	Project	Actueel krediet	Uitgegeven	Prognose				
					2023	2024	2025	2026	2027
P1	HWBP	07.00024 Dijkversterking BAS	4.632	2.835					
		07.00913 Dijkversterking KIJK (Krachtige IJsseldijk Krimpenerwaard)	48.665	29.488	7.000	4.300			1.776
		07.01200 Dijkversterking Krimpen 2e fase	2.331	1.721					
			55.628	34.044	7.000	4.300			1.776
	Reconstructie primaire wk	07.01258 VZK 2020 Reconstructie primaire waterkeringen	395	380					
		07.01280 VZK 2021 Reconstructie primaire waterkeringen	700	543	95				
		07.01292 VZK 2022 Reconstructie primaire waterkeringen	800	366	60	300			
			1.895	1.289	155	300			
	Reconstructie regionale wk	07.00855 Voorbereiding RWK bijdr. gem.	168	113					
		07.01228 Programma Reconstructie RWK 2017-2018	3.296	3.102	160	10			
		07.01252 Programma Reconstructie RWK 2019-2020	500	327	51				
		07.01285 Reconstructie RWK 2021	100	72					
		07.01308 Programma Reconstructie RWK 2021	200	4	155				
			4.264	3.619	366	10			
Te activeren uren personeel P1	07.00777 Te activeren uren progr.1								
Totaal P1		61.787	38.952	7.521	4.610			1.776	

	Clusteromschrijving	Project	Actueel krediet	Uitgegeven	Prognose				
					2023	2024	2025	2026	2027
P2	Buitengewoon onderhoud watergangen	07.01192 Using Sediment As a Resource (usar)	1.090						
		07.01268 Beschoeiing 2021			450				
			1.090		450				
	Cultureel erfgoed molens	07.01266 Restauratie Prinsenmolen	533	534					
		07.01281 Restauratie Haastrechtse Molen	715	506	7				
		07.01297 Molenrestauratie 2022	590	33	345	143			
			1.838	1.073	352	143			
	Huisvesting	07.01307 Klimaat Bestendige eigen vastgoed	83	77					
			83	77					
	Klimaatadaptatie	07.01290 Impulsregeling Klimaatadaptatie	2.000		100	100	500	500	500
			2.000		100	100	500	500	500
	Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2016-2021	07.01176 Kaderrichtlijn Water 2016-2021	4.601	3.647	6	3			
		07.01219 Structurele aanpak Kralingse Plas	1.500	1.000					
			6.101	4.647	6	3			
	Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2022-2027	07.01303 KRW 2022-2027	3.950		475	2.400	1.050	100	100
			3.950		475	2.400	1.050	100	100
	Kwaliteit - Verbetering stedelijk water	07.01007 Waterpl. Capelle a/d IJssel '14	591	319					
			591	319					
	Kwaliteit- Waterkwaliteitsmaatregelen Krimpenerwaard (POP3)	07.01235 POP3 Inlaten Krimpenerwaard	4.650	4.442					
			4.650	4.442					
	Peilbeheer en monitoring	07.01052 Mregel peilbesl. Bergambacht	15						
		07.01264 Uitbreiding meetnet waterstanden	130	119					
		07.01296 Peilbesluit polder Esse Gans en Blaardorp	100	7	60				
			245	126	60				
	Project - Peilscheiding Vlietkade	07.01230 Peilscheiding Vlietkade	500	387					
			500	387					
	Renovatie vervanging kunstwerken WS	07.00975 VZK Renovatie kunstwerken 2014	621	609					
		07.01205 VZK Renovatie kunstwerken 2017	140	67					
		07.01223 VZK Renovatie kunstwerken 2018	2.562	2.143	200	100			
		07.01238 VZK Renovatie kunstwerken 2019	106	113	12				
		07.01253 VZK Renovatie kunstwerken 2020	270	101	40				
		07.01269 Gemaal de Wilde Veenen	48	9					
		07.01270 VK - Renovatie kunstwerken 2021	801	578	89				
		07.01289 Vervanging gemaal Westeinde	585	24	540				
		07.01299 VZK PB2022: Uitvoering vervanging en automatisering Schuif Essenburgsingel	210		90				
		07.01300 VZK PB2022 Renovatie Kunstwerken 2022	693		443	120			
		07.01302 Sluis Zevenhuizer Verlaat	250	229					
			6.286	3.874	1.414	220			
	Uitvoeren studies en efficiëntieplannen	07.01287 Hernieuwbare opwekking	720	374	300				
		07.01312 Led Verlichting	81						
		801	374	300					
Veenweidepact	07.00035 Grondvererving landinrichting	165	95						
		165	95						
Watergebiedsplan	07.00716 gemaal Achterbroek (3.5)	5.586	1.200	2.714	1.000				
	07.01191 Project WGPK 1, 2 en 3 fase A en B	9.433	339	640	3.425	1.919	94	6	
		15.018	1.539	3.355	4.425	1.919	94	6	
Waternetvoorziening - Meetnetvoorziening	07.01249 Optimalisatie meetnet watervoorziening	330	241	87					
		330	241	87					
Wateropgave 2015	07.00079 Verb waterafv+bouw gem Bergweg-Zuid	6.816	8.457						
	07.00139 Grondvererving Peil 2010	2.500	2.467						
	07.00926 ZPP maatregel 4 water vasthouden en toevoer Knibbelweg	130	93	94	90				
	07.00928 ZPP maatregel 6 Autom. peil regulerende stuw gpg 836	820	146	352	430				
	07.00929 ZPP maatregel 7 Koppeling 2e Tocht	243	152	161	180				
	07.00937 ZPP Herijking uitvoeringsprogramma Zuidplaspolder	971	361	400	696				
			11.481	11.677	1.006	1.396			
Wateroverlastopgave	07.01204 Verbetering waterafvoer polder Zestienhoven	500	102	330					
	07.01207 Bijdrage Agniesebuurt en Grote kerkplein	1.370	633		198				
	07.01232 Urban Waterbuffer bij het Nieuwe instituut	125							
	07.01239 Wateroverlastopg. R'dam 2019-kansenkrediet 2	50	35						
	07.01255 VZK 2020 Waterlastopgave Rotterdam 2020	50	12						
	07.01261 Crooswijksebocht en Heliport-Stroever	80							
	07.01265 Nieuwbouw Gemaal Hitland	12.500	440	3.045	7.850	1.100			
	07.01267 Bijdrage duikervervanging Hoornsingel	570		570					
	07.01279 Bemaling Kralinger Esch	150	80						
	07.01298 Afwatering Prinsenland en Lage Land	150	13	100	30				
07.01305 Noord-Zuidverbinding Bleiswijk	750	4	710						
		16.295	1.319	4.755	8.078	1.100			
Watervoorziening - Watervoorziening	07.01282 Deltaprogramma Zoetwater periode 2022-2027	723	108	505	450	400			
		723	108	505	450	400			
Totaal P2		72.147	30.298	12.864	17.214	4.969	694	606	

Clusteromschrijving	Project	Actueel krediet	Uit-gegeven	Prognose					
				2023	2024	2025	2026	2027	
P3	Bijdragen aan gemeenten	07.01284 Renovatie rioleindemaal Willen Schürmannstraat Rotterdam	4.262	410	893	2.960			
			4.262	410	893	2.960			
	Renovatie awzi's	07.00273 Bellenbeluchting KO	1.510	896	650				
		07.01020 renov. Zuiveringskr KV'19	620	437		183			
		07.01024 Bellenbeluchting GD	1.110	681		300			
		07.01229 Luchtbehandeling KV	2.550	410	100	2.375			
		07.01271 VK 2021 - Optimaliseren leidingwerk KV	500	197	215				
		07.01273 VK 2021 - Vervanging beluchttingsinstallatie	75	64					
		07.01275 VK 2021 - Vervanging procesautomatisering	200	194					
		07.01277 VK 2021 - Vervanging bemonsteringssystemen	300		75				
		07.01291 Renovaties awzi KOen GD	750	247	275				
		07.01301 VZK PB2022: Renovatie's AWZI's	810	47		400			
		07.01304 Renovatie Slibgistingstorens awzi Kralingseveer	2.000	177	350	500			
		07.01306 Vervanging beluchting Bergambacht	100						
		07.01309 Vervanging leidingwerken awzi Groenedijk	250						
	07.01310 Beluchtingssysteem AT Kralingseveer	400		150					
			11.175	3.350	1.815	3.758			
	Renovatie transportstelsels	07.01294 VZK 2022: Toekomstbestendig maken transportstelsel ZKO	100		70				
			100		70				
	Te activeren uren personeel P3	07.00780 Te activeren uren progr.3	7						
		7							
Uitvoeren studies en efficiëntieplannen	07.01014 Themista praktijkinstallatie	6.550	6.619	100	250				
	07.01250 Hernieuwbare energie AWK	1.100	1.124						
	07.01257 VZK 2020 Energiebesparingsmaatregelen	125	124						
	07.01286 Energiebesparing 2021/2022	250		225					
	07.01287 Hernieuwbare opwekking	2.180	1.399	150					
	07.01295 VZK 2022: Energiebesparing 2022	125		25	100				
	07.01312 Led Verlichting	244							
		10.574	9.265	500	350				
Wateroverlastopgave	07.01232 Urban Waterbuffer bij het Nieuwe instituut	75							
	07.01261 Crooswijksebocht en Heliport-Stroveer	30							
		105							
Totaal P3		26.223	13.024	3.278	7.067				

Bedragen x €1000

	Clusteromschrijving	Project	Actueel krediet	Uit-gegeven	Prognose				
					2023	2024	2025	2026	2027
P4	Aanpak black en grey spots	07.01288 Aanpak Black & Grey Spots 2021	100						
			100						
	Materieel HHSK	07.01262 Materieel WW	110						
			110						
	Reconstructie polderwegen	07.01237 Programma reconstructie polderwegen	6.461	1.620	2.302				
		07.01311 Wegen - binnen programma Veenweide	1.070			1.070			
		7.531	1.620	2.302	1.070				
	Materieel HHSK	07.01248 Te activeren uren progr. 4							
Totaal P4			7.741	1.620	2.302	1.070			

Bedragen x €1000

	Clusteromschrijving	Project	Actueel krediet	Uit-gegeven	Prognose				
					2023	2024	2025	2026	2027
P5	Verkiezingen	07.01256 Verkiezingen 2023	372	200					
			372	200					
Totaal P5			372	200					

Bedragen x €1000

	Clusteromschrijving	Project	Actueel krediet	Uit-gegeven	Prognose				
					2023	2024	2025	2026	2027
OP	Huisvesting	07.01044 Verv Gemeenlandshuis 2018-2019	200	167					
		07.01077 Biwa H9 Sleutelplan HHSK breed	195	169					
		07.01259 VZK 2020 Huisvesting Gemeenlandshuis	50	2					
		07.01278 VK Huisvesting 2021	100						
		07.01283 Investeringskrediet vervanging doucheruimtes en bedrijfsrestaurant Maasboulevard	300	312					
		07.01293 VZK 2022 - Huisvesting 2022	100						
			945	650					
	Materieel HHSK	07.00944 Verv. landmeetapparatuur	80	66					
			80	66					
Totaal OP			1.025	716					
Eindtotaal			169.295	84.810	25.965	28.892	6.039	694	2.382

5.5.5. Uitgavenpatroon investeringen

Bedragen x€1.000

Bruto kosten lopende investeringen en meerjaren aanvragen programmabegroting					
Programma	2023	2024	2025	2026	2027
Programma 1 - Veilige dijken	26.079	82.018	77.233	79.356	61.575
Programma 2 - Voldoende en schoon water	10.435	18.507	11.933	10.188	7.596
Programma 3 - Afvalwater zuiveren	5.048	11.707	11.875	9.925	11.150
programma 4 - Veilige wegen	4.544	3.062	3.702	4.012	3.340
Programma 5 - Organisatie en omgeving	251				
Ondersteunende producten	450	685	600	800	100
Eindtotaal	46.806	115.979	105.343	104.282	83.762

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Op programmaniveau is een inschatting gemaakt van de totale te verwachte investeringsuitgaven. Dit is gedaan op basis van de prognoses van de individuele investeringsprojecten in combinatie met de beschikbare capaciteit van kennis en kunde van de vakafdelingen.

Bijlage 1 – Vaststelling

Ingevolge artikel 100 van de Waterschapswet opgemaakt door dijkgraaf en hoogheemraden van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard,

Rotterdam, 18 oktober 2022

Dijkgraaf en hoogheemraden van Schieland en de Krimpenerwaard,

Secretaris-directeur

Dijkgraaf

M.J.H. van Kuijk

Drs. A.J.B. van der Klugt

Aldus, tezamen met de planning-en-controlcyclus voor het jaar 2023, vastgesteld door de verenigde vergadering van Schieland en de Krimpenerwaard,
30 november 2022

secretaris,

voorzitter,

Bijlage 2 - Planning-en-controlkalender 2023

De planning-en-controlcyclus stelt het bestuur en het management in staat om de organisatie te sturen en te beheersen. Op grond van de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) dient deze cyclus door de verenigde vergadering te worden vastgesteld. Voor 2023 bestaat de cyclus uit:

Programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026, vaststelling: november 2022

De programmabegroting is een nadere uitwerking van de kaderbrief en Waterbeheerprogramma 2022-2027. Verder wordt in de programmabegroting focus gelegd op de uit te voeren plannen met de daarbij benodigde inzet van middelen voor het komende begrotingsjaar. Tevens bevat de programmabegroting 2023 een complete meerjarenraming. De begroting wordt jaarlijks door de verenigde vergadering vastgesteld en geeft het college het mandaat om aan de slag te gaan. De begroting is de basis voor de belastingtarieven voor het komende jaar die in separate belastingverordeningen door de verenigde vergadering worden vastgesteld.

Kaderbrief 2024-2027, vaststelling: juni 2023

De kaderbrief geeft inzicht in de huidige positie van de organisatie, de meerjarige doelen en relevante ontwikkelingen waar actie op moet worden ondernomen. In een kaderbrief wordt geen uitgebreide meerjarenraming vastgesteld, maar er wordt een inschatting gedaan in hoeverre eventuele wijzigingen wel of niet binnen de financiële kaders passen. Bestuurlijke en beleidsmatige keuzes worden inclusief de (globale) financiële consequenties vastgesteld in de kaderbrief. De uitgebreide doorrekening gebeurt in de programmabegroting en meerjarenraming waarbij de kaderbrief als kader dient.

Bestuursrapportage 2023, aanbieding: september 2023

De bestuursrapportage over de maanden januari tot en met juni 2023 wordt in september aangeboden. Begrotingswijzigingen als gevolg van deze rapportage worden ter besluitvorming voorgelegd aan de verenigde vergadering.

Jaarrekening 2023, vaststelling: juni 2024

De jaarrekening is het document waarmee het college verantwoording aflegt aan de verenigde vergadering over het uitgevoerde beleid en de daarbij ingezette middelen. Het document wordt opgesteld door de ambtelijke organisatie en na goedkeuring van directie en externe accountant aan het college aangeboden. De rekenkamercommissie voorziet de verenigde vergadering van advies op het gebied van doelmatigheid en doeltreffendheid bij het aanbieden van de jaarrekening door het college. De accountantscontrole doet onderzoek naar de rechtmatigheid, waarmee mede invulling wordt gegeven aan de wens tot verdere transparantie. Tegelijkertijd wordt het publieke jaarverslag ter vaststelling aangeboden.

Bestuurlijke audit 2023

Jaarlijks wordt door het college een bestuurlijk onderzoek uitgevoerd in het kader van de Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid. Voor het begrotingsjaar 2023 wil het college een onderzoek uitvoeren naar de subsidieprocessen binnen het hoogheemraadschap. Dit onderzoek is een voortzetting van het bestuurlijk onderzoek dat is aangekondigd in de programmabegroting 2021. In het onderzoek wordt specifiek gekeken naar het functioneren van het subsidiebeleid in relatie tot grote investeringsprojecten.

Bijlage 3 – Rekenvoorbeelden

	Tarieven 2022		Tarieven 2023		Verschil Schieland		Verschil Krimpenerwaard	
	Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard	€	%	€	%
	€	€	€	€	€	%	€	%
	WOZ-waarde		WOZ-waarde					
Woning / éénpersoonshuishouden	in 2022	€ 150.000	in 2023	€ 174.450				
Ingezetenenheffing:								
- Watersysteemheffing	109,80	109,80	120,17	120,17	10,37	9,4%	10,37	9,4%
- Wegenheffing	0,00	46,61	0,00	50,96	0,00	0,0%	4,35	9,3%
Gebouwd:								
- Watersysteemheffing	30,00	30,00	33,49	33,49	3,49	11,6%	3,49	11,6%
- Wegenheffing	0,00	33,75	0,00	36,29	0,00	0,0%	2,54	7,5%
Zuiveringsheffing 1 ve	51,65	51,65	66,62	66,62	14,97	29,0%	14,97	29,0%
Eigen woning	191,45	271,81	220,28	307,53	28,83	15,1%	35,72	13,1%
Huurwoning	161,45	208,06	186,79	237,75	25,34	15,7%	29,69	14,3%

	Tarieven 2022		Tarieven 2023		Verschil Schieland		Verschil Krimpenerwaard	
	Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard				
	€	€	€	€	€	%	€	%
	WOZ-waarde		WOZ-waarde					
Woning / meerpersoonshuishouden	in 2022	€ 150.000	in 2023	€ 174.450				
Ingezetenenheffing:								
- Watersysteemheffing	109,80	109,80	120,17	120,17	10,37	9,4%	10,37	9,4%
- Wegenheffing	0,00	46,61	0,00	50,96	0,00	0,0%	4,35	9,3%
Gebouwd:								
- Watersysteemheffing	30,00	30,00	33,49	33,49	3,49	11,6%	3,49	11,6%
- Wegenheffing	0,00	33,75	0,00	36,29	0,00	0,0%	2,54	7,5%
Zuiveringsheffing 3 ve	154,95	154,95	199,86	199,86	44,91	29,0%	44,91	29,0%
Eigen woning	294,75	375,11	353,52	440,77	58,77	19,9%	65,66	17,5%
Huurwoning	264,75	311,36	320,03	370,99	55,28	20,9%	59,63	19,2%

	Tarieven 2022		Tarieven 2023		Verskil Schieland		Verskil Krimpenerwaard	
	Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard	€	%	€	%
	€	€	€	€				
	WOZ-waarde		WOZ-waarde					
Woning / éénpersoonshuishouden	in 2022	€ 250.000	in 2023	€ 290.750				
Ingezetenenheffing:								
- Watersysteemheffing	109,80	109,80	120,17	120,17	10,37	9,4%	10,37	9,4%
- Wegenheffing	0,00	46,61	0,00	50,96	0,00	0,0%	4,35	9,3%
Gebouwd:								
- Watersysteemheffing	50,00	50,00	55,82	55,82	5,82	11,6%	5,82	11,6%
- Wegenheffing	0,00	56,25	0,00	60,48	0,00	0,0%	4,23	7,5%
Zuiveringsheffing 1 ve	51,65	51,65	66,62	66,62	14,97	29,0%	14,97	29,0%
Eigen woning	211,45	314,31	242,61	354,05	31,16	14,7%	39,74	12,6%
Huurwoning	161,45	208,06	186,79	237,75	25,34	15,7%	29,69	14,3%

	Tarieven 2022		Tarieven 2023		Verskil Schieland		Verskil Krimpenerwaard	
	Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard	€	%	€	%
	€	€	€	€				
	WOZ-waarde		WOZ-waarde					
Woning / meerpersoonshuishouden	in 2022	€ 250.000	in 2023	€ 290.750				
Ingezetenenheffing:								
- Watersysteemheffing	109,80	109,80	120,17	120,17	10,37	9,4%	10,37	9,4%
- Wegenheffing	0,00	46,61	0,00	50,96	0,00	0,0%	4,35	9,3%
Gebouwd:								
- Watersysteemheffing	50,00	50,00	55,82	55,82	5,82	11,6%	5,82	11,6%
- Wegenheffing	0,00	56,25	0,00	60,48	0,00	0,0%	4,23	7,5%
Zuiveringsheffing 3 ve	154,95	154,95	199,86	199,86	44,91	29,0%	44,91	29,0%
Eigen woning	314,75	417,61	375,85	487,29	61,10	19,4%	69,68	16,7%
Huurwoning	264,75	311,36	320,03	370,99	55,28	20,9%	59,63	19,2%

	Tarieven 2022		Tarieven 2023		Verschil Schieland		Verschil Krimpenerwaard	
	Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard	€	%	€	%
	€	€	€	€	€	%	€	%
	WOZ-waarde		WOZ-waarde					
Woning / éénpersoonshuishouden	in 2022	€ 450.000	in 2023	€ 523.350				
Ingezetenenheffing:								
- Watersysteemheffing	109,80	109,80	120,17	120,17	10,37	9,4%	10,37	9,4%
- Wegenheffing	0,00	46,61	0,00	50,96	0,00	0,0%	4,35	9,3%
Gebouwd:								
- Watersysteemheffing	90,00	90,00	100,48	100,48	10,48	11,6%	10,48	11,6%
- Wegenheffing	0,00	101,25	0,00	108,86	0,00		7,61	7,5%
Zuiveringsheffing 1 ve	51,65	51,65	66,62	66,62	14,97	29,0%	14,97	29,0%
Eigen woning	251,45	399,31	287,27	447,09	35,82	14,2%	47,78	12,0%
Huurwoning	161,45	208,06	186,79	237,75	25,34	15,7%	29,69	14,3%

Tarieven 2022		Tarieven 2023		Vershil Schieland		Vershil Krimpenerwaard	
Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard	€	%	€	%

Woning / meerpersoonshuishouden	WOZ-waarde in 2022		WOZ-waarde in 2023					
	€	€ 450.000	€	€ 523.350	€	%	€	%
Ingezetenenheffing:								
- Watersysteemheffing	109,80	109,80	120,17	120,17	10,37	9,4%	10,37	9,4%
- Wegenheffing	0,00	46,61	0,00	50,96	0,00	0,0%	4,35	9,3%
Gebouwd:								
- Watersysteemheffing	90,00	90,00	100,48	100,48	10,48	11,6%	10,48	11,6%
- Wegenheffing	0,00	101,25	0,00	108,86	0,00	0,0%	7,61	7,5%
Zuiveringsheffing 3 ve	154,95	154,95	199,86	199,86	44,91	29,0%	44,91	29,0%
Eigen woning	354,75	502,61	420,51	580,33	65,76	18,5%	77,72	15,5%
Huurwoning	264,75	311,36	320,03	370,99	55,28	20,9%	59,63	19,2%

	Tarieven 2022		Tarieven 2023		Verskil Schieland		Verskil Krimpenerwaard	
	Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard	€	%	€	%
Bouw- en grasland	50	hectaren	50	hectaren				
Ongebouwd:								
- Watersysteemheffing	4.822,00	4.822,00	5.351,00	5.351,00	529,00	11,0%	529,00	11,0%
- Wegenheffing	0,00	1.850,50	0,00	2.035,50	0,00	0%	185,00	10,0%
Zuiveringsheffing 3 ve	154,95	154,95	199,86	199,86	44,91	29,0%	44,91	29,0%
Totaal	4.976,95	6.827,45	5.550,86	7.586,36	573,91	11,5%	758,91	11,1%
Verharde openbare wegen	50	hectaren	50	hectaren				
Ongebouwd								
- Watersysteemheffing	9.644,00	9.644,00	10.702,00	10.702,00	1.058,00	11,0%	1.058,00	11,0%
- Wegenheffing	0,00	1.850,50	0,00	2.035,50	0,00	0,0%	185,00	10,0%
Totaal	9.644,00	11.494,50	10.702,00	12.737,50	1.058,00	11,0%	1.243,00	10,8%
Natuurterreinen	50	hectaren	50	hectaren				
Natuurterreinen:								
- Watersysteemheffing	175,00	175,00	194,50	194,50	19,50	11,1%	19,50	11,1%
- Wegenheffing	0,00	1.850,50	0,00	2.035,50	0,00	0,0%	185,00	10,0%
Totaal	175,00	2.025,50	194,50	2.230,00	19,50	11,1%	204,50	10,1%

	Tarieven 2022		Tarieven 2023		Vershil Schieland		Vershil Krimpenerwaard	
	Schieland	Krimpenerwaard	Schieland	Krimpenerwaard	€	%	€	%
	€	€	€	€				
	WOZ-waarde		WOZ-waarde					
Bedrijfsgebouwd	in 2022	€ 4.000.000	in 2023	€ 4.032.000				
Gebouwd	800,00	1.700,00	774,14	1.612,80	-25,86	-3,2%	-87,20	-5,1%
Zuiveringsheffing 30 ve	1.549,50	1.549,50	1.998,60	1.998,60	449,10	29,0%	449,10	29,0%
Totaal	2.349,50	3.249,50	2.772,74	3.611,40	423,24	18,0%	361,90	11,1%

Bijlage 4 – maatregelen 2023

Rijlabels

10-Schoon en gezond water

100-Waterkwaliteit passend bij het gebied en het gebruik.

1001 Opgave: Het verbeteren van de waterkwaliteit vraagt vaak een gebiedsspecifieke aanpak en daarmee gebiedsspecifieke kennis. Voor de KRW-wateren is deze kennis recent verzameld. Voor de rest van het watersysteem zal het hoogheemraadschap aanvullende studies uitvoeren voor het benoemen van passende verbetermaatregelen.

M-001 In samenwerking met de gemeente Zoetermeer wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om de waterkwaliteit in de Plas van Poot te verbeteren. In 2023 wordt de monitoring van de waterkwaliteit van de plas voorgezet.

1002 Opgave: Het hoogheemraadschap neemt passend en proportioneel maatregelen om achteruitgang van de waterkwaliteit te voorkomen en om de waterkwaliteit te verbeteren. De KRW-maatregelen zijn geconcretiseerd in het KRW-plan 2022-2027. Voor de rest van het watersysteem worden de maatregelen gedurende de planperiode geconcretiseerd.

M-002 In 2023 wordt de derde en voorlopig afrondende fase van de pilot kreeftenbestrijding in de Krimpenerwaard uitgevoerd.

M-003 In 2023 wordt de subsidieregeling natuurvriendelijke oevers opengesteld.

M-004 In 2023 wordt gestart met de technische uitwerking van de pomp bij de sluis Berg en Broekse verlaat.

M-005 In het kader van DAW Akkerbouw en veeteelt is 2023 het tweede jaar waarvoor emissiebeperkende maatregelen afgesproken zijn.

M-006 In 2023 start de verkenning van de inrichting Derde tocht en het onderzoek naar oplossingen voor vismigratie knelpunten voor de sluis Zevenhuizer Verlaat.

1003 Opgave: Een gedeeld beeld over de actuele waterkwaliteit is voor iedereen belangrijk. Het hoogheemraadschap geeft daarom jaarlijks inzicht in de actuele toestand in haar beheersgebied en houdt daarbij rekening met nieuwe aandachtspunten.

M-007 We rapporteren jaarlijks aan de vv over de ontwikkeling van de waterkwaliteit en publiceren hierover op onze website.

M-008 In 2023 wordt de jaarlijkse monitoring rivierkreeften uitgevoerd.

M-009 We monitoren de waterkwaliteit chemisch en biologisch.

M-010 We voeren de monitoring voor het zwemwater uit in opdracht van de provincie.

11-Waterbeheer in het agrarisch gebied

110-Voldoende en schoon water voor en door de agrarische sector.

1101 Opgave: De agrarische productie hangt mede af van het waterpeil en de waterkwaliteit. Het hoogheemraadschap draagt via het watersysteembeheer daarom bij aan geschikte productieomstandigheden voor de agrarische sector.

M-011 In 2023 bepalen we op welke manier het huidig oppervlaktewater- en grondwatermeetnet geoptimaliseerd kan worden met oog op een betere onderbouwing van peilbesluiten en het te voeren peilbeheer.

1102 Doel: We motiveren agrarische bedrijven tot deelname aan duurzaam agrarisch waterbeheer, waarbij tenminste 90% van de melkveehouderij en akkerbouwbedrijven deelneemt.

M-012 In 2023 zetten we ons in om de omvang van ecologisch slootbeheer door agrariërs te vergroten middels afspraken met provincie en agrarisch collectief Krimpenerwaard.

1103 Opgave: Het aantal overschrijdingen van normen voor gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater wordt in de planperiode geminimaliseerd, door samenwerking in het programma 'Samen op weg naar een emissieloze kas in 2027'.

M-013 We zetten in op 3 sporen: kennis, communicatie en handhaving. Op basis van data-analyse en de economische ontwikkeling in de glastuinbouwsector sturen we de activiteiten van toezicht en handhaving.

12-Biodiversiteit

120-Behouden en verbeteren van de biodiversiteit voor een ecologisch gezond en veerkrachtig netwerk van dijken, watergangen en terreinen.

1201 Opgave: Het hoogheemraadschap stelt in afstemming met de belanghebbenden integraal biodiversiteitsbeleid en een uitvoeringsplan op voor het bevorderen van biodiversiteit.

M-086 In 2023 stellen we het ambitiesdocument biodiversiteit vast, bestaande uit een beleidsuitwerking en een uitvoeringsagenda.

13-Medicijnresten en nieuwe stoffen in afvalwater

130-Zuiveren voor schoon en gezond water.

1301 Doel: Het hoogheemraadschap verwijdert medicijnresten en mogelijk andere nieuwe stoffen bij awzi Kortenoord.

M-075 In 2025 of 2026 willen we een extra zuiveringsstap op de awzi Kortenoord aanbrengen om medicijnresten te verwijderen. In de eerste helft van 2023 nemen we het besluit in welk jaar we de medicijnrestverwijdering realiseren. Op basis van dit besluit zullen de voorbereidingswerkzaamheden ingepland worden.

M-087 We willen een extra zuiveringsstap op de awzi Kortenoord aanbrengen om medicijnresten te verwijderen. In de eerste helft van 2023 nemen we het besluit in welk jaar, 2025 of 2026, we de medicijnrestverwijdering realiseren. Op basis van dit besluit zullen de voorbereidingswerkzaamheden ingepland worden.

1304 Opgave: Het hoogheemraadschap informeert de mensen over het ontstaan en voorkomen van microplastics en zet zich in voor het terugdringen van gebruik van producten waardoor microplastics in het (water)milieu terecht komen.

M-088 We zijn actief deelnemer in de projecten in de regio op het gebied van vermindering zwerfafval en het voorkomen van verspreiding microplastics.

14-Minder broeikasgas uitstoten

140-Een klimaatneutraal waterschap in 2050.

1401 Doel: Het hoogheemraadschap vermindert de uitstoot van broeikasgassen van de eigen werkzaamheden en installaties met 20%* in 2027, bovenop de al gerealiseerde 50% in 2020. (*Dit percentage wijzigt mogelijk als lachgas en methaan ook meegerekend gaan worden.)

M-089 We gaan verder met het uitvoeren van maatregelen voor het verminderen van de broeikasgasuitstoot van de organisatie.

15-Minder energie verbruiken, meer opwekken

150-Een energieneutraal waterschap in 2030.

1502 Doel: We onderzoeken en vergroten de productie van hernieuwbare energie binnen de planperiode met minimaal 5.000 MWh.

M-014 We ronden de energiestudie awzi Kralingseveer af en bereiden een keuze voor: doorgaan met biogas of opwerken tot groengas.

20-Wateroverlast

200-Schade door oppervlaktewater voorkomen.

2001 Doel: Het hoogheemraadschap investeert in het watersysteem zodat het voldoet aan de provinciale omgevingsverordening.

M-015 In 2023 starten we met de watersysteemanalyses Binnenwegsepolder, Tweemanspolder en Wilde Veenen.

M-016 In 2023 voeren we de watersysteemanalyses Overschie en Zestienhoven en Capelle uit.

M-017 In 2023 gaan we verder met de voorbereiding uitbreiding bemalingscapaciteiten voor de omgeving Prinsenland en omgeving Zestienhoven in gemeente Rotterdam.

M-018 Eind 2023 starten we met de uitvoering van het nieuwe gemaal Kralinger Esch.

M-019 In 2023 gaan we verder met de realisatie van de nieuwe gemalen Achterbroek en Hitland.

M-020 In 2023 gaat de gemeente Rotterdam verder met de voorbereidingen van de laatste fase van de Agniesebuurt om in 2024 de uitvoering te kunnen afronden.

M-021 In 2023 wordt door de gemeente Rotterdam het project "duiker Hoornsingel" afgerond.

2002 Doel: Het hoogheemraadschap ontwikkelt het adviesinstrument 'Weging van het waterbelang' en profileert zich als waterautoriteit.

M-022 In 2023 gaat HHSK werken met het instrument "weging waterbelang".

2003 Opgave: Het hoogheemraadschap communiceert duidelijk en reageert vroegtijdig en daadkrachtig bij verwachte calamiteiten.

M-023 Het handboek crisisbeheersing, inclusief de calamiteiten bestrijdingsplannen, wordt jaarlijks geactualiseerd.

21-Overstromingsrisico's

210-Verkleinen van overstromingsrisico.

2101 Opgave: Het hoogheemraadschap neemt voor de primaire waterkeringen op basis van de resultaten van de beoordeling en de dagelijkse inspecties de noodzakelijke maatregelen om uiterlijk in 2050 te voldoen aan de veiligheidseisen.

M-024 Trajectaanpak voor normtraject 15-2 (Lekdijken).

M-025 Subsidieaanvraag verkenning dijkversterking Capelle-Zuidplas.

2102 Doel: In de planperiode worden maatregelen genomen zodat de regionale waterkeringen in 2030 voldoen aan de veiligheidseisen.

M-026 Voortgangsrapportage aan de provincie Zuid-Holland.

2103 Opgave: Het hoogheemraadschap adviseert proactief alle partijen over waterveiligheid bij omgevingsvisies en -plannen.

M-027 Samen met omliggende waterschappen ontwikkelen van een Randstadmodel (om betrouwbaarheid en bruikbaarheid van overstromingsscenario's te vergroten).

2104 Opgave: Het hoogheemraadschap is zelf voorbereid op calamiteiten, en adviseert en ondersteunt partijen proactief.

M-028 Optimaliseren noodmaatregelen naar aanleiding van de peer review 2022.

22-Bodemdaling in het Veenweidengebied

220-Zo weinig mogelijk bodemdaling in Veenweidengebied.

2201 Opgave: We ontwikkelen informatie en kennis over bodemdaling.

M-029 In 2023 zijn de resultaten van de verkenning naar de gevolgen van vernattingsstrategieën (aanleg WIS, waterinfiltratiesysteem) voor het watersysteem in de Krimpenerwaard bekend.

M-030 In 2023 participeren we in het VIP NL deelprogramma van STOWA, watersysteemvragen.

M-031 In 2023 maken we een kennisontwikkelingsplan, waaronder we o.a. het meetnet uitbreiden (bodembeweging, -vocht, grondwater)

2202 Opgave: We maken eigenaren en gebruikers van bodemdalingsgevoelige bodems en gebouwen bewust van de oorzaken van bodemdaling en de voor- en nadelen van mogelijke handelingsperspectieven.

M-032 In 2023 ontwikkelen we een (digitale) folder en/of een kennis- en feitendocument t.b.v. deze doelgroep.

M-033 In 2023 participeren we in verschillende gebiedsprocessen in de Krimpenerwaard en het Restveengebied.

M-034 In 2023 participeren we in verschillende gebiedsprocessen in de Krimpenerwaard en het Restveengebied.

2203 Opgave: We streven naar innovatieve oplossingen voor het tegengaan van bodemdaling in integrale gebiedsprocessen.

M-035 In 2023 stimuleren we de implementatie van innovatieve maatregelen in de verschillende gebiedsprocessen in de Krimpenerwaard en het Restveengebied.

24-Watervoorziening en verzilting

240-Voldoende zoetwater, ondanks toenemende verzilting.

2401 Opgave: Gebruikers van zoetwater zijn zich bewust van de beperkingen in de waterbeschikbaarheid en we maken afspraken over besparings- en vasthoudmaatregelen.

M-036 In 2023 voeren we verkennende gesprekken met gebruikers over mogelijke waterbesparings- en vasthoudmaatregelen.

2402 Doel: We realiseren met Rijnland de aanvoerroute door de Krimpenerwaard en realiseren met Delfland een uitwisselpunt voor zoetwater bij de Bergsluis.

M-037 In 2023 participeren we in het traject van het omgevingsmanagement bij het project Beter benutten Bergsluis.

M-038 In 2023 werken we aan de Verkenningfase voor project Robuuste Doorvoer krimpenerwaard (RDKW).

2403 Opgave: Met gebruikers van zoetwater verkennen we maatregelen om de watervoorziening in evenwicht te houden met de waterbeschikbaarheid en op langere termijn meer zelfvoorzienend te worden.

M-039 In 2023 vervolgen we het onderzoek naar de verbinding Ringvaart-Rotte.

M-040 In 2023 starten we een onderzoek naar de inzet van de EDP.

M-041 In 2023 starten we een onderzoek naar het bijmengen van brak water.

25-Grondwater en funderingen

250-Functies en grondwatersysteem in evenwicht.

2501 Opgave: We zijn als adviseur verbonden aan de waterloketten van de inliggende gemeentes.

M-042 In 2023 organiseren we een netwerkbijeenkomst met de gemeenten over de kennisbehoefte omtrent grondwater.

2502 Doel: We zorgen dat al onze gegevens over grondwater voor iedereen digitaal bereikbaar zijn.

M-043 In 2023 stellen we een meetplan op voor een grondwatermeetnet.

2503 Opgave: We adviseren alle gemeentes over grondwaterzaken bij omgevingsvisies en -plannen.

M-044 In 2023 voeren we een grondwatersysteemanalyse voor het beheergebied uit om de gemeentes te kunnen adviseren.

30-Vergroten van waterbewustzijn

300-Bewoners kennen ons werk en zijn zich bewust van het belang en de eigen rol als het gaat om voldoende en schoon water.

3001 Doel: We ontwikkelen een communicatiestrategie en -aanpak die aansluit op onze taken en uitdagingen benoemd in het Waterbeheerprogramma.

M-045 We werken onze nieuwe corporate communicatiestrategie uit in een corporate communicatie-aanpak gebaseerd op de beelden van de arbeidsmarktcommunicatiecampagne.

3002 Opgave: We zetten in op het vergroten van waterbewustzijn bij inwoners door acties, campagnes en educatie. Inwoners en bedrijven worden gestimuleerd bijdragen te leveren aan schoon en voldoende water.

M-046 We sluiten aan bij landelijke campagnes (Waterbazen en Waterschapsverkiezingen 2023).

M-047 We voeren onderzoeken uit die bijdragen aan het beter bereiken, informeren en activeren van onze inwoners en bedrijven.

M-048 We ontwikkelen een strategie voor het aanbod van educatie over het thema klimaatadaptatie voor de doelgroep MBO.

M-049 We verzorgen gastlessen en geven excursies.

31-Versterken van participatie

310-Ambities:

- Het waterschap staat midden in de maatschappij, beweegt mee met de veranderende omgeving en staat ten dienste van de gemeenschap;
- Het waterschap werkt zoveel mogelijk als één overheid en blijft zichtbaar;
- Het waterschap gaat voor passende participatie.

3100 Doel: We vergroten het omgevingsbewustzijn binnen de gehele organisatie.

M-050 We trainen onze medewerkers in omgevingsgericht werken.

3101 Doel: We bieden handvatten om een goed functionerend participatieproces in te richten door nieuw participatiebeleid en -verordening op te stellen.

M-051 In 2023 evalueren we de participatie-aanpak van ten minste één project.

3102 Opgave: We luisteren goed wat er in de samenleving speelt en sluiten waar nodig aan bij cruciale ontwikkelingen in ons werkgebied.

M-052 We sluiten aan bij initiatieven van derden waar deze bijdragen aan het realiseren van onze doelen en opgaven.

33-Digitale ontwikkeling

330-Nieuwe technieken benutten en geeft de digitale overheid volwaardig mee vorm.

3301 Opgave: We bewaken de kwaliteit van data en informatieproducten, slaan deze veilig op en verwerken deze op de juiste manier. Daarbij voldoen we aan (wettelijke) eisen en richtlijnen.

M-053 We zorgen ervoor dat onze geografische databases (blijven) voldoen aan de laatste landelijke standaarden, waardoor ook een landelijke uitwisseling van gegevens mogelijk wordt.

3302 Opgave: We stellen belangrijke data en informatieproducten beschikbaar aan derden.

M-054 Vanaf 2023 komt er een plan waarin is vastgelegd hoe het hoogheemraadschap grip krijgt op informatiebeheer.

M-055 We participeren in landelijke ontwikkelingen om volgens de fair principes data te delen met andere overheidsorganisaties.

3303 Opgave: Onze informatie- en archiefbeheersystemen zijn optimaal ingericht, voldoen aan (wettelijke) eisen voor opslag en ontsluiting en aan eisen en wensen voor gebruiksvriendelijkheid.

M-056 We besteden in 2023 software voor geografisch informatiebeheer aan.

M-057 In 2023 ronden we de implementatie van de applicaties Sharepoint en Teams af.

3304 Opgave: We betrekken meer data in onze bedrijfsvoering zodat we beter en sneller beslissingen kunnen nemen.

M-058 In 2023 starten we met een Power BI-team dat aan de organisatie ondersteuning biedt bij visualisatie van data.

M-059 We verzorgen voor een organisatiebrede opleiding in de toepassing van Power BI.

3305 Opgave: We werken samen met andere hoogheemraadschappen en (overheids)organisaties om te profiteren van elkaars resultaten en om onze vernieuwingskracht te vergroten.

M-060 We nemen in 2023 deel aan deel 3 van DEEP (Datascience en Expert Programma) om datascience in de organisatie op een hoger niveau te brengen.

36-Recreatie in, op en om water

360-Waterrecreatie passend bij ons beheer én de behoeften van de maatschappij en de taken van onze partners.

3602 Opgave: Het hoogheemraadschap stelt beleid op voor recreatie in, op en om het water en de waterkeringen en de wegen, met aandacht voor ecologie en gebruikers.

M-061 We monitoren de zwemwaterkwaliteit gedurende het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober) en we delen de gegevens met de provincie Zuid-Holland via het zwemwaterportaal. (www.zwemwater.nl).

40-Veilige dijken

400-Onze taken: Veilige dijken

4000 Doel: Het hoogheemraadschap beschermt inwoners en bedrijven tegen overstromingen en de gevolgen van overstromingen (schade en slachtoffers) vanuit de rivieren de Nieuwe Maas, Lek en Hollandse IJssel en de boezemwateren op een duurzame, kostenefficiënte manier in nauwe samenwerking met waterpartners en de omgeving, waarbij het gebruik van de keringen door anderen nadrukkelijk wordt meegewogen.

M-062 Vaststellen projectplan waterwet dijkversterking Krachtige IJsseldijken Krimpenerwaard.

M-063 Start renovatie sluisdeuren Snelle Sluis.

M-064 Kadeverbeteringen Stoofkade, Kortenoord.

M-065 Opleveren van deelrapportages wettelijke toetsing regionale waterkeringen.

41-Voldoende, schoon water

410-Onze taken: Voldoende, schoon water

4100 Doel: Het hoogheemraadschap draagt zorg voor het regionale watersysteem. Wij voorkomen en beperken, wateroverlast en waterschaarste, in samenhang met bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem en vervulling van maatschappelijke functies door het watersysteem. Wij doen dit samen met burgers, bedrijven en andere overheden.

M-066 In 2023 wordt de beleidsuitwerkingen onderhoud en sturing vastgesteld.

M-067 In 2023 evalueren we de nota watersystemen, de beleidsuitwerking grondwater, de beleidsuitwerking peilbeheer en de beleidsuitwerking varen.

M-068 In 2023 wordt gestreefd naar vaststelling van de peilbesluiten voor Veerstalblok, Bilwijk, partiele herziening Bleiswijkse zoom, Ringvaart en Zuidplaspolder Noord.

M-069 In 2023 voeren we baggerprojecten uit in Rotterdam, Capelle aan den IJssel en wordt de watergang richting het nieuw te bouwen gemaal Achterbroek in de Krimpenerwaard gebaggerd.

M-070 In 2023 ronden we de baggerwerkzaamheden aan de Hennipsloot af.

M-071 In 2023 worden de te baggeren projecten voor 2024 voorbereid (analyseresultaten bewerkt, hoeveelheid en kwaliteit van de bagger vastgesteld, afspraken gemaakt met de betreffende gemeenten, vergunningen aangevraagd ed).

M-072 In 2023 zal worden gestart met de uitvoering van het nieuwe gemaal Westeinde en gemaal Groene Balkon.

42-Afvalwater zuiveren

420-Onze taken: Afvalwater zuiveren

4200 Doel: Het hoogheemraadschap zuivert en transporteert het afvalwater van huishoudens en bedrijven op een duurzame, kostenefficiënte manier in nauwe samenwerking met waterpartners, zodat het water veilig kan worden geloosd op rivieren en sloten. Daarbij winnen we energie en grondstoffen terug en innoveren en vernieuwen we continu.

M-073 In navolging op de inspectie en reparatie van één van de slibgistingstanks op de awzi Kralingseveer in 2022 zullen we in 2023 starten met inspectie en reparatie van de tweede slibgistingstank.

M-074 In 2023 is de Themista installatie in bedrijf en optimaliseren we de bedrijfsvoering

M-076 In 2025 willen we de capaciteit van de awzi Kortenoord uitbreiden. De voorbereiding voor de uitbreiding start in 2023.

M-077 We ronden de studie naar de zuiveringsstrategie voor de zes zuiveringen in de Krimpenerwaard af.

M-078 We ronden de visie voor de afvalwaterketen af.

M-079 We starten een onderzoek naar de toekomstige aanpassingen van awzi de Grote Zaag.

M-080 In de 1e helft van 2023 ronden we het project voor het installeren van bellenbeluchting op awzi Kortenoord af.

43-Veilige wegen

430-Onze taken: Veilige wegen

4300 Doel: Het hoogheemraadschap draagt bij aan een betrouwbaar wegennetwerk in het landelijk gebied van de Krimpenerwaard. Dit doen wij op een kostenefficiënte en duurzame manier in samenwerking met onze partners. Er wordt in het bijzonder ingezet op de verkeersveiligheid en goed onderhoud van de rijbaan en bermen, met oog voor de belangen van de omgeving.

M-081 Actualiseren meerjarenonderhoudsprogramma wegen en wegbruggen 2024-2028 en afstemmen met derden.

4301 Opgave: Het aantal kilometers weg dat is ingericht volgens de richtlijnen voor verkeersveiligheid verhogen we, zodat we de kans op (slachtoffer) ongevallen verminderen.

M-082 Optimaliseren verkeersveiligheidsplanning naar aanleiding van de vormtoets 2022.

4302 Opgave: We reconstrueren wegen en wegbruggen met oog voor kwaliteit en draagkracht.

M-083 Reconstructies 3 km weg en 8 Wegbruggen.

4303 Opgave: We zorgen dat relevante gegevens over onze wegen voor iedereen digitaal bereikbaar zijn.

M-084 Actualiseren wegenkaart ten behoeve van de landelijke basisregistratie topografie.

44-Regels en toezicht

440-Onze taken: Regels en toezicht

4400 Doel: Voor een goede en betrouwbare uitvoering van het waterbeheer is het hoogheemraadschap bereikbaar, servicegericht en duidelijk,

M-085 Start van de implementatie van een nieuw zaakstelsel, afronding voorzien in 2024.

Implementatie van vastgestelde beleidsregels en/of de Omgevingswet.

Bijlage 5 – indicatoren 2023

THEMA WATERBEHEERPROGRAMMA: DUURZAAM WATERSCHAP							
	INDICATOR:	RAPPORTEREN IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
DW01	Medicijnrestzuivering op AWZI Kortenoord is gerealiseerd.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		Gerealiseerd in 2027	Groen: naar verwachting gerealiseerd in 2027; Oranje: mogelijk wordt 2027 niet gehaald; Rood: geen realisatie in 2027. Het betreft hier alleen medicijnrestzuivering op AWZI Kortenoord. Zoals in WBP beschreven zal er onderzoek gedaan worden naar mogelijkheden voor - en noodzaak van - medicijnrestverwijdering op andere awzi's.
DW02	Energie neutraal als opbrengst/opwek van ketenpartners niet wordt meegerekend.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	45%	100% in 2030	Grafiek toevoegen in rapportage/ in voorstel AWK: ook eigen productie rapporteren. Groen: 80% in 2027*; Oranje: >60% in 2025; Rood: 50% in 2025. *2027 einde planperiode WBP.
DW03	Energie neutraal als opbrengst/opwek van ketenpartners wel wordt meegerekend.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	85%	100% in 2025	Grafiek toevoegen in rapportage/ in voorstel AWK: ook eigen productie rapporteren. Groen: 100% in 2025; Oranje: >90 en <100% in 2025; Rood: <90% in 2025.
DW04	% vermindering grondstoffen met een negatieve milieu-impact.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		40% vermindering van het toepassen van grondstoffen met een negatieve milieu-impact in 2027.	40% is gerelateerd aan de landelijke doelstelling van 50% in 2030 waar we ons aan geïmmiteerd hebben. In verband met het ontbreken van een rekenmethode voor circulariteit is de indicator voorlopig beperkt tot het terugdringen van grondstoffen met een negatieve milieu-impact.
DW05	Melkveehouders en akkerbouwers nemen deel aan projecten DAW (of vergelijkbare projecten).		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	40%	90% in 2027	Percentage deelname gemeten sinds de start van DAW. Percentage op basis van totaal aantal ca 200 veehouders en 30 akkerbouwers. Groen: 90% in 2027; Oranje: 75% in 2027; Rood: 60% in 2027.
DW06	% gerealiseerde KRW maatregelen.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	2023: Groen 20%, Oranje 10-20%, Rood 10%;	Norm koppelen aan jaarschijven. In 2027 moeten alle maatregelen zijn gerealiseerd.	2022: Groen 10%, Oranje 0-10%, Rood 0%; 2023: Groen 20%, Oranje 10-20%, Rood 10%; 2024: Groen 30%, Oranje 20-30%, Rood 20%; 2025: Groen 50%, Oranje 30-50%, Rood 30%; 2026: Groen 60%, Oranje 50-60%, Rood 50%; 2027: Groen 100%; Rood <100%.
DW07	Gedeeld beeld Waterkwaliteit middels jaarlijkse waterkwaliteitsrapportage aan de verenigde vergadering.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: opgesteld en beschikbaar Rood: niet opgesteld en beschikbaar.	Groen: opgesteld en beschikbaar Rood: niet opgesteld en beschikbaar.	

THEMA WATERBEHEERPROGRAMMA: LEEFOMGEVING EN KLIMAATVERANDERING							
	INDICATOR:	RAPPORTERE N IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
LK01	% vermindering uitstoot broeikasgassen.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	55%	>70% tov 1990	Op basis van de klimaatmonitor, grafiek toevoegen in rapportage. Groen: 70% tov 1990; Oranje: >55% en <70% tov 1990; Rood: <55% tov 1990.
LK02	Benutting EU-subsidies van de nieuwe periode 2022-2027.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		Gerealiseerd in 2027	LET OP: Kan pas vanaf 2023! De Europese kaders voor de nieuwe subsidieperiode worden pas later dit jaar concreet. Daarom is het pas mogelijk om vanaf volgend jaar hierover te rapporteren.
LK03	% benutting budget subsidieregeling klimaat en ruimte.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		n.t.b	
LK04	Jaarlijkse kennisgeving aan de VV over de visie watervoorziening.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: opgesteld en beschikbaar; Rood: niet opgesteld en beschikbaar.	Groen: opgesteld en beschikbaar; Rood: niet opgesteld en beschikbaar.	
LK05	Voor het hele gebied samen met bewoners en ondernemers bepalen welke maatregelen mogelijk zijn om de watervraag en de beschikbaarheid van water in balans te houden tijdens droogte in 2028.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: maatregelen zijn bepaald; Rood: maatregelen zijn niet bepaald.	Groen: maatregelen zijn bepaald; Rood: maatregelen zijn niet bepaald.	
LK06	De aanvoeroute door de Krimpenerwaard (Robuuste doorvoer Krimpenerwaard) is gerealiseerd in 2028.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: haalbaar/gerealiseerd; Oranje: vertraging; Rood: niet haalbaar/gerealiseerd.	Groen: haalbaar/gerealiseerd; Oranje: vertraging; Rood: niet haalbaar/gerealiseerd.	
LK07	Het uitwisselpunt voor zoetwater bij de Bergsluisaanvoeroute is gerealiseerd in 2028.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: haalbaar/gerealiseerd; Oranje: vertraging; Rood: niet haalbaar/gerealiseerd.	Groen: haalbaar/gerealiseerd; Oranje: vertraging; Rood: niet haalbaar/gerealiseerd.	
LK08	Percentage voldoen aan normen van deprovinciale verordening.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	2023: Groen 95%, Rood 93%;	Provinciale verordening	2022: Groen 94%, Rood 93%; 2023: Groen 95%, Rood 93%; 2024: Groen 96%, Rood 94%; 2025: Groen 97%, Rood 94%; 2026: Groen 98%, Rood 95%; 2027: Groen 99%, Rood 95%.
LK09	Gegevens grondwater digitaal beschikbaar gesteld.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: Beschikbaar gesteld, Rood: Niet beschikbaar gesteld	Groen: Beschikbaar gesteld, Rood: Niet beschikbaar gesteld	
LK10	% Datakwaliteit van de belangrijkste Kernregistraties.		Kwantitatief	Jaarverslag		Van de belangrijkste kernregistraties is de datakwaliteit voor minstens 95% op orde in 2026.	Onder de belangrijkste kernregistraties wordt verstaan de registraties die de bron zijn voor de leggers (Watersystemen & Waterkeringen) en de Omgevingswet. Bron: GEO-data uit ArcGIS).
LK11	Aantal HHSK-Processen die datagedreven zijn.	2023	Kwantitatief	Jaarverslag	2 processen per jaar.	2 processen per jaar.	In lijn met de bestuurlijke ambitie om in 2027 datagedreven te zijn.
LK12	Voldoen aan de normen van de ENSIA-rapportage over de BGT en de BRO.	2023	Kwantitatief	Jaarverslag	Minimaal voldoen aan de normen zoals voorgeschreven door ENSIA	Minimaal voldoen aan de normen zoals voorgeschreven door ENSIA	Het Ministerie stelt de (procentuele) normen jaarlijks vast. Onze organisatie beoogt een groeipad voor de duur van het huidige WBP.
LK13	Voldoen aan de voorwaarden van de Archiefwet.	2024	Kwantitatief	Jaarverslag (Tweejaarlijks)	Minimaal voldoen aan de dan geldende normen van de Archiefwet.	Minimaal voldoen aan de dan geldende normen van de Archiefwet.	Onze organisatie beoogt een groeipad voor de duur van het huidige WBP.
LK14	Grip op data buiten CORSA als DMS.		Kwalitatief	Jaarverslag		n.t.b. Meerdere KPI's in rapportage VV.	

THEMA WATERBEHEERPROGRAMMA: WATER(SCHAP) EN SAMENLEVING							
	INDICATOR:	RAPPORTEREN IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
WSL01	Vergroten van waterbewustzijn: Bekendheid met het waterschap (spontane naamsbekendheid).	2024	Kwantitatief	Nieuwe meting 2022, daarna 2024 en 2026. Rapportage mid-term review en einde WBP periode. Tussentijds in BURAP.		Een stijging van 10% in de WBP-periode tov de 1-meting van Blauw Research in 2019 bij de spontane naamsbekendheid (2019: 5%; 2028: 15%)	Toelichting: Met corporate communicatie en campagnes richten we ons op het vergroten van de bekendheid met het waterschap. Inwoners en ondernemers in ons gebied raken beter bekend met het waterschap. We meten het effect van onze inspanningen en sluiten aan op de reeds uitgevoerde onderzoeken.
WSL02	Bewustzijn van eigen rol in preventie van wateroverlast en droogte.	2024	Kwantitatief	Nieuwe meting 2022, daarna 2024 en 2026. Rapportage mid-term review en einde WBP periode. Tussentijds in BURAP.		Een stijging van 10% in de WBP-periode tov de 1-meting van Blauw research in 2019 bij het bewustzijn van eigen rol.	We gaan in 2022 starten met een nieuwe meting en daarna een herhaling van 2 jaar (2024 en 2026). Bij de mid-term review rapporteren aan de VV en aan het einde van het WBP; tussentijds de resultaten presenteren in de burap.
WSL03	Versterken van participatie: Nieuwe KPI opstellen voor 2025-2028 (na mid-term review).		Kwantitatief/ kwalitatief	Jaarlijks (na midtermreview)		Tenminste 1 traject jaarlijks uitlichten.	Na de vaststelling van de nota participatie en de participatieverordening in de VV van juni 2022 hebben we een leerperiode ingebouwd van 2 ½ jaar om ervaring op te doen met participatie-trajecten. In de periode van zomer 2022 tot eind 2024 evalueren we actief in totaal 3 tot 5 participatietrajecten, waarbij we ten minste 1 traject per jaar uitlichten. Bij de mid-term review rapporteren aan de VV en aan het einde van het WBP; tussentijds de resultaten presenteren in de BURAP.
WSL04	Uitgangspuntnotitie/beleid voor recreatie in en op het water is opgesteld.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		Groen: opgesteld; Rood: niet opgesteld.	

TAAK WATERBEHEERPROGRAMMA: VEILIGE DIJKEN							
	INDICATOR:	RAPPORTEREN IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
VD01	% Dijkversterkingen conform uitvoeringsprogramma primaire waterkeringen.		Kwantitatief	BURAP (vanaf start uitv KJK)	n.v.t.	100%	bron: beoordeling rapportages + uitvoering; publicatie: veiligheidsrapportage aan rijk; met aandacht (zorgplicht) voor voldoen aan de omgevingswaarden in 2050.
VD02	% Controle van jaarlijkse afspraken met onderhoudsplichtigen van kunstwerken primaire waterkeringen.	2023	Kwantitatief	BURAP	20%	80%	bron: bedienprotocollen en evaluatieverslagen; publicatie: veiligheidsrapportage aan rijk; met aandacht (zorgplicht) voor voldoen aan de omgevingswaarden in 2050.
VD03	% Lengte primaire waterkeringen met vastgestelde legger.	2023	Kwantitatief	BURAP	100%	100%	bron: vastgestelde legger; publicatie: waterschapspiegel.
VD04	% Lengte primaire waterkeringen met beheerregister.	2023	Kwantitatief	BURAP	100%	100%	bron: analyse beheerregister; publicatie: waterschapspiegel; aandacht voor actuele, betrouwbare en complete gegevens in onderhoudsbeheersysteem vanaf 2024.
VD05	% Kadeverbeteringen conform uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen.	2023	Kwantitatief	BURAP	50%	100%	bron: toets rapportages + uitvoering; publicatie: voortgangsverslag RWK; met aandacht voor voldoen aan de omgevingswaarden in 2030.
VD06	% Lengte regionale waterkeringen met vastgestelde legger.	2023	Kwantitatief	BURAP	100%	100%	bron: vastgestelde legger; publicatie waterschapspiegel.
VD07	% Lengte regionale waterkeringen met beheerregister.	2023	Kwantitatief	BURAP	100%	100%	bron: analyse beheerregister; publicatie waterschapspiegel; aandacht voor actuele, betrouwbare en complete gegevens in onderhoudsbeheersysteem vanaf 2025.
VD08	% Onderhoud conform uitvoeringsprogramma overige waterkeringen.	2025	Kwantitatief	BURAP	100%	100%	bron: toets rapportages + uitvoering.
VD09	% Lengte overige waterkeringen met vastgestelde legger.	2023	Kwantitatief	BURAP	50%	50%	bron: vastgestelde legger; publicatie: waterschapspiegel.
VD10	% Lengte overige waterkeringen met beheerregister.	2023	Kwantitatief	BURAP	100%	100%	bron: analyse beheerregister; publicatie: waterschapspiegel; aandacht voor actuele, betrouwbare en complete gegevens in onderhoudsbeheersysteem vanaf 2026.
VD11	Meldingen, vergunningen en handhaafacties.	2023	Kwantitatief	BURAP	n.v.t.	Informatief	bron: jaarrapportage publiekszaken; publicatie: veiligheidsrapportage.

TAAK WATERBEHEERPROGRAMMA: VEILIGE WEGEN							
	INDICATOR:	RAPPORTEREN IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
VW01	% Reconstructie wegen en wegbruggen conform uitvoeringsprogramma.	2023	Kwantitatief	BURAP	80%	100%	bron: voortgangsrapportage wegen en wegbruggen (uitvoeringsprogramma 2024-2028 nog vast te stellen).
VW02	% lengte wegen met beheerregister.	2023	Kwantitatief	BURAP	80%	100%	bron: analyse beheerregister; aandacht voor actuele, betrouwbare en complete gegevens in onderhoudsbeheersysteem vanaf 2023.
VW03	% lengte wegen dat veilig is volgens vormtoets.	2023	Kwantitatief	BURAP	50%	60%	bron: vormtoets en uitvoering met aandacht voor afgesproken maatregelen.
VW04	Meldingen en ongevallen.	2023	Kwantitatief	BURAP	n.v.t.	Informatief	bron: jaarrapportage publiekszaken; bron en publicatie: ongevallen registratie.

TAAK WATERBEHEERPROGRAMMA: VOLDOENDE EN SCHOON WATER							
	INDICATOR:	RAPPORTEREN IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
VS01	% eigen peilregistraties dat voldoet aan peilbesluiten.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: > = 90%; Oranje: 85-90%; Rood: < 85%.	Groen: > = 90%; Oranje: 85-90%; Rood: < 85%.	
VS02	% beheersgebied waarvan peilbesluit actueel is.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: >85%; Oranje: 65%-85%; Rood: <65%.	Groen: >85%; Oranje: 65%-85%; Rood: <65%.	
VS03	% hoofdwatgangen (primaire watgang) op orde BOW	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: >=60%; Oranje:50-60%; Rood: <=50%.	Groen: >=60%; Oranje:50-60%; Rood: <=50%.	
VS04	% hoofdwatgangen (primaire watgang) op orde conform EKK DO.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: >=90%; Oranje:70-90%; Rood: <=70%.	Groen: >=90%; Oranje:70-90%; Rood: <=70%.	
VS05	Jaarlijkse evaluatie peilbeheer (opgesteld en beschikbaar)	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: opgesteld en beschikbaar; Rood: niet opgesteld en	Groen: opgesteld en beschikbaar; Rood: niet opgesteld en niet beschikbaar.	
VS06	% objecten in de legger met WS als onderhoudsplichtige opgenomen in het onderhoudsysteem (Ultimo) in 2027.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: >=90%; Oranje: 70-90%; Rood: <=70%.	Groen: >=90%; Oranje: 70-90%; Rood: <=70%.	
VS07	Gemiddeld aantal weken per zwemlocatie met waarschuwing voor blauwalg bacteriologische kwaliteit.	2023	Kwantitatief	BURAP Jaarverslag	Groen: < 1 Oranje: 1 - 4 Rood: > 4	Groen: < 1 Oranje: 1 - 4 Rood: > 4	

TAAK WATERBEHEERPROGRAMMA: AFVALWATER ZUIVEREN							
	INDICATOR:	RAPPORTEREN IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
AZ01	Transport: % beschikbaarheid gemalen.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		100%	Voldoen aan gemaakte afnameafspraken zou een goede indicator kunnen zijn, maar dit kunnen we nog niet meten en we hebben dus geen meetgegevens.
AZ02	Zuiveren: % naleving lozingseisen.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		99% jaarlijks	Maatstaf is prestatie mbt voldoen aan lozingseisen boven het landelijk gemiddelde (vergelijking andere waterschappen). (grafieken voor N en P); Groen: 99% jaarlijks; Oranje: <99%; Rood: <95%.
AZ03	Slib: % afwijking prognose en realisatie verwerking tonnen slib door HVC.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		97%	Tonnen slib verwerkt door HVC: Groen: 3-jaarlijks gemiddelde van 100%; Oranje: 3-jaarlijks gemiddelde van 100%>ton slib <=120%; Rood: 3-jaarlijks gemiddelde van >120%.

TAAK WATERBEHEERPROGRAMMA: REGELS EN TOEZICHT							
	INDICATOR:	RAPPORTEREN IN:	AARD INDICATOR:	FREQUENTIE RAPPORTAGE AAN VERENIGDE VERGADERING:	NORM BEGROTINGSJAAR:	NORM EINDE WBP:	TOELICHTING:
RT01	Aantal controles conform prioritering jaarlijks uitvoeringsplan.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		100% van de geplande controles.	#controles in het kalenderjaar o.b.v. de prioritering uit het jaarlijks op te stellen uitvoeringsplan, inclusief het aantal hercontroles. We specificeren enkel de norm voor de te plannen controles te weten de controles in de agrarische sector en glastuinbouwsector. Voor andere controles zijn wij afhankelijk van het aantal verleende vergunningen en afgehandelde meldingen.
RT02	% spontane naleving.		Kwantitatief	Jaarlijks		n.v.t	Aantal geconstateerde overtredingen gedeeld door aantal controles conform prioritering uitvoeringsplan maal 100.
RT03	% spontane naleving Schouw buitengewoon onderhoud.		Kwantitatief	Jaarlijks		n.v.t	Aantal geconstateerde overtredingen gedeeld door aantal controles maal 100 van de schouw buitengewoon onderhoud.
RT04	% spontane naleving Schouw dagelijks onderhoud.		Kwantitatief	Jaarlijks		n.v.t	#geconstateerde overtredingen/#controles*100 van de schouw dagelijks onderhoud.
RT05	% voldoet na hercontrole.		Kwantitatief	Jaarlijks		n.v.t	Aantal zaken dat niet voldeed gedeeld door aantal afgeronde handhavingzaken binnen kalender jaar m.b.t. de controles conform de prioritering van het uitvoeringsplan*100. We stellen hierbij geen norm, vanwege de lange doorlooptijd van handhavingzaken die over jaargrenzen heen kunnen gaan, maar ook vanwege het maatwerk van handhaving, waarbij we streven naar kwaliteit.
RT06	% voldoet na hercontrole Schouw buitengewoon onderhoud.		Kwantitatief	Jaarlijks		n.t.b	We stellen hierbij geen norm, vanwege de lange doorlooptijd van dit type handhavingzaken die over jaargrenzen heen gaan, maar ook vanwege het maatwerk van handhaving, waarbij we streven naar kwaliteit.
RT07	% voldoet na hercontrole Schouw dagelijks onderhoud.		Kwantitatief	Jaarlijks		n.v.t	We stellen hierbij geen norm, vanwege de lange doorlooptijd van dit type handhavingzaken die over jaargrenzen heen gaan, maar ook vanwege het maatwerk van handhaving, waarbij we streven naar kwaliteit.
RT08	Klanttevredenheid over de dienstverlening van toezicht en handhaving n.a.v. incidentmeldingen.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		score = 7, (schaal 1-10)	Het gemiddelde van vrijwillig ingevulde klanttevredenheidsonderzoeken waarbij een cijfer van 1 - 10 wordt gegeven voor klanttevredenheid. De norm is een streven; geen wettelijke termijn en is in lijn met het bewijs van goede dienst.
RT09	Aantal ontvangen bejegeningklachten.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		n.t.b	Meetbaar, info reeds beschikbaar.
RT10	% afgehandelde bejegeningklachten binnen wettelijke termijn.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		n.v.t	Meetbaar, info reeds beschikbaar.
RT11	Aantal bezwaren en % afhandeling binnen wettelijke termijn.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		% t.o.v. de wettelijke termijn	Meetbaar, info reeds beschikbaar. Let op: het is een combinatie-indicator, 'twee in één'.
RT12	Aantal malen beroep aangetekend en % toegekend.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		% t.o.v. de wettelijke termijn	Meetbaar, info reeds beschikbaar. Let op: het is een combinatie-indicator, 'twee in één'.
RT13	Aantal ontvangen incidentmeldingen.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		Een nieuwe KPI opstellen voor 2025-2028 op basis van de ervaringen uit de mid-term review.	Geen norm: wij hebben geen invloed op #meldingen.
RT14	% afgehandeld binnen gestelde service termijn.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		huidige gestelde service termijn; norm = 90.	Dit is een streeftermijn; dit is geen wettelijke termijn. De huidige streeftermijn (03-2022) is 10 kalenderdagen en de doelstelling is 90%.
RT15	Aantal verleende aanvragen voor vergunningen.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		n.v.t	Geen norm: wij hebben geen invloed op het aantal aanvragen.
RT16	% afgehandelde verleende aanvragen voor vergunningen binnen de wettelijke termijn.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		100%	Het streven is om alle vergunningen binnen de wettelijke termijn te vergunnen tenzij het verzoek tot verlening komt van de aanvrager. Er zijn omstandigheden waarin verlenging vanuit het oogpunt van zorgvuldigheid nodig is. We maken inzichtelijk hoe vaak er een verlenging van de termijn nodig is geweest.
RT17	Aantal toestemmingen verleend a.d.h.v. meldingen algemene regel.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag			Aantal toestemmingen die verleend zijn a.d.h.v. ingediende conform de algemene regel.
RT18	% afgehandelde verleende toestemmingen a.d.h.v. meldingen algemene regel binnen de wettelijke termijn.		Kwantitatief	BURAP Jaarverslag		100%	We willen voor 100% voldoen aan de wet. Waar dat niet mogelijk was toelichting geven waarom niet (bijv. bewust verlengde termijn t.b.v. de klant).

Bijlage 6 – Verbonden Partijen

Uitvoeringsinformatie verbonden partijen

Aanvulling op hoofdstuk 8.9 Verbonden partijen, van de programmabegroting 2023. Het algemeen bestuur heeft in de kaderstellende Nota verbonden partijen Schieland en de Krimpenerwaard (vastgesteld 27 maart 2013) bepaald welke informatie over verbonden partijen het minimaal nodig heeft en daartoe een format vastgesteld. Die uitgebreide informatie, met beleidsinformatie, laatst bekende financiële gegevens en de risico's (beleidsmatig/operationeel, juridisch en financieel) van elke verbonden partij, vindt u in deze bijlage.

1. Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Ingangsdatum	5 mei 1954
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Financiën
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Bedrijfsvoering
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de Nederlandse publieke sector. Voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu, arrangeert de bank korte en langlopende kredieten. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van een zeer sterke vermogenspositie en triple-A rating van Moody's en AA+ rating van Standard & Poor's.
Bestuurlijk belang	Deelname aan de algemene vergadering van aandeelhouders.
Deelnemende partijen	35 overheden (Provincies, waterschappen en de Staat der Nederlanden).
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen
Ontwikkelingen verbonden partij	Standard & Poor's en Moody's hebben de rating vastgesteld AAA voor de NWB. Dit is gelijk aan de rating van de Nederlandse Overheid.

Financiële gegevens

Financieel belang
 Het hoogheemraadschap heeft een belang van 2,8% in het aandelenkapitaal van de NWB. Het hoogheemraadschap is hiermee verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten. De NWB heeft 2 soorten aandelen te weten aandeel A, dat recht geeft op 1 stem en aandeel B dat recht geeft op 4 stemmen. Het hoogheemraadschap heeft 610 aandelen A van € 115,- per stuk en 430 aandelen B van € 460,- per stuk.

Financiële kerngegevens
 Zie hieronder.

Vermogen in bedragen

Rekening		
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2018	€ 1.726.000.000	€ 81.663.000.000
2019	€ 1.796.000.000	€ 94.409.000.000
2020	€ 1.827.000.000	€ 105.055.000.000
2021	€ 1.902.000.000	€ 94.117.000.000

Resultaten Jaarrekening

Jaar	Baten	Lasten	Resultaat
2018	€ 186.000.000	€ 86.300.000	€ 99.700.000
2019	€ 174.000.000	€ 79.500.000	€ 94.500.000
2020	€ 189.000.000	€ 108.000.000	€ 81.000.000
2021	€ 266.000.000	€ 145.000.000	€ 121.000.000

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's	
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.	N.v.t.
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.	Het hoogheemraadschap loopt slechts risico over het ingebrachte kapitaal. De waarde van de aandelen kan afnemen. De kans daarop achten we gering evenals de impact en wordt daarom niet meegenomen bij de overwegingen rond het weerstandsvermogen.
Overige risico's.	In de begroting van HHSK wordt structureel rekening gehouden met een jaarlijkse dividenduitkering. De dividenduitkering is afhankelijk van het resultaat van de bank. Jaarlijks kan dit resultaat fluctueren. HHSK kan een risico van een exploitatietekort lopen als de dividenduitkering lager uitvalt.

2. Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis

Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Ingangsdatum	1 januari 2013
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Financiën en ICT
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën en ICT (lid DB/AB) en portefeuillehouder Watersystemen (plv. lid AB)
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd bedrijfsvoering
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.
Bestuurlijk belang	Een zetel met stemrecht in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.
Deelnemende partijen	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor alle 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT).

Relatie met programma	Onderdeel van ondersteunende producten (overhead) in de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Samen met de waterschappen is de weg ingeslagen om te komen tot een flexibele expertorganisatie waar kennis van ICT, waterschappen en projectleiding zijn geborgd. Dit is vastgelegd in het koersplan. Een organisatie bestaande uit een kleine vaste kern, die zorg draagt voor de instandhouding, en een flexibele schil voor de invulling van de programma's en projecten.

Financiële gegevens

Financieel belang	De totale kosten zijn op basis van verschillende kostenverdeelsleutels verdeeld over de waterschappen, te weten (1) een evenredige n.a.v. het aantal deelnemers, (2) een verdeling naar oppervlakte, (3) een verdeling op basis van het aantal vervuilingseenheden, (4) een verdeling op basis van het aantal licenties en (5) de 45/55 unie-verdeelsleutel: aan 45% van de organisatiekosten wordt door elk waterschap gelijk bijgedragen. De overige 55% van de kosten worden naar rato van de omvang van de belastingopbrengst van elk waterschap verdeeld.
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen

Jaar	Begroting		Rekening	
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2018			€0	€ 10.868.575
2019			€0	€ 11.839.243
2020			€0	€ 12.214.831
2021			€0	€ 8.301.131
2022				

Jaar	Resultaten begroting primair begroot voor begrotingswijzigingen			Resultaten jaarrekening voor bestemmingsreserves		
	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2018	€ 17.190.581	€ 17.190.581	€ 0	€ 20.590.566	€ 20.590.566	€ 0
2019	€ 18.783.776	€ 18.783.776	€ 0	€ 19.823.318	€ 19.823.318	€ 0
2020	€ 19.354.050	€ 19.354.050	€ 0	€ 21.054.132	€ 21.054.132	€ 0
2021	€ 20.960.696	€ 20.960.696	€ 0	€ 22.811.571	€ 22.811.571	€ 0
2022	€ 24.003.132	€ 24.003.132	€ 0			

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.	Het aandeel van het hoogheemraadschap is circa 2,7% van de begroting van Het Waterschapshuis. De financiële gevolgen van het koersplan zijn grotendeels duidelijk, daarin verwachten we geen grote verrassingen. De ingezette programmasturing moet meer financiële voorspelbaarheid geven. Gedurende het begrotingsjaar kan het hoogheemraadschap aan extra projecten deelnemen, waardoor de begroting en de bijdrage van het hoogheemraadschap kan stijgen.
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.	Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Het is mogelijk dat de begroting wordt overschreden, voor 2,7% zal dit doorgerekend worden aan het hoogheemraadschap.
Overige risico's.	Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij. De huidige afspraken leiden er toe dat het Waterschapshuis binnen bepaalde financiële kaders werkt. Hierdoor gaat de focus eerst uit naar de kerntaken. Mogelijk met als gevolg dat nieuwe initiatieven niet zonder kostenstijgingen kunnen worden opgepakt. De impact op het imago van het individuele waterschap achten we beperkt.

3. Gemeenschappelijke regeling Regionale Belasting Groep

Gemeenschappelijke regeling De Regionale Belastinggroep	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Regionale Belasting Groep
Vestigingsplaats	Schiedam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	2010
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Financiën
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Dijkgraaf (voorzitter/lid AB), portefeuillehouder Financiën (lid AB) en portefeuillehouder Waterkeringen & Wegen (plv. lid AB)
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De Regionale Belasting Groep heft en int sinds 2010 belastingen voor de deelnemende lokale overheden.
Bestuurlijk belang	Een zetel in het dagelijks bestuur, tevens voorzitter DB. Twee zetels met (gekwalificeerd) stemrecht in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.
Deelnemende partijen	Het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, het hoogheemraadschap van Delfland en de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam.
Relatie met programma	Programma 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Het algemeen bestuur van de RBG heeft in 2017 de notitie Groei RBG vastgesteld. Er worden met de inliggende gemeenten gesprekken (ambtelijk) gevoerd over samenwerking op het vlak van belastingheffing en -invordering.
Financiële gegevens	
Financieel belang	Gebaseerd op een gemiddelde van diverse kerngegevens zoals aantal ingezetenen, bedrijven en WOZ-objecten is de verdeelsleutel met betrekking tot de bijdrage aan de RBG, voor 2023 gehandhaafd op 23,5%. Vanaf het moment van oprichting (2010) heeft de RBG een positief jaarrekeningresultaat. Deze resultaten zijn terug gevloeid naar de deelnemers.
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen						
Begroting				Jaarrekening		
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen		Eigen vermogen	(K) Vreemd vermogen	
2018				€ 3.231.900	€ 5.421.500	
2019				€ 2.324.400	€ 6.967.500	
2020				€ 2.245.500	€ 5.830.400	
2021				€ 2.438.900	€ 6.816.800	
2022						
Resultaat Begroting				Resultaat Jaarrekening voor bestemmingsreserves		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2019	€ 18.044.300	€ 18.190.700	€ 146.400	€ 17.871.000	€ 17.605.000	-€ 266.000
2020	€ 18.914.300	€ 18.313.300	-€ 601.000	€ 18.212.400	€ 17.901.600	-€ 310.800
2021	€ 19.230.800	€ 18.729.800	-€ 401.000	€ 18.741.000	€ 17.957.700	-€ 783.200
2022	€ 19.204.300	€ 19.003.300	-€ 201.000			
2023	€ 19.195.900	€ 18.994.900	-€ 201.000			
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.	Sinds de toetreding van de laatste deelnemer is het financiële belang in de RBG 23,5%.					
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.	Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Zij staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door de RBG af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van het financieel belang in de RBG. Op basis van de resultaten van de afgelopen jaren, achten we de kans gering dat de door het hoogheemraadschap begrote kosten voor de RBG worden overschreden. Ook de impact achten we beperkt, dus is dit risico niet van belang voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.					
Overige risico's.	Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij. Aangezien de RBG fungeert als 'voorportaal' van het hoogheemraadschap in de heffing en inning van de waterschapbelastingen, is er een risico op imagoschade voor het hoogheemraadschap. Dit risico wordt beoordeeld als aanvaardbaar.					

4. Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009

Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	01-01-2010
Portefeuillehouder in het dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Afvalwaterketen
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Afvalwaterketen (lid AB en DB)
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Afvalwaterketen
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	<p>De GR heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de bewerking en verwerking van slib en residuen en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalketen.</p> <p>De kerntaak van de GR is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de N.V. HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door N.V. HVC ten behoeve van de in de GR deelnemende waterschappen worden uitgevoerd.</p> <p>De GR oefent daartoe een actief aandeelhouderschap uit om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen. Zeggenschap binnen N.V.HVC is niet alleen direct gebonden aan het percentage van het aandeelhouderschap in N.V.HVC, maar vooral aan de manier waarop het aandeelhouderschap wordt ingevuld. In dat kader maken vertegenwoordigers van de waterschappen deel uit van zowel bestuurlijke als ambtelijke overlegorganen.</p>
Bestuurlijk belang	Een zetel met stemrecht in het dagelijks en algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.
Deelnemende partijen	Naast het hoogheemraadschap participeren de waterschappen Hollandse Delta , Rivierenland, Zuiderzeeland en Amstel, Gooi en Vecht, de hoogheemraadschappen van Delfland, Hollands Noorderkwartier en Rijnland in de GR Slibverwerking 2009.
Relatie met programma	Programma Afvalwaterketen

Ontwikkelingen verbonden partij	De toetreding van drie waterschappen tot de GR is in juni 2022 geëffectueerd. De GR zal zich de komende jaren richten op het laten uitvoeren van de meerjarenstrategie slibeindverwerking, het stimuleren van innovatie en terugwinnen van grondstoffen uit het zuiveringsslib.
---------------------------------	---

Financiële gegevens

Financieel belang	In september 2011 hebben de vijf oorspronkelijke waterschappen hun gezamenlijk belang in N.V. HVC overgedragen aan de GR Slibverwerking 2009. Gezamenlijk bezaten de waterschappen hiermee 397 aandelen. Door toetreding van Zuiderzeeland, Hollands Noorderkwartier en Amstel, Gooi en Vecht is het aantal aandelen uitgebreid naar 683 en het belang in de N.V. HVC toegenomen van 10,6% naar 16,9%. HHSK heeft destijds 40 aandelen ingebracht en heeft hiermee een financieel belang van circa 6% binnen de GR. De GR staat garant voor de leningen afgesloten ten behoeve van de slibverwerkingsinstallaties, die N.V. HVC heeft afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank (als gevolg van aandeelhouderschap B). In 2021 komt hier de investering in de slibdrooginstallatie in Alkmaar bij. De betrokken waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen. Ter compensatie hiervoor betaalt N.V.HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de GR.
-------------------	--

Financiële kerngegevens	Zie hieronder.
-------------------------	----------------

Vermogen in bedragen

Jaar	Begroting deelneming		Rekening	
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2018	€ 18.044	€ 0	€ 18.044	€ 29.578
2019	€ 18.044	€ 0	€ 18.044	€ 37.712
2020	€ 18.044	€ 0	€ 18.044	€ 48.278
2021	€ 18.044	€ 0	€ 31.043*	€ 20.398
2022	€ 31.043	€ 0		
2023	€ 31.043	€ 0		

* Het eigen vermogen betreft inbreng van de aandelen B in N.V. HVC van de deelnemende waterschappen. Door toetreding van het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en waterschappen Amstel, Gooi en Vecht en Zuiderzeeland is het aandeel in N.V. HVC ook toegenomen.

Exploitatiebegroting				Exploitatieresultaat		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2018	€333.510	€ 333.510	€ 0	€ 332.533	€ 332.533	€ 0
2019	€ 342.830	€ 342.830	€ 0	€ 294.822	€ 294.822	€ 0
2020	€ 285.683	€ 285.683	€ 0	€ 292.613	€ 292.613	€ 0
2021	€ 285.155	€ 285.683	€ 0	€ 262.881	€ 262.881	€ 0
2022	€ 292.382	€ 292.382	€ 0			
2023	€ 603.755	€ 603.755	€ 0			
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.			Besluitvorming over de toetreding door HHNK, AGV en Zuiderzeeland tot de GR in 2021 heeft effect op de omvang van de investering in slibverwerking N.V.HVC en daarmee de verdeling van de garantstellingprovisie.			
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.			De GR Slibverwerking staat per 31 december 2022 garant voor een bedrag van € 54 miljoen aan verstrekte geldleningen aan N.V.HVC. Het materieel risico is per waterschap afhankelijk van het percentage aandelen. Voor Schieland en de Krimpenerwaard is dat 6% (circa € 3,2 miljoen).			
Overige risico's.			Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij.			

5. Gemeenschappelijke regeling AQUON

Gemeenschappelijke regeling AQUON 2019	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	AQUON
Vestigingsplaats	Tiel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 juli 2011
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Financiën
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën (lid AB) en portefeuillehouder Waterkeringen & Wegen (plv. lid AB)
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Watersystemen
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De gemeenschappelijke regeling heeft als doel om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en –ontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Bestuurlijk belang	Zetel in het algemeen bestuur met stemrecht.
Deelnemende partijen	De waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel, Hollandse Delta en Rivierenland en de hoogheemraadschappen van Delfland, Rijnland, de Stichtse Rijnlanden en Schieland en de Krimpenerwaard.
Relatie met programma	Programma's 2, 3 en 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	In 2020 heeft het Algemeen Bestuur van AQUON besloten om de activiteiten van AQUON te centraliseren op een nieuwe locatie, waarna in maart 2021 is besloten dat de realisatie van de nieuwbouw in Houten zal plaatsvinden. Hiertoe is de grondreserveringsovereenkomst gesloten met de gemeente Houten, en heeft het Algemeen Bestuur het bijbehorende investeringskrediet beschikbaar gesteld.
Financiële gegevens	
Financieel belang	Het kostenaandeel van het hoogheemraadschap schommelt tussen 5,2 en 5,8% afhankelijk van de zgn. meetvraag (opdrachtverstrekking aan AQUON).
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen						
Begroting				Jaarrekening		
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen		
2018			€ 0	€ 16.625.059		
2019			€ 0	€ 13.674.641		
2020			€ 0	€ 13.722.422		
2021			€ 957.316	€ 13.409.413		
Resultaat Begroting				Resultaat Jaarrekening voor bestemmingsreserves		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2019	€ 22.449.000	€ 22.449.000	€ 0	€ 26.256.179	€ 26.256.179	€ 0
2020	€ 23.097.000	€ 23.097.000	€ 0	€ 27.843.571	€ 27.843.571	€ 0
2021	€ 26.614.000	€ 26.614.000	€ 0	€ 31.527.549	€ 30.561.278	€ 957.316
2022	€ 32.293.000	€ 32.293.000	€ 0			
2023	€ 34.596.000	€ 34.596.000	€ 0			
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.			N.v.t.			
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.			<p>Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk.</p> <p>Ten eerste staan de deelnemers garant voor de aangegane langlopende leningen (en het rekening courant krediet) naar rato van het aandeel in de jaarlijkse meetvraag. De kans dat aanspraak zal worden gedaan op deze garantstelling achten we minimaal.</p> <p>Ten tweede is het mogelijk dat de begroting wordt overschreden.</p> <p>Beide risico's zijn klein en achten we daarom niet van belang voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.</p>			
Overige risico's.			<p>Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij.</p> <p>In het geval van deze GR zijn er verder geen bijzondere risico's.</p>			

6. Unie van Waterschappen

Unie van Waterschappen				
Identiteitsgegevens				
Naam verbonden partij (VP)		Unie van Waterschappen		
Vestigingsplaats		Den Haag		
Rechtsvorm		Vereniging		
Ingangsdatum		1927		
Portefeuillehouder dagelijks bestuur		Dijkgraaf		
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP		Dijkgraaf (lid Algemene Ledenvergadering)		
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap		Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)		De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en andere aan de overheid gerelateerde organisaties zoals de VNG.		
Bestuurlijk belang		Eén stem in de algemene ledenvergadering (evenredige vertegenwoordiging).		
Deelnemende partijen		Alle Nederlandse waterschappen		
Relatie met programma		Alle programma's van de begroting.		
Ontwikkelingen verbonden partij		Geen bijzonderheden.		
Financiële gegevens				
Financieel belang		Contributie welke jaarlijks in de algemene ledenvergadering tegelijk met de begroting wordt vastgesteld. Bij ontbinding van de Unie zijn de waterschappen naar rato van contributiebetaling aansprakelijk voor eventuele tekorten na vereffening. Het aandeel van het hoogheemraadschap in de contributiebijdrage in 2022 bedraagt € 484.304.		
Financiële kerngegevens		Zie hieronder.		
Vermogen in bedragen				
Jaar	Begroting		Rekening	
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2017			€ 827.232	€ 11.453.239
2018			€ 924.709	€ 13.063.613
2019			€ 1.777.551	€ 13.208.925
2020			€ 1.993.366	€ 15.546.466
2021			€ 1.141.347	€ 23.517.682

Resultaat Begroting				Resultaat Jaarrekening		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2017	€ 9.641.000	€ 9.641.000	€ 0	€ 14.066.866	€ 13.768.102	€ 298.764
2018	€ 9.911.050	€ 9.755.686	€ 155.364	€ 10.932.061	€ 10.676.943	€ 255.118
2019	€ 10.282.000	€ 10.282.000	€ 0	€ 17.384.507	€ 16.531.665	€ 852.842
2020	€ 10.568.900	€ 10.568.900	€ 0	€ 19.441.246	€ 19.225.431	€ 215.816
2021	€ 10.967.900	€ 10.967.900	€ 0	€ 18.194.371	€ 17.053.026	€ 1.141.344
2022	€ 11.405.000	€ 11.405.000	€ 0			
Resultaat in bedragen						
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.	N.v.t.					
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.	<p>De Unie heeft circa € 5 miljoen aan langlopende leningen afgesloten onder borgstelling van de waterschappen. Het betreft een hypothecaire lening met gebouwen en terreinen als onderpand. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 240.531 en is ingegaan op 2 mei 2018.</p> <p>De kans dat de hoofdelijke aansprakelijkheid en/of de garantstelling in 2022 wordt geëffectueerd achten we minimaal, dus is het risico niet van belang voor overwegingen rond het weerstandsvermogen.</p>					
Overige risico's.	<p>De bestuurlijke risico's zijn laag, aangezien bestuurders slechts aansprakelijk zijn als er sprake is van wanbeleid.</p> <p>In het geval van deze vereniging zijn er verder geen bijzondere risico's.</p>					